

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös

Voimassa: 1.1.2024 – 31.12.2026

Hyväksyjä: Pohjanmaan hyvinvointialueen aluevaltuusto

Sisällys

Johdanto	3
1 KESKEISET LINJAUKSET	7
1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät	7
1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen	8
1.3 Tuottamistavan valinta	11
1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta	11
1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät	13
1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa	13
1.7 Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa	14
2 PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI	16
2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	16
2.2 Pelastustoiminta	21
2.3 Pelastustoimen suunnitelmat	23
2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	24
2.5 Väestönsuojeluun varautuminen	25
3 RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	26
4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	32
4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	32
4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	33
4.1.2 Palontutkinta	39
4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	43
4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta	47
4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	49
4.1.6 Valvontatehtävät	49
4.1.7 Valmiuden tarkastaminen	55
4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)	55
4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	56
4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä	56
4.2.2 Pelastustoiminta	58

4.2.3	Pelastustoiminnan johtaminen	87
4.2.4	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	90
4.2.5	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	91
4.2.6	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon 92	
4.3	Pelastustoiminnan suunnitelmat.....	93
4.3.1	Hälytysohje	93
4.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	95
4.3.3	Yhteistyösuunnitelmat	97
4.3.4	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat.....	99
4.3.5	Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat	100
4.3.6	Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät).....	104
4.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta.....	104
4.4.1	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa	104
4.4.2	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	106
4.4.3	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset 108	
4.4.4	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus.....	109
4.5	Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen	110
4.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu	110
4.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen 111	
4.5.3	Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio	113
4.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	114
4.5.5	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve.....	115
4.5.6	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	116
4.5.7	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.....	117
4.5.8	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)	118
5	KEHITTÄMISSUUNNITELMA	122

Johdanto

Palvelutasopäätös on hyvinvointialueen pelastustoimen lakisääteinen päätös, jossa määritellään pelastustoimen palveluiden ja tehtävien järjestäminen alueella. Pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa (613/2021). Lisäksi pelastuslaissa (379/2011) on säännelty hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä. Palvelutasopäätöksen valmistelua ja sisältöä sääntelee sisäministeriön antama asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksistä (1225/2022).

Pohjanmaan hyvinvointialueella on pelastustoimen toimiala, pelastuslaitos. Pelastuslaitos huolehtii Pohjanmaan alueellisesta pelastustoimesta ja toimii Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksena. Pelastustoimen toimialasta käytetään nimitystä Pohjanmaan pelastuslaitos.

Pohjanmaan hyvinvointialue huolehtii pelastustoimen järjestämisestä ja sen valvonnasta. Järjestämisen ohjaus perustuu hyvinvointialueen aluevaltuuston päätöksiin ja valvonta aluehallituksen sekä pelastustoimen jaoksen tehtäviin.

Pohjanmaan hyvinvointialueen ensimmäinen palvelutasopäätös pitää olla hyväksytty ennen 1.12.2023 Sisäministeriön asetuksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä mukaan. Hyvinvointialueen aluevaltuuston tekemään päätökseen saa hakea muutosta aluevalituksella 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista. Päätös tulee voimaan 1.1.2024.

Palvelutasopäätöksen laadinta rytmitetään valtuustokausiin siten, että palvelutasopäätös on voimassa vaalivuodesta seuraavan vuoden loppuun saakka. Tämä valmistuva palvelutasopäätös on voimassa 31.12.2026 saakka.

Aluehallintoviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Aluehallintoviraston tulee ennen palvelutasopäätöksen tekemistä antaa lausunto palvelutasopäätöksen luonnoksesta. Pelastuslaitos jätti palvelutasopäätöksen luonnosversion aluehallintovirastolle 16.10.2023. Aluehallintovirasto antoi 1.11.2023 luonnoksesta kirjallisen lausunnon sekä aluehallintovirastojen yhdessä laatimaan arviointikriteeristöön perustuvan arvion. Aluehallinto viraston lausunnossa oli tarkasteltu sekä asian kuvaamista, että päätettävää palvelutasoa.

Aluehallintoviraston antamassa lausunnossa todetaan, että palvelutasopäätösluonnoksessa esitetyt palvelun nykytasoa, tarvetta ja tavoitteita koskevat kuvaukset on esitetty pääsääntöisesti riittävällä tavalla.

Aluehallintoviraston mukaan Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen erillisessä riskianalysissä on tunnistettu uhkia ja riskejä. Palvelutasopäätökseen kirjattavien pelastustoimen palvelutason tavoitteiden asettamisen tulee perustua riskianalysiin. Riskianalysissä ei ole esitetty poikkeusolojen eikä sodan ajan uhkien, ja niiden vaikutusten, arviointia riittävällä tasolla.

Aluehallintoviraston antamassa lausunnossa todetaan myös, että palvelutasopäätöksessä on tunnistettu olennaisia kehittämistarpeita. Kaikkia kehittämistarpeita ei kuitenkaan ole esitetty kehittämissuunnitelmassa.

Pelastuslaitos on pyrkinyt huomioimaan aluehallintoviraston palautteen niin asioiden kuvaamisessa kuin päätöksen kirjaamisessa. Myös kehittämissuunnitelma on päivitetty aluehallintoviraston antaman lausunnon jälkeen. Palvelutasopäätöksessä on lisäksi pyritty huomioimaan aluehallintoviraston aiemmin antama asiantuntija-arvio Pohjanmaan pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta.

Palvelutasopäätös sisältää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24.1 § 7 ja 8 kohdan tarkoittamia salassa pidettäviä tietoja, jonka perusteella asiakirja ei kokonaisuudessaan ole julkinen.

Ministeriöiden antamien suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Hyvinvointialue on itse vastuussa järjestämisen toteutumisesta ja päättää itsehallintonsa puitteissa mahdollisista toimenpidesuosituksen johdosta tehtävistä toimenpiteistä. Kesken palvelutasopäätöskauden esiin nousevat toimenpidesuositukset on arvioitava, miten ne vaikuttavat voimassa olevaan palvelutasopäätökseen.

Sisäministeriö eikä valtiovarainministeriö ole antanut Pohjanmaan hyvinvointialueelle pelastustoimen palveluiden järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia. Sisäministeriön ja hyvinvointialueen väliset neuvottelut käydään vuosittain syksyllä. Neuvottelujen pohjana pidetään aluehallintoviraston laatimaa asiantuntija-arviota edellisen vuoden pelastustoimen palveluiden toteumasta.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 13§, 2 mom.)

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoiminnan saavutettavuuden rakentaminen kiireellisten palvelujen osalta on erityisen vaativa, jota varallaolon käytettävyyden rajoitukset ovat lisänneet. Toimintavalmiussuunnitteluohjeella on merkittävä vaikutus, kuinka alueen valmiutta rakennetaan 2 riskiluokan ruutuihin ja ohjaa kustannusten nousuun, mikäli valmius halutaan ylläpitää ohjeen tasolla. Taajamien etäisyydet toisistaan vaikuttavat siihen, etteivät ruudut ole saavutettavissa keskitetysti yhdeltä asemalta. Yksinomaan ympärivuorokautisella aktiiviyöaikaan perustuvalla valmiudella työturvallisuus huomioiden voidaan valmiutta vain osittain ratkaista. Sopimushenkilöstön saatavuus on tärkeässä asemassa kustannustehokkaan valmiuden rakentamisessa.

Vaasan ongelmaruutujen osalta on edetty järjestelmällisesti. Pohjanmaan alueen ongelmaruudut sijoittuvat Vaasaan. Riskiluokan I ongelmaruudut sijaitsevat Palosaaren, Suvilahden ja Ristinummen alueella. Riskiluokan II ongelmaruutu sijaitsee Vanha-Vaasassa. Saavutettavuus vajeet on huomioitu voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä ja rakennushankkeiden tarveselvitykset on tehty ja hyvinvointialueen hallituksen päätös hankkeiden jatkamisesta toteuttamisvaiheeseen on olemassa. Hyvinvointialueiden investointien ohjausmekanismi vaikuttaa rahoituksen järjestymiseen. Paloasemien käyttöönotto on aikaisintaan arvioitu sijoittuvan vuosille 2025/2026.

Lisäksi ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikataivoitteiden toteutumisessa on ollut puutteita Kaskisten alueella. Aluehallintovirasto on käynnistänyt Kaskisten alueella asiasta ohjaus- ja valvontamenettelyprosessin kevään 2023 aikana. Keski-Pohjanmaalta siirtyneeltä alueelta (Pietarsaari-Luoto-Kruunupy) ei ole toistaiseksi havaittu merkittäviä toimintavalmiuden puutteita.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen talouden osalta suurimmat haasteet olevan voimakkaasti kasvavat ICT-, tilaturvallisuus- ja vuokratkustannukset sekä mahdollisesti varallaolovalmiuden korvaaminen aktiiviyöajalla. Alueen laajenemisen yhteydessä henkilöstöä varsinkaan päällystö ei siirtynyt palvelutarpeen mukaisesti. Palvelutasokaudella päällystöä eläköityy ja alueen kaksikielisyys tekee rekrytoinnista haasteellisen. Lähitulevaisuuden vihreän energian hankkeet lisäävät asiantuntijoiden ja koulutetun henkilöstön tarvetta.

Aluehallintoviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tehtäväkohtaisessa saatavuuden arvioinnissa ei havaittu huomattavia puutteita. Kehittämistarpeet koskivat palontutinnan prosessia, jossa oli havaittavissa jonkin verran viivettä, valvontatehtäviä, joissa toteutuneet valvontamäärät eivät vastanneet valvontasuunnitelmassa asetettuja tavoitteita. Onnettomuuksien seurannassa johtopäätösten ja vaikutusten sekä yhteistyössä toteutettavien toimenpiteiden raportointiin on kiinnitettävä huomioita sen parantamiseksi.

Pelastustoiminnan palvelujen osalta arvioinnissa esiin nousivat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikataivoitteiden toteutumisen puutteet Vaasassa ja Kaskisissa.

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan osalta vapaaehtoisten käyttöä pelastustoimen palvelujen tuottamisessa tulee seurata ja arvioida erityisesti suorituskyvyn näkökulmasta. Savu-, kemikaali- ja vesisukeltajien määrän on alueella todettu olevan rajallinen, mikä voi osaltaan heikentää pelastustoiminnan palvelujen saatavuutta. Pelastustoimintaa koskevissa suunnitelmissa havaittiin puutteita. Yhteistoimintasuunnitelmat tulee laatia ja saattaa lain edellyttämälle tasolle.

Vuoden 2022 aikana tehdyssä selvityksessä ympäristövahinkojen torjunta (YVT) ei vastaa pelastuslaitokselle asetettuja ympäristövahingon torjunnan vaatimustasoa.

Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisen sekä tila- ja kalustonvarausten osalta on puutteita. Kehittämistarpeet ovat varausten saamisessa ajan tasalle sekä väestönsuojelun johto- ja erityistehtäviin koulutuksen järjestäminen olisi säännöllistä ja vuosittaista.

Pelastustoimen suunnitellut investoinnit arvioitiin tarpeellisiksi. Vaikutusten arvioitiin olevan positiivisia pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen sekä palvelujen saatavuuteen koko pelastustoimen alueella.

Aluehallintoviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)

Aluehallintovirasto on käynnistänyt Kaskisten alueella asiasta ohjaus- ja valvontamenettelyn, jossa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja tullaan tarkastelemaan ja pelastustoimen järjestäjää veloitetaan korjaamaan asia. Toimenpidesuunnitelma tulee olla laadittuna 29.9.2023 mennessä ja seuranta toukokuussa 2024.

Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä (Hval 7 § 1 momentti 1 kohta)

Hyvinvointialueen velvollisuus on huolehtia lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta koko hyvinvointialueella. Pelastustoimen palvelut perustuvat hyvinvointialueen riskeihin ja siitä muodostuneisiin palvelukokonaisuuksiin, jotka tuotetaan yhdenvertaisesti paikallisten riskipainotusten (riskiruudut ja riskiarviot) ja onnettomuuskehityksen arvioiden perusteella.

1 KESKEISET LINJAUKSET

1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät

Painopisteiden ja strategisten päämäärien määrittelyssä huomioidaan valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026 (PelJärL 8 § 1 kohta). Näiden pohjalta muodostetaan alueelliset toiminnan painopisteet ja strategiset päämäärät.

Pelastustoimen palvelujen arvioinnin perusteella voidaan todeta, että toiminnassa löytyy parannettavaa, kehitettävää mutta myös hyviä käytänteitä. Uudella palvelutaso kaudella on tavoitteena edistää alueen riskianalyysiin perustuvaa yhdenvertaista palvelutuotantoa.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen toiminnan painopisteiden ja strategiset tavoitteet linkittyvät pelastustoimen valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin (2023–2026) ja osaltaan Pohjanmaan hyvinvointialueen strategian toteuttamiseen. Hyvinvointialueen strategia koostuu seuraavista päämääristä:

Turvallisuus ja laatu Pohjoismaiden huippua
Suomen parhaat hyvinvointitekijät
resurssit käytetään vaikuttavasti

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen valtakunnallisista strategia tavoitteista johdetut painopisteet:

Pohjanmaa on turvallinen hyvinvointialue, jossa pelastuslaitos edistää turvallista asuin ympäristön kehittämistä kuntien, muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa.

Hyvinvointialueen turvallisuusviranomaisten operatiivista yhteistoimintaa kehitetään alueellisen varautumisen yhteensovittamisen rakenteita hyödyntäen hyvinvointialueen, kuntien ja muiden pelastustoimintaan osallistuvien tahojen kanssa.

Pelastuslaitos vahvistaa alueen väestön resilienssiä ja toimintakykyä erilaisissa häiriö- ja turvallisuustilanteissa edistämällä omatoimista varautumista.

Pelastuslaitoksessa on välitön kyky toimia alueella kaikissa turvallisuustilanteissa muuttuvassa toimintaympäristössä ja varmistaa väestön suojaaminen kaikissa olosuhteissa

Pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn palvelut toteutetaan yhdenmukaisesti, riskiperusteisesti ja vaikuttavasti.

Pelastuslaitoksessa on riittävät henkilöstöresurssit ja osaaminen sekä henkilöstö on hyvinvoivaa. Osaamista kehitetään työsuojelun, toimintaympäristön vaatimusten ja siihen liittyvän palvelutuotannon muutosten ja yksilöllisen kehitystarpeiden mukaan.

Pohjanmaan pelastuslaitos toteuttaa palvelutason mukaisia laadukkaita, kattavia ja yhdenvertaisia pelastustoimen palveluja.

Pohjanmaan pelastuslaitos toimii aktiivisesti turvallisuuden keskiössä lähellä ihmistä.

Valtakunnallisista strategioista on johdettuja, palveluita ohjaavia painopisteitä käsitellään palveluita tarkastelevissa kohdissa.

1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Palveluiden tarpeen, määrän ja laadun määrittely perustuu toimintaympäristö- ja riskianalyyysiin. (Hvall 7 § 1 momentti 2 kohta).

Pohjanmaan pelastuslaitos tuottaa pelastuslaissa sekä muussa lainsäädännössä hyvinvointialueen pelastustoimelle ja pelastusviranomaiselle säädetyt tehtävät sekä muita palveluita. Palvelujen järjestämisvastuussa oleva alue ei siten käytännössä voi itse päättää, mitä eri pelastuspalveluja alueella tuotetaan. Pelastuslaitoksen palveluja ja niihin vaadittavia resursseja kehitetään sellaisiksi, että palveluja voidaan tuottaa yhdenvertaisesti koko toimialueella.

Palvelujen laadulla käsitetään palvelun kykyä vastata asiakkaiden palvelutarpeisiin vaikuttavasti, säännösten mukaisesti ja kustannustehokkaasti. Palveluiden ohjaus ja valvonta liittyvät olennaisesti palveluiden määrään ja erityisesti laadun seurantaan. Tuottamiseen liittyvästä ohjauksesta ja valvonnasta on kuvaus tarkemmin luvussa 1.4.

Lakisääteiset pelastustoimen palvelut

Palvelutasopäätös perustuu toimintaympäristö- ja riskianalyyseihin. Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (2012) mukaisesti pelastustoimen alueet (hyvinvointialueet) on jaettu yhden neliökilometrin suuruisiin riskiruutuihin, joille on määritetty laskennallinen riskitaso. Laskennallinen riskitaso määräytyy regressiomallilla, joka ennustaa rakennuspalojen lukumäärää ruudussa sen asukasluvun, kerrosalan ja niiden yhteisvaikutuksen perusteella. Ruudut luokitellaan neljään riskiluokkaan laskennallisen riskitasonsa perusteella siten, että luokassa I riskitaso on korkein ja luokassa IV matalin. Laskennallisen riskitason lisäksi riskiluokan määrittämisessä otetaan huomioon riskiruudussa tapahtuneet onnettomuudet ja niiden vahingot.

Pelastustoiminnan suorituskyvyille on asetettu vaatimuksia, jotka perustuvat riskiarvioon ja siihen sisältyvään ruutuaineistoon. Lähtökohta on, että pelastustoiminnan palvelut tuotetaan onnettomuustilanteessa toimintavalmiudelle säädetyissä tavoiteajoissa lähimmän ja tarkoituksenmukaisimman yksikön periaatteella.

Alueen riskianalyyssissä pyritään lisäksi tunnistamaan palvelutuotantoon vaikuttavat toimintaympäristön erityispiirteet, johon hyödynnetään kansallista, alueellista riskiarviota ja alueella tapahtuneiden onnettomuuksien tietoja ja niiden vaikutuksia. Riskiruutuaineiston tietojen ja monitasoisen riskianalyyysin ml poikkeusolojen riskiarvio perusteella rakentuvat hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen lakisääteisten palvelukokonaisuuksien tarpeet.

Palvelukokonaisuus	Palvelut
Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	<ul style="list-style-type: none">- Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä- Valvonta- Palontutkinta- Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä- Onnettomuuskehityksen seuranta- Valmiuden tarkastaminen- Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta- Muut onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)
Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	<ul style="list-style-type: none">- Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä- Pelastustoiminta- Pelastustoiminnan johtaminen- Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen- Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille- Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon
Pelastustoimen suunnitelmat	<ul style="list-style-type: none">- Hälytysohje- Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu- Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa- Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat- Eriyistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma
Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	<ul style="list-style-type: none">- Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa- Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen- Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset- Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus
Pelastustoimen viranomaisten vastuulla	<ul style="list-style-type: none">- Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelu- Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen- Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio

olevien väestösuojeluun varautuminen	<ul style="list-style-type: none">- Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen- Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve- Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen- Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö
---	--

Alueen riskit ja erityispiirteet muodostavat perustan lakisääteisten palveluiden yhdenvertaisen tuottamisen alueella paikalliset vaihtelut huomioon ottaen. Pelastustoiminnan palveluiden tuottamisessa suorituskyky vaihtelee riskien perusteella. Suorituskyky muodostuu paloasemien valmiudesta, kalustosta sekä henkilöstöresursseista ja osaamisesta ja määrästä.

Onnettomuusehkäisy ja valvonta osaaminen vaatii jatkuvaa toimintaympäristön muutoksiin liittyvää osaamista ja resursseja. Riskianalyysi ja siihen sisältyvä toimintaympäristöanalyysi johtopäätöksineen on huomioitu ja resurssitarpeita on kuvattu palveluittain.

Muut palvelut

Ensihoito ja ensivaste

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää. Pohjanmaan pelastuslaitos osallistuu Pohjanmaan hyvinvointialueen ensihoidon palvelutasopäätöksen mukaiseen palvelutuotantoon siihen kirjatulla tavalla.

Palvelu sisältää perustasoisen ensihoidon tehtävät, joihin palomiehen peruskoulutus antaa pätevyyden toistaiseksi ja ensivasteen määritellyiltä paloasemilta. Ensihoidon palveluihin on kohdennettu pelastajan työpanosta 13 HTV:tta ja ensivaste tehtäviä on hoidettu viimeisen viiden (5) vuoden aikana yhteensä 2349 tehtävää. Sopimus on perustunut pelastustoiminnan valmiuteen, jossa on käytetty ensivastekurssin käyneitä henkilöitä.

Pelastuslaitoksen toimialan viestintä

Viestintä on olennainen osa koko pelastuslaitoksen toimintaa ja se tukee perustehtävistä suoriutumista vahvistaen organisaation toimintaedellytyksiä. Suunnitelmallisella viestinnällä tuetaan pelastustoimen strategiasia tavoitteita. Pelastuslaitokselle on lainsäädännössä asetettu velvoitteita, jotka määrittävät sen viestintää viranomaisena. Näiden velvoitteiden lisäksi pelastuslaissa on säädetty velvoitteita onnettomuusviestintään ja turvallisuusviestintään.

Pelastuslaitoksen viestintä muodostaa kokonaisuuden, jossa jokainen teko vaikuttaa pelastuslaitoksen maineeseen ja ylläpitää luottamusta omassa yhteisössä ja sidosryhmissä. Hyvällä vuorovaikutuksella ja johtamisviestinnällä työyhteisössä vahvistetaan yhteenkuulumista niin vakituisten kuin sopimushenkilöstön kanssa. Sisäisen viestinnän tarve korostuu muutoksessa. Hyvinvointialueen viestintä on tehnyt suunnitelmallista muutosviestintää, josta pelastuslaitoksen henkilökunta on saanut kokonaiskuvaa hyvinvointialueesta ja toiminnan uusista järjestelyistä. Pelastuslaitoksen integrointi

hyvinvointialueeseen ja yhteistyön kehittyminen vahvistaa jatkossa niin ulkoista kuin sisäistä viestintää.

1.3 Tuottamistavan valinta

Kunkin palvelun konkreettisessa tuottamistavassa tulee huomioida tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus ja siten hyödyntää kolmatta sektoria aina kun se on tarkoituksenmukaista.

Ei kuitenkaan tehtävissä, joissa käytetään merkittävää julkista valtaa.

Pelastustoimen palvelutasopäätöksistä annetun asetuksen (1225/2022) mukaan tuotantotavasta päättäminen käsittää myös sen, tuotetaanko palvelu itse tai hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa, vai hankitaanko se sopimuksen perusteella muualta.

Kunkin palvelun konkreettisessa tuottamistavan valinnassa tulee huomioida tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus ja siten hyödyntää kolmatta sektoria, kun se on tarkoituksenmukaista.

Pelastustoimen palveluiden tuottamistavassa on huomioitava tuottavuus, kustannusvaikuttavuus, palvelukyky ml. suorituskyky, saavutettavuus, jatkuvuuden hallinta sekä toiminnan järjestäminen kaikissa valmiustasoilla. Kolmannen sektorin resursseja voidaan käyttää sopimusperusteisesti, kun se nähdään tarkoituksenmukaisena. Ei kuitenkaan tehtävissä, joissa käytetään merkittävää julkista valtaa. Tuottamistapaan vaikuttaa muiden yhteistyötahojen lainsäädännön mukainen velvoite yhteistoimintaan osallistumisesta mm. muut viranomaiset ja kunnat

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos tuottaa Pelastuslain (379/2011) 27 § mukaiset pelastustoimen palvelut ja pelastuslaitoksen tehtävät hyvinvointialueella omana tuotantona ja hankkimalla niitä alueen sopimuspalokunnilta, niitä vastaavilta yhdistyksiltä kuten meripelastusyhdistyksiltä (merivartioston ensisijainen kumppani), teollisuuspalokunnilta ja vapaaehtoiselta pelastuspalvelulta (VAPEPA). Palveluiden tuottamisesta sovitaan erillisillä sopimuksilla.

1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Kuvataan, miten järjestäjä ohjaa ja valvoo tuottamista - niin hyvinvointialueen omaa tuotantoa kuin sopimuksella hankkimaansa. s (HvalL 7 § 1 momentti 4 kohta)

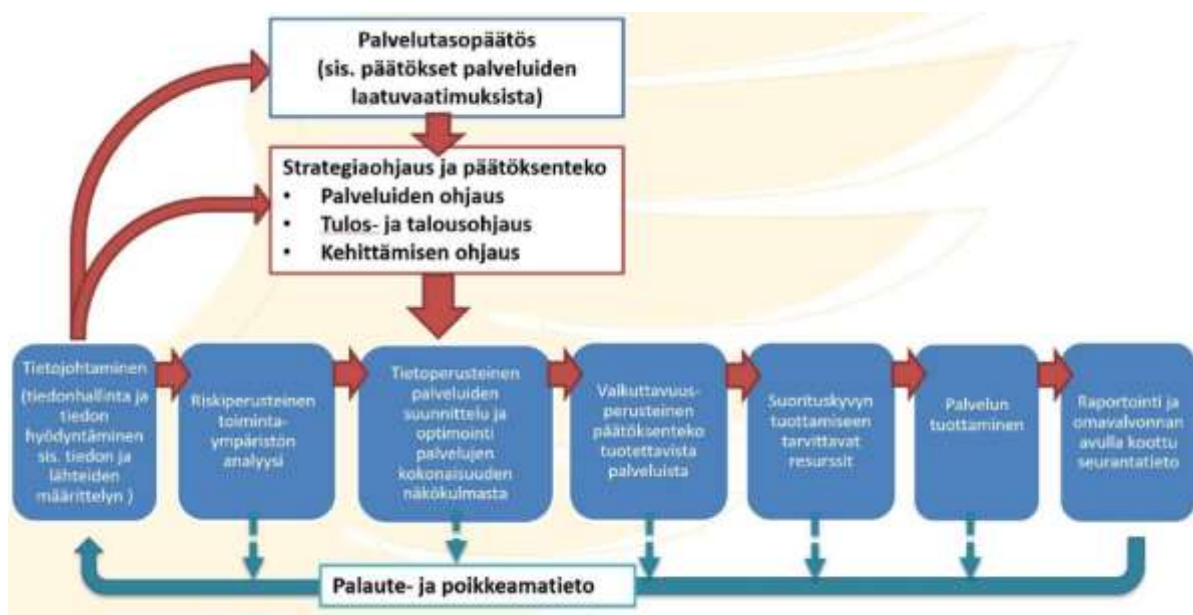
Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan hyvinvointialue vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta. Valvonnan tulee kattaa hyvinvointialueen omana toimintanaan tuottamien palveluiden sekä muiden hyvinvointialueiden tuottamien palveluiden lisäksi sopimusjärjestelyihin perustuvien palveluiden valvonta.

Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) 16 § edellyttää, että hyvinvointialueen on pelastustoimen palveluissa varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen. Hyvinvointialueen on varmistettava pelastustoimen palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus.

Pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta seurataan omavalvontaohjelmalla. Omavalvontaohjelmaan kuuluva sisäinen valvonta tulee kattaa hyvinvointialueen tuottamien, yhteistoiminnassa tuotettavien sekä sopimusjärjestelyihin perustuvien palvelujen asianmukaisuuden valvonnan. Omavalvontaohjelma sisältää kuvauksen palveluiden seurannasta sekä tapahtuvien poikkeamien havaitsemisesta ja käsittelystä sekä niihin reagoinnista ja tarvittavasta viestinnästä. Ohjelmassa on lisäksi tarkemmin määritelty, että miten ohjaus- ja valvontavelvoitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelma laaditaan siten, että sen avulla seurattavat tiedot ovat tarvittavilta osin vertailukelpoisia muiden hyvinvointialueiden pelastustoimien vastaavien tietojen kanssa ja on julkisesti nähtävillä

Sisäministeriön asetus omavalvontaohjelman yleisestä sisällöstä ja laadimisesta ei ole valmistunut palvelutasopäätöstä valmisteltaessa. Asetuksessa asetettavien vaatimusten huomioiminen palvelutasopäätökseen ei ole siitä syystä mahdollista.

Pelastuslaitoksen palveluiden seurantaa, arviointia ja ohjaamista tehdään määrävälisen. Päivittäisessä pelastustoiminnassa palveluiden seuranta on lähes jatkuvaa, millä varmistetaan kiireellisen avunsaanti koko alueella. Kattavammassa raportoinnissa seurantaa talousarviovuoden toimintasuunnitelman toteutumista, jota palvelutasopäätös ohjaa sekä käyttötalouden ja investointien tilannetta. Tämä raportointi tapahtuu neljännesvuosittain pelastustoimen jaokselle ja hyvinvointialueen hallitukselle. Pelastuslaitoksen johtoryhmässä seurataan kuukausittain palveluiden toteutumista.

Kuva 1: Pelastustoimen omavalvontamalli, Kumppanuusverkosto V-P Tervo

Hyvinvointialueen pelastuslaitoksen omavalvonta on sisällytetty osaksi hyvinvointialueen omavalvonta ohjelmaa. Tavoitteena on palvelutasonpäättöksen valmistelun rinnalla luoda pelastuslaitoksen omavalvontaohjelma pelastustoimen valtakunnallista omavalvontamallia hyödyntäen. Omavalvontaohjelma on tarkoitus kehittää vuoden 2024 aikana vastaamaan järjestämisvastuussa hyvinvointialueen toimielinten tarpeita sekä valvontaa tekeväälle aluehallintovirastolle ja ohjaavalle ministeriölle.

1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 3§). Uhkiin ja säädöksiin vastaavan palvelutason perustana on toimintaympäristöä kuvaava riskianalyysi. Pelastuslaitoksen riskianalyysin rinnalla huomioidaan kansallinen riskiarvio ja alueellinen riskinarvio.

Kansallisessa riskiarviossa on kolmen vuoden välein tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Alueellinen riskiarvio rytmittyy samaan aikaväliin. Molemmat riskiarviot tehdään EU velvoitteen perusteella. Toimintaympäristön uhkia ja riskejä arvioidaan useammin vuoden aikana erilaisten rakennushankkeiden ympäristövaikutusten arviointien ja kaavoituslausuntojen yhteydessä.

Onnettomuuksien ehkäisy / valvonnan havainnoista, suuronnettomuus-/ UPS kohteiden harjoitusten arvioinneista, palontutkinnasta sekä päivittäisestä toiminnasta koostuvaa tietoa ja havaintoja käytetään riskianalyysissä. Tarkasteltu pääosin mennyttä ajanjaksoa lähinnä pelastustoiminnan tehtävien ja niiden suoritustason perusteella.

Riskianalyysin käsittely on luvussa 3. Riskianalyysia täydentää pelastuslaitoksen palvelutuotantoa ohjaavat suunnitelmat ja ohjeistukset. Näistä muodostuu kokonaisuus, jonka mukaan palvelutuotanto on rakennettu vastaamaan kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin. Suunnitelmien ja ohjeistuksien ylläpitäminen ja päivittäminen on jatkuvaa, palvelutuotantoa ohjaavaa toimintaa.

Pelastustoiminnan operatiivisessa toiminnassa riskienarviointi on päivittäistä toimintaa. Tätä tehdään sekä omassa toiminnassa, että yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Säännöllistä tiedonvaihtoa tukee Pohjanmaan Pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskuskeskus tuottaa ja välittää mm. kuntien informointia, yleisötapahtumiin liittyvää tietoa ja infrastruktuuriin liittyviä ilmoituksia yms. Palvelujen tuottamiseen liittyvä jatkuva riskienhallinta sisältyy omavalvontaohjelmaan, jota on kuvattu kappaleessa 1.4 (Tuottamisen ohjaus ja valvonta).

1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa

Tuottamisen järjestelyissä häiriötilanteissa huomioitava, että häiriötilanne ei oikeuta päätetyn tai lain mukaisen palvelutason pudottamiseen, vaan siihen on varauduttava niin, että palvelut voidaan

silloinkin tuottaa laissa säädetyllä tasolla. PelL 32 § 4 momentti: Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen.

Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteita voivat olla esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet, kuten myrskytuhot ja vedenpinnan äkillinen nousu. Myös ihmisen toiminnasta saattaa aiheutua häiriötilanteita, kuten mellakka ja terrorismi. Häiriötilanteita voi esiintyä sekä normaalioloissa että poikkeusoloissa. Häiriötilanne voi koskea koko valtakuntaa tai olla alueellinen tai paikallinen. Häiriötilanne voi myös liittyä ainoastaan yksittäiseen toimintoon.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden tuottaminen häiriötilanteissa perustuu kaikilta osin normaaliolojen järjestelyihin. Toimintojen mahdolliseen sopeuttamiseen ja resurssien uudelleenkohdentamiseen sekä tehtävien kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen asettamiseen häiriötilanteissa on kuitenkin varauduttava. Toimintoja ja tehtäviä voidaan joutua priorisoimaan erityisesti, jos häiriötilanteen vaikutukset ovat huomattavan laajat tai jos häiriötilanne pitkittyy.

Pelastustoiminta ja siihen välittömästi liittyvät toiminnot ovat sellaisia, joita tulisi pystyä jatkamaan häiriötilanteissa normaalioloja vastaavasti. Tilanteen sitä välttämättä vaatiessa on kuitenkin asetettava kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen myös yksittäisiä pelastustehtäviä, jolloin kriittisimpinä tehtävinä pidetään kaikissa olosuhteissa niitä, joissa on kyse ihmisen pelastamisesta. Häiriötilanteissa on tarpeen kohdentaa palvelutuotannon resursseja ja sisältöä uudelleen. Johtamisen resursseja vahvistetaan siirtämällä henkilöstöä muista tehtävistä. Tilannekuvan ylläpito, turvallisuusviestintä ja viestintä korostuvat häiriötilanteiden hallinnassa. Palvelutuotantoa jatketaan häiriötilanteen aiheuttamien rajoitteiden puitteissa tarvittaessa muunnettuna.

Jatkuvuuden hallinta on pelastuslaitoksen strateginen prosessi, jonka tarkoituksena on varmistaa, että pelastuslaitos voi jatkuvasti toimia ja palvella asiakkaitaan myös poikkeuksellisissa tilanteissa, kuten luonnonkatastrofeissa, teknisissä häiriöissä, tietoturvaongelmissa tai muissa odottamattomissa tapahtumissa. Jatkuvuuden hallinnassa pyritään varmistamaan, että organisaatio voi selviytyä häiriöistä ja palautua normaaliin toimintaan mahdollisimman nopeasti.

Pelastustoiminnan valmiutta eri tilanteisiin varautumisessa on käsitelty luvussa 4.2.2.2 valmiuden säätelyn toimintamallit. Onnettomuuksien ehkäisyn toimintaperiaatetta häiriö- ja poikkeusoloissa kuvataan luvussa 4.1.

1.7 Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa

Tuottamisen järjestelyissä poikkeusoloissa huomioitava, että poikkeusolot ei oikeuta päätetyn tai lain mukaisen palvelutason pudottamiseen, vaan siihen on varauduttava niin, että palvelut voidaan silloinkin tuottaa laissa säädetyllä tasolla. PelL 32 § 4 momentti: Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen.

Poikkeusolot määritellään valmiuslaissa 1552/2011. Poikkeusoloista päättää valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa. Päätöksen yhteydessä voidaan valtioneuvoston asetuksella (käyttöönottoasetus) määritellä tarkemmin valmiuslain ja toimivaltuuksien soveltamisesta (valmiuslaki 1552/2011 6§).

Pohjanmaan pelastuslaitos tuottaa lakisääteisiä palveluita poikkeusoloissakin. Toiminta myös poikkeusoloissa perustuu normaaliajan johtorakenteeseen, toiminta- ja tuottamistapaan sekä tuotantoketjuun. Poikkeusoloissa tilanteesta ja tarpeesta riippuen pelastuslaitos kuitenkin tiivistää ja tehostaa toimintaa vallitsevan valmiuslainsäädännön puitteissa. Pelastuslain (379/2011) 32 § 4 momentin nojalla olosuhteiden vaatiessa tehtävät asetetaan kuitenkin kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen. Kiireettömiä palveluita voidaan siirtää eteenpäin. Valmiuslaki laajentaa pelastustoimen palveluita. Väestönsuojelun alueellinen johtaminen, yhteistyö kuntien ja viranomaistahojen kanssa vaativat niihin ennakolta varattujen resurssien käyttöönottoa. Palvelutuotantoa sopeutetaan siten, että normaaliajan resursseja siirretään tilanteen vaatimien toimien mukaisesti.

Valmiuslain soveltaminen on tapauskohtaista ja tarkkaan harkittua. Pelastustoimen palveluiden asettaminen tarkkaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen etukäteen on mahdotonta, koska luokittelu on täysin riippuvainen vallitsevasta poikkeusolotilanteesta ja sen hetkistä olosuhteista sekä valmiuslain soveltamisesta. Tehtävien priorisointi ja resurssointi määritellään vallitsevan tilanteen edellyttämällä tavalla valmiuslaista annettujen toimivaltuuksien puitteissa. Pelastuslaitoksen palvelut tuotetaan poikkeusoloissa valmiussuunnitelman mukaisesti.

2 PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Pelastuslain (379/2011) mukaisesti pelastustoimelle kuuluvan ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteena on vähentää onnettomuuksien todennäköisyyttä ja pienentää onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja lisäämällä ihmisten ja yhteisöjen valmiuksia ja tietoutta. Asetetut tavoitteet perustuvat riskianalyysityön ja palontutkinnan keinoin tunnistettuihin onnettomuusriskeihin. Turvallisuusviestintää pyritään kohdistamaan riskiperusteisesti, ei lukumääräisesti, ja ohjausta ja neuvontaa tuotetaan muun muassa päivystävä palotarkastajapalvelun keinoin.

Päivystävän palotarkastajan tehtävänä on vastata sähköisen asiakaspalvelun kautta tulleisiin tiedusteluihin, koskien yleistä turvallisuutta. Päivystävä palotarkastajapalvelu on käytössä jokaisena arkipäivänä klo. 9–15 välisenä aikana sähköisesti ja puhelimitse. Palvelu on todettu toimivaksi ja hyödylliseksi lisäksi kansalaisten ja yhteisöjen tiedontarpeeseen.

Turvallisuusviestinnän tehtäviin lukeutuu kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten neuvonta ja koulutus. Koulutus sisältää joko luennon, käytännön alkusammutuskoulutuksen tai turvallisuuskävelyn ohjauksen tai neuvonnan sen tekemiseen kohteissa, joskus näiden yhdistelmiä, huomioiden kuitenkin kohteen omatoimisen varautumisen velvoitteet.

Turvallisuusviestintää toteutetaan yhteistyössä eri viranomaisen ja järjestöjen kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon aina ajankohtaiset, alueelliset ja/tai valtakunnalliset turvallisuuskampanjat.

Turvallisuusviestintää toteutetaan, arvioidaan sekä kehitetään pelastustoimen strategian, hyvinvointialueen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategian painopisteiden ja keskeisten toimintalinjojen mukaisesti. Toimintoja tuotetaan koko pelastuslaitoksen toiminta-alueella ja turvallisuusviestintään osallistuvat tarvittaessa kaikki pelastuslaitoksen palveluksessa olevat päätoimiset henkilöt. Sopimuspalokuntalaisten suorittamaa turvallisuusviestintää tuetaan ja kannustetaan.

Turvallisuusviestinnän tilaisuuksia järjestetään turvallisuusviestinnän vuosisuunnitelman kohdennuksen mukaisesti. Vuonna 2023 kohderyhmäksi on määritelty;

- koululaiset esikoulusta toisen asteen opiskelijoihin saakka,
- erityisryhmien ja lasten kanssa työskentelevät ja toimivat tahot (erityisryhmiksi luetaan mm. maahanmuuttajat, ikäihmiset, vammaiset ja mielenterveys- ja päihdekuntoutajat).

Mahdollisuuksien mukaan koulutusta on pyritty tarjoamaan myös yleishyödyllisille yhdistyksille ja seuroille sekä taloyhtiöille. Tavoitteen toteutumista arvioidaan vuosittain Pronto-tilastojen perusteella. Palvelutasopäätöksessä 2021–2024 tavoitteeksi on asetettu turvallisuusviestinnän työprosessien ja

toimintatapojen kehittäminen siten, että valtakunnallinen, Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi, toteutuu vuosittain.

Työprosesseja on pyritty täsmentämään ja toimintatapoja vahvistamaan koko alueella samankaltaisiksi. Toimintatapoja on pyritty kehittämään materiaalienhallinnan suhteen. Tähän on pyritty kehittämään koko alueen kattava järjestelmä, jota hyödyntämällä voisi tiedot turvallisuusviestinnässä käytettävistä artikkeleista olla aina ajan tasalla. Todettakoon kuitenkin, että tämä kehitystyö on jäänyt kesken virkavapaiden ja hyvinvointialueelle siirtymisen vaikutuksista.

Tavoitteeksi oli asetettu myös Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Ohjelman lähtökohtana ovat vaikuttavuus, ihmislähtöisyys ja ilmiökeskeisyys. Tähän on vastattu kehittämällä koulutusmateriaalia vastaamaan alueen toimintaa, tuomalla esiin ajankohtaisia turvallisuuteen vaikuttavia ilmiöitä, mm. sosiaalisen median välityksellä ja antamalla lehtihaastatteluja. Ihmislähtöisyys on aina ollut turvallisuusviestinnän lähtökohta.

Palvelutasopäätöksen tavoitteiksi oli kirjattu myös, että ohjausta ja neuvontaa kohdennetaan valtakunnallisen ja paikallisen turvallisuusviestinnän kohdeajattelun mukaisesti, huomioiden erityisryhmät. Tämä työ on toteutunut turvallisuusviestinnän vuosisuunnitelman mukaisesti.

Tavoitteena oli myös, että yritysten, laitosten ja taloyhtiöiden turvallisuushenkilöt on koulutettu ja tehtäviin nimetyt turvallisuushenkilöt ovat motivoituneita ja toimintakykyisiä normaalina aikana ja poikkeusoloissa.

Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnälle osoittamat resurssit eivät riitä kattamaan kaikkia tavoitteita, siksi osa tavoitteista pyritään toteuttamaan yhteistyön keinoin. Yritysten, laitosten ja taloyhtiöiden turvallisuushenkilöiden koulutusta toteutetaan yhteistyönä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) kanssa. SPEK on varautumisen, onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastusalan asiantuntijajärjestö, joka tarjoaa edellä mainitulle kohderyhmille koulutusta.

Onnettomuuksien ehkäisyn työn päätavoitteena on, että onnettomuudet ja niiden seuraukset pienenevät pelastuslaitoksen alueella suhteessa asukaslukuun.

Valvonta

Valvonnan osalta Pohjanmaan pelastuslaitos on vuosille 2021–2024 vahvistetussa palvelutasopäätöksessä asettanut tavoitteeksi, että valvontatyö on laadukasta, tehokasta, säännöllistä ja tuloksellista niin, että turvallisuuskulttuuri valvottavissa kohteissa kehittyy ja sitä kautta onnettomuuksien määrä ja niiden vaikutukset pienenevät. Palvelutasopäätöksessä on päätetty valvontatyön suuntaviivoista ja pääperiaatteista sekä valvontaan käytettävistä henkilöresursseista.

Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma on päivitetty vuosittain, ja siinä on asetettu valvontatoiminnan tavoitteet ja painopisteet kullekin vuodelle. Voidaan kuitenkin todeta, että päättyvän palvelutasopäätöskauden aikana toteutunut valvontatoiminta ei ole vastannut valvontasuunnitelmassa asetettuja tavoitteita. Vuonna 2021 määräaikaisten palotarkastusten toteutuma oli n. 91 %

valvontasuunnitelman tavoitteesta ja lähetetyistä paloturvallisuuden itsearviointikirjeistä palautui n. 86 %. Vuonna 2022 määräaikaisten palotarkastusten toteutuma oli n. 52 % ja paloturvallisuuden itsearviointikirjeistä palautui n. 84 %. Vuonna 2022 alkanut valmistelu pelastustoimen järjestämisvastuun siirtämiseksi kunnilta hyvinvointialueille on työllistänyt pelastuslaitoksen henkilöstöä kaikissa henkilöstöryhmissä. Näin ollen resurssipula lienee yksi merkittävä tekijä vuoden 2022 poikkeuksellisen matalaan toteutumaprosenttiin. Valvonnan laadullista arviointia on tehty pistokokein valittujen palotarkastuspöytäkirjojen tarkastelun pohjalta. Valvonnan kehittämiseksi vuosille 2021–2024 on mainittu toteutustapojen ja prosessien kehittäminen tehokkaammiksi ja tuloksellisemmiksi, linjassa pelastuslaitosten kumppanuusverkoston myötä tapahtuvan kehityksen kanssa. Näistä esimerkkeinä Arvioiva valvontamenetelmä sekä Paloturvallisuuden itsearviointi – hankkeet. Valvonnan laadunarvioinnissa tehtyjen havaintojen pohjalta on suunniteltu henkilöstön täydennyskoulutusta.

Valvonnan prosessia on kehitetty ottamalla käyttöön yhdenmukainen, valtakunnallisesti kehitetyn mallin mukainen valvontaprosessi. Uuden valvonnan prosessin tärkeimpiä tavoitteita ovat hyvän hallinnon ja asiakkaan oikeusturvan varmistaminen sekä tasalaatuisen valvonnan toteutuminen. Arvioivan valvontamenetelmän käyttöönotto on viivästynyt valtakunnallisesti, eikä sitä ole päättyvällä palvelutasopäätöskaudella otettu käyttöön. Arvioiva valvontamenetelmä on sidoksissa uuteen valtakunnallisesti kehitettyyn onnettomuuksien ehkäisyn sovellukseen, jonka kehitys on kesken ja käyttöönotto siitä johtuen viivästynyt.

Yhteistyö

Lausuntopyyntöjä käsitellään tiimissä ja tällä työskentelyllä saadaan yhdenmukaisia, nopeita ja kattavia lausuntoja. Toiminnassa on päästy eroon vanhoista kunnallisista toiminta-alueista, ja palvelua toteutetaan samanlaisena koko pelastuslaitoksen alueella niin sanotusti ”yhden luukun” periaatteella. Tämä parantaa asiakaspalvelua siten, että yhden työntekijän hetkellinen poissaolo ei estä palvelun saamista, jonka lisäksi myös prosessit ja vastaukset ovat yhdenmukaisempia.

Palvelun toiminnasta pidetään kirjaa ja sitä seurataan, kehitettävää kuitenkin on vielä erityisesti laadun seurannan osalta. Tällä hetkellä ei ole työkaluja, joita voitaisiin käyttää laadun arviointiin.

Yhteiskunnan, rakentamisen ja säädösten muuttuessa myös turvallisuuteen liittyvät kysymykset muuttuvat. Jotta pelastuslaitos osaa antaa ihmisille ajantasaista ohjausta ja neuvontaa, on tärkeää, että henkilöstön osaamista ylläpidetään säännöllisin ja ajankohtaisin täydennyskoulutuksin. Pelastuslaitoksella ei ole suunniteltua koulutuskalenteria tai vastaavaa onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen ylläpitämiseksi.

Palontutkinta

Pelastuslain 379/2011 41 §:n mukaisen, pelastuslaitoksen suorittaman palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja

toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus. Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Päättävän palvelutasokauden aikana Pohjanmaan pelastuslaitoksessa palontutkintaan on resursoitu yksi (1) htv ja palontutkintaa on pyritty suorittamaan parhaan mahdollisen suorituskyvyn mukaan, päivittäisen oman toiminnan ja valtakunnallisten toimintamallien muodossa. Vuonna 2022 Pohjanmaan pelastuslaitoksessa

- tason 1 palontutkintatehtäviä oli 331 kpl,
- tason 2 palontutkintatehtäviä oli 11 kpl,
- tason 3 palontutkintatehtäviä ei ollut lainkaan,
- edellä mainituista syttymissyy oli selvitetty 301:ssä tapauksessa.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen vuosille 2021–2024 laaditun palvelutasopäätöksen kohdan 3.1.4 Palontutkinta alakohdissa Tavoite, Päätös ja Kehittäminen esitetyt asiat eivät kuitenkaan ole toteutuneet täysimääräisesti. Joitain esimerkkejä toteutumattomuudesta:

- palontutkintaselosteita on hyödynnetty koulutuksessa ja palvelutuotannon suunnittelussa vain osin,
- palontutkintaprosessi on määritelty ja kuvattu vain osin,
- omaa sisäistä Palontutkintaohjetta ei ole päivitetty,
- päätoimisia palontutkijoita ei ole ollut,
- palontutkinnan yhteistyösopimuksia naapurialueen kanssa ei ole ollut,
- tason 2 palontutkintaan oikeasti osallistuvien määrä on ollut neljä henkilöä,
- palontutkijoiden päivystystä ei ole ollut,
- palontutkinnan käytössä ei ole ollut erityismateriaaleja tai -kalustoa,
- oma arviomme kouluarvosanan muodossa eri toiminnoillemme;
 - tason 1 palontutkinnan/PRONTO-kirjausten laatu 7,

- yhteistyö paikallisen poliisin kanssa 8,
- tason 2 palontutkijoiden mahdollisuudet tehdä tutkintaa tarkoituksenmukaisessa laajuudessa 7,
- palontutkinnan tulosten hyödyntäminen pelastuslaitoksessamme 7,
- palontutkinnan tulosten hyödyntäminen valtakunnallisesti 6,
- vapaa sana: ”Tarvitaan entistä yhdenmukaisempia palontutkinnan prosesseja ja osaamisvaatimuksia, joiden perusteella voi vaatia riittävää paikallista resursointia. Kansallisella tasolla pitää huolehtia tulosten yhteen vetämisestä ja jatkojalostamisesta ja saada sen kautta tehot irti turvallisuuden ja pelastustoimen palveluiden parantamiseksi.”

Yksittäisinä positiivisina palontutkinnan hyödyntämisen keinoina Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella ovat toteutuneet seuraavat:

- kotona asuviin henkilöihin kohdistuneiden vakavien tulipalojen tiedolla on yritetty parantaa asumisen turvallisuutta,
- parvekkeelta yläpohjaan levinneistä tulipaloista on koulutettu rakennusvalvontaviranomaisia.

Positiivisena asiana voidaan myös todeta, että päättyvän palveluskauden aikana Pohjanmaan pelastuslaitokselle on tapahtuneen eläköitymisen jälkeen saatu valittua uusi, erikseen nimetty palontutkinnan vastuhenkilö.

Vaaralliset kemikaalit

Pelastuslainsäädännön perusteella annettujen tehtävien lisäksi pelastusviranomaisille on säädetty tehtäviä kemikaaliturvallisuuslain perusteella. Pelastusviranomaisen valvoo kemikaaliturvallisuuslaissa, nestekaasuasetuksessa, räjähdeseasetuksessa sekä muissa säädöksissä esitettyjä turvallisuusvaatimuksia.

Vuonna 2021 käsiteltiin 29 kemikaali-ilmoitusta ja 23 ilmoitusta koskien ilotulitteiden varastointia kaupan yhteydessä. Vuonna 2022 vastaavat luvut olivat 24 kemikaali-ilmoitusta ja 25 ilmoitusta koskien ilotulitteiden varastointia kaupan yhteydessä. Ilmoitusten käsittely sisältää päätöksenteon, käyttöönottotarkastuksen sekä neuvotteluja toiminnanharjoittajan kanssa.

Vaarallisten kemikaalien laajamittaisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin kohteissa pelastuslaitos tekee yhteistyötä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TUKES) kanssa mm. lausunnoin sekä osallistumalla TUKESin pitämiin kemikaalikohteiden käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksiin.

2.2 Pelastustoiminta

Pelastustoimintaa koskevat säädökset on esitetty Pelastuslaissa 379/2011, Laki pelastuslain muuttamisesta 436/2023 ja Valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta 407/2011 sekä valmiuslaissa 1552/2011

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastuslain 32§:n mukaan pelastustoimintaa kuuluu:

1. Hälytysten vastaanottaminen
2. Väestön varoittaminen
3. Uhkaavan onnettomuuden torjuminen
4. Onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisen, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen
5. Tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen
6. 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto ja muut tukitoiminnot

Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu viidestä osatekijästä:

1. Henkilöstön (laatu) osaamisen ja määrä
2. Kaluston määrä ja laatu
3. Ennakkoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista
4. Johtamisen organisoinnista
5. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajasta.

Pelastustoiminnan johtaminen

Pohjanmaan pelastuslaitokselle on laadittu pelastustoimintaohje (päivitetty 25.3.2023). Pelastustoimintaohje ohjaa pelastustoiminnan toteuttamista Pohjanmaan Pelastuslaitoksen alueella. Sen tavoitteena ja tarkoituksena on parantaa pelastustoiminnan johtamisvalmiuksia eri turvallisuustilanteissa sekä tukea pelastustoiminnan resurssien koordinoitua ja johtamista.

Pelastustoiminnan johtaminen toimii porrastetusti, jossa tilanteen laajuuden ja vaikuttavuuden sekä käytettävien resurssien määrän mukaan johtamisjärjestelyt kehittyvät tilanteen aikana. Ennakoitavuutta on menneellä PTP kaudella lisätty mm. sää- ja tulvaennusteiden perusteella. Ruuhkamalli on käytössä ja on osoittautunut toimivaksi.

Pelastustoiminnan resurssit

Pelastustoiminnan resurssien käytön ohjauksessa ei ole erillistä hälytysohjetta, mutta Erica järjestelmään on rakennettu alueen resurssien hälyttäminen, jonka toimivuutta arvioidaan viikoittain järjestettävässä operatiivisessa palaverissa, jonka perusteella tehdään tarvittavat korjaukset. Hälytysohjeen tarve on kuvaamaan Ericaan syötetyn hälytysdata perusteita. Merkittäviä puutteita ei hälytystoiminnan seurannassa ole esiintynyt, vaikka alue kasvoi kolmella kunnalla vuoden 2023 alussa. Varahälytysjärjestelmää kehitetään varmistamaan häiriötilanteiden aikainen toimivuus.

Pelastustoimintaan käytettävät resurssit koostuvat pääsääntöisesti pelastuslaitoksen päätoimisesta ja sopimushenkilöstöstä. Sopimushenkilöstö toimii joko henkilökohtaisella sopimuksella tai vpk sopimuksen mukaan. Paloasemat muodostavat tiheän lähipalveluverkon. Kehittämisen tueksi on tehty erillinen suorituskyky tavoitteita kuvaava taulukko, mikä perustuu paikallisten riskien hallintaan. Taulukossa on kuvattu tavoitteita, jotka ohjaavat aseman kaluston ja ajoneuvojen kehittämistä, henkilöstön määrää ja koulutuksen järjestämistä ja niiden muodostamaan suorituskykyä. Palvelun toteutumista toimintavalmiutta, henkilöstön määrää ja suorituskykyä sekä kaluston soveltuvuutta ja riittävyttä seurataan Pronto -järjestelmän dokumentoinneista. Merkittävät poikkeamat arvioidaan ja millaisilla toimenpiteillä voidaan tilannetta lähteä korjaamaan

Osaamisen ylläpito ja kehittäminen on hyvinvointialueuutoksen ja koronan jälkeen ollut poikkeuksellisesti uudelleen käynnistämisen vaikeutta. Koronan aikana jouduttiin mm. sopimushenkilöstön koulutusta rajoittamaan, mikä osin on kyllä käynnistynyt uudestaan. Koulutussuunnitelma on ohjannut alueen päätoimisten pakollisia koulutuksia. Hyvinvointialueen muutoksessa on ollut erinäisiä haasteita, koska Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimintaan liittyi seitsemän (7) paloasema lisää Pietarsaaren, Luodon ja Kruunupyyn liittyessä hyvinvointialueeseen. Koulutuksen ja harjoituksen suunnittelu on jäänyt muiden muutosten jalkoihin ja koulutukseen liittyvän seurantajärjestelmän hankinnan siirtyminen on vaikeuttanut toteutuksen seuranta. Osaamisen kehittämiseen on saatava lisää resursseja, jotta se voidaan palauttaa paremmalle tasolle. Järjestelmä on saatava kuntoon, jotta voidaan henkilöstön koulutuksen toteutumista paremmin seurata.

Toimintavalmius

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (SM julkaisu 21/2012) on perusteita onnettomuusuhkien arviointiin ja pelastustoimintaan kuuluviin olennaisiin asioihin, joita ovat muodostelmien kokoaminen ja niiden johtaminen sekä onnettomuuspaikan tavoitettavuus. Sen perusteella on Pohjanmaan hyvinvointialueella toiminnalliseksi vähimmäistavoitteeksi asetettu, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle annetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävissä. Lisäksi pelastustoiminnan toimintavalmiusajan tulee täytyä vähintään 50 %:ssa tehtävistä.

Toimintavalmiutta on seurattu ja arvioitu. Toimintavalmiudessa havaitut puutteet on tuotu tarkemmin esiin riskianalyyseissä ja tämän dokumentin kohdissa 3 ja 4.2.2.1.

Vesialueet on jaettu viranomaisvastuiden mukaisesti sisävesiin ja merialueeseen. Merellä toimintaa johtaa meripelastusviranomaisen ja sisävesillä pelastusviranomaisen. Merialueella ympäristövahingon torjuntaan liittyvä yhteistoiminta merivartioston kanssa on tiivistynyt lainsäädännöllisten muutosten seurauksena.

Poliisi ja ensihoito sekä naapurilaitosten pelastusviranomaiset ovat päivittäisissä tehtävissä pääsääntöiset yhteistyöviranomaiset hätäkeskus mukaan lukien. Puolustusvoiman kanssa tehtävä yhteistyö näyttyy poikkeuksellisissa häiriötilanteissa. Yhteistoiminta perustuu virka-apuun, ennako suunnitelmiin ja erillisiin sopimuksiin.

Alueen onnettomuusuhkia ja pelastustoiminnan järjestelyä on selvitetty ja arvioitu laaditussa palvelupäätökseen liittyvässä riskianalyyseissä. Pelastuslaitos varautuu hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä eri turvallisuustilanteissa, joita ovat päivittäiset tilanteet, normaaliolojen häiriötilanteet ja poikkeusolot.

2.3 Pelastustoimen suunnitelmat

Sisäministeriö on antanut asetuksen (1363/2018) pelastustoimen suunnitelmista. Asetuksessa säädetään pelastustoiminnan suunnitelmista, niiden sisällöstä ja rakenteesta sekä pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelmista. Pelastustoimintaa koskevien suunnitelmien tulee vastata paikallisia tarpeita ja niiden sisällön tulee perustua pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin.

Pelastustoimen suunnitelmat jaetaan kahteen osaan, pelastustoiminnan yleisjärjestelyihin ja pelastustoimintaan vaativissa tilanteissa.

Pelastuslaitos on laatinut suurin osa asetuksen mukaiset suunnitelmat, ja ne pitävät sisällään asetuksessa annetut sisällöt. Suunnitelmat päivitetään palvelutasokauden aikana myös kattamaan koko hyvinvointialuetta ja ylläpidetään rakenteen osalta edellä mainitun asetuksen mukaiseksi. Puuttuvat suunnitelmat laaditaan vuosien 2023 ja 2024 aikana.

2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Pohjanmaan pelastuslaitoksella on palokuntasopimukset vapaaehtoisten palokuntayhdistysten kanssa. Suurin osa näistä yhdistyksistä toimii omalla alueellaan niin sanottuna ensilähdön palokuntana ja näin sopimuksen piirissä olevat palokunnat ovat osana pelastuslaitoksen normaalia valmiutta. Pelastuslaitos maksaa yhdistyskorvausta tai vastaa sopimuksen mukaisesti yhdistysten puolesta palkanmaksusta. Sopimuspalokuntalaisista yli puolella henkilöistä on henkilökohtainen työ sopimus hyvinvointialueen kanssa. Pelastuslaitos huolehtii sopimushenkilöstön lakisääteisistä vakuutuksista sekä työterveyshuollon järjestämisestä pelastuslain 53§ mukaisesti

Pelastuslaitoksella ei ole voimassa oleva sopimusta Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) kanssa. Sopimusta on tarkoitus laatia palvelutasokauden aikana yhdessä Suomen Punaisen Ristin Länsi-Suomen piirin kanssa ja tämä tulee mahdollistaa laajasti vapaaehtoisten käytön pelastustoiminnan erilaisissa tukitehtävissä. Tämä sopimus on tarkoituksenmukaista laatia hyvinvointialueen kattavaksi.

Pelastuslaitoksella on sopimus Vaasan meripelastusyhdistyksen kanssa. Yhdistyksen kanssa laadittu sopimus päivitetään vuoden 2024 aikana ja tehdään myös muiden meripelastusyhdistyksien kanssa sopimuksia mahdollisuuksien mukaan.

Pelastuslaitoksella on sopimus Vaasan Meripuolustustaidon kehittämissyhtymän kanssa veneiden päällikköpäivästä. Sopimus päivitetään vuoden 2024 aikana.

Sopimuspalokuntien peruskoulutuksen- ja opetussisällöt ovat yhdenmukaistuneet entisestään. Pelastusopisto laatii valtakunnallisen opetus suunnitelman, jota Pohjanmaan pelastuslaitos noudattaa. Opetuksen materiaalin pelastusopisto tuottaa verkkopalveluna. Pelastuslaitos ostaa peruskoulutukseen liittyvät kurssijärjestelyt ulkoiselta palveluntuottajalta. Sopimushenkilöstön peruskurssien kurssinjohtajina ja kouluttajina toimivat pääosin Pohjanmaan pelastuslaitoksen päätoiminen henkilöstö omalla ajallaan. Sopimushenkilöstön koulutuksista toteutetaan vuosittain palokunnissa tarvekysely ja käydään vuosittainen pelastuslaitoksen tarvekeskustelu. Näiden perustella päivitetään koulutettavapäivien suunnitelma. Vuositaosolla opetussuunnitelman mukaisia koulutettavapäiviä on kertynyt vuosittain n. 700.

Sopimuspalokuntalaisia Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella on n. 900. Sopimuspalokuntalaisissa henkilöstön vaihtuvuus on verrattain vähäistä. Pelastusopiston laatiman opetussuunnitelman uudistuneet vaatimukset sekä verkkokursseihin totuttaminen on todennäköisesti näkynyt palokuntalaisten määrän vähenemisenä, joskin asiaan saattaa vaikuttaa myös Covid -19, jonka aikana aktiivinen kouluttaminen ja harjoittelu olivat osittain tauolla. Ruotsinkielisen materiaalin saatavuus sekä ajantasaisuus, ovat olleet jatkuvana haasteena. Tämä puute hidastaa etenkin ruotsia äidinkielenään puhuvien koulutuksiin hakeutumista sekä kouluttajien rekrytointia.

Sopimuspalokuntalaisten ikärakenne on keskimäärin 10 vuotta matalampi kuin päätoimisen henkilöstön, myös uusia jäseniä saadaan tasaisesti. Alueellisia eroja ja haasteita henkilöstön saatavuudessa kuitenkin esiintyy. Henkilökohtaisessa suorituskyvyssä, vaativien tehtävien tasolle yltävien sopimuspalokuntalaisten määrässä on alueellisia eroja, jotka pääosin liittyvät testaamisen järjestelyihin ja toiminnan ohjaamiseen.

Havaittuja ja näköpiirissä olevia uhkakuvia toiminnan ylläpitoon liittyen ovat yleinen vapaaehtoistoiminnan hiipuminen ja toiminnassa mukana olevien peruskunnan heikkeneminen, ilmiö, joka on arkipäivää esimerkiksi puolustusvoimissa. Myös raskaan ajoneuvokaluston kuljettamiseen kykenevien henkilöiden määrä vähenee. Yhtenä syynä tähän on 2000 luvun lopulla tapahtunut ammattiajolupa-uudistus, joka on vaiheistanut ajo-oikeuden hankintaa, nostaan raskaan kaluston ajo-oikeuden hankkimiskustannuksia merkittävästi. Pelastuslaitoksella on jo aiemmin aloitettu keskustelu ajo-oikeuden hankinnan- ja ylläpitämiseen liittyvistä tukitoimista.

2.5 Väestönsuojeluun varautuminen

Pohjanmaan pelastuslaitos varautuu väestönsuojeluun lakien ja asetusten mukaisesti. Väestönsuojelun suunnittelu ja varautuminen ovat osa pelastuslaitoksen tehtävää. Suunnitteluun ja varautumiseen sekä muihin tehtäviin on ollut varattuna noin 1 HTV, joka on riittänyt osaan väestönsuojelun varautumisen tehtävistä. Viranomaisten tulee kouluttaa ja varata henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin sekä huolehtia johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien rakentamisesta ja ylläpidosta. Väestöä varaudutaan suojaamaan asevaikutuksilta mm. väestönsuojien ja evakuoitien avulla.

Pohjanmaan hyvinvointialueen aloitteesta, alueen kunnat, viranomaiset ja muut alueen toimijat perustivat 2022 Pohjanmaan turvallisuusfoorumin. Foorumin varsinainen toiminta käynnistyi syksyllä 2022. Pelastuslaitos toimii foorumin sihteeristön puheenjohtajana ja osallistuu foorumissa käsiteltävien asioiden valmisteluun. Pelastuslaitos on arvioinut sodan ajan uhkia ja vaikutuksia. Arvio on pohjana valmiussuunnittelulle. Valmiussuunnitelman päivitystyö on käynnistetty vuoden 2023 aikana.

Poikkeusolojen suojeleorganisaation koulutuksesta on päätetty huolehtia pääosin pelastuslaitoksen omana työnä sekä yhteistyössä Pelastusopiston kanssa. Pelastuslaitos on varannut henkilöstönsä, mutta muuta henkilöstöä ei ole varattu. Koulutuksia ei ole pidetty. Pelastuslaitos osallistuu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Puolustusvoimien järjestämiin valmius- ja paikallispuolustusharjoituksiin.

Johtamis- ja hälytysjärjestelmät ovat olemassa ja ylläpidossa. Valvonnassa tukeudutaan puolustusvoimiin. Väestönsiirtoon varautumissuunnitelma on vanhentunut ja tulee uusia. Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmia on yhteensovitettu. Suunnitelmien yhteensovittamista tulee jatkaa. Pelastustoimen poikkeusolojen organisaatiota vahvistetaan siirtämällä henkilöstön työpanosta ei kiireellisistä tehtävistä väestönsuojelutehtäviin tarvittaessa.

3 RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Palvelutasopäätöksen perustana olevan riskianalyysin tulisi sisältää sellaiset toimintaympäristön arvioinnin ja pelastustoimen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella tunnistetut keskeiset uhat ja riskit sekä niiden muutokset, joihin pelastustoimen tulee varautua. Riskianalyyssissä tulee huomioida kansallisesti ja alueellisesti merkittävät riskit (kansallinen ja alueellisen riskiarvion tulokset).

Riskianalyysi tulee laatia päivittäisonnettomuuksien, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen osalta. Riskianalyysin perusteella pelastustoimen palvelut mitoitetaan riskien ja uhkien mukaisesti. Riskien ja uhkien perusteella määritellään toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Analyysissä tulee hyödyntää mm. seuraavia näkökulmia: pelastustoimen toimintaympäristöanalyysi eli lainsäädännön muutokset, alueen keskeiset muutosilmiöt, tilastolliset tekijät, toimintaympäristötekijät (rakennettu ympäristö ym.), toteutuneet riskit, onnettomuuskehitys, riskiluokitus ja riskiarviot ml. kansallinen ja alueellinen riskiarvio sekä poikkeusolojen uhkien arviointi.

Poikkeusolojen uhkien arvioinnissa olisi otettava huomioon valmiuslaissa määritellyt poikkeusolot. Riskianalyysi sisältää pelastuslain 64 §:n edellyttämän sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnin tulokset. Uhkien arvioinnissa on käytettävä Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n 5 momentin nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja.

Palvelutasopäätöksen oheen on valmisteltu erillinen toimintaympäristö ja riskianalyysi, jonka pohjalta on koostettu analyysin tuloksia, joita on käsitelty palvelukohtaisesti ja tehty esityksiä kehittämistarpeista ja palvelutasosta.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen riskianalysointi perustuu pääosin kansallisesta johdettuihin alueellisiin riskeihin 2023 ja paikalliseen toimintaympäristö- ja riskianalyysiin sekä onnettomuuksien kehityksen seurannan perusteella uhat ja riskit, joihin pelastuslaitoksen pitää varautua. Kansallinen riskiarvio toimii kaiken pohjana.

Kansallisessa riskiarviossa arvioidut uhkamallit ja häiriötilanteet:

- Informaatiovaikuttaminen,
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus,
- Sotilaallisen voiman käyttö Laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla,
- Yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen tai muu väkivaltainen isku,
- Isojen väkijoukkojen, ryhmien tai yhteisöjen väkivaltainen liikehdintä tai yhteiskuntajärjestyksestä vaarantava toiminta

- Julkisen talouden häiriö
- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Energiahuollon häiriöt
- Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
- Kuljetusten jatkuvuuden häiriöt
- Terveysturvallisuuden häiriöt
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt ja ruoka- ja ravintoturvan heikkeneminen
- Laajat tai pitkäkestoiset onnettomuustilanteet: Merellinen monialaonnettomuus, Vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla, Useampi yhtäaikainen laaja maastopalo
- Äärimmäisen voimakas avaruusmyrsky

Kansallinen riskiarvio muodostaa yhdessä alueellisten riskiarvioiden kanssa valtakunnallisen riskiarvion, jossa riskit on tunnistettu ja arvioitu poikkihallinnollisesti. Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit muodostavat perustan sille, millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava.

Kansallisen ja alueellisen riskiarvion perusteella alueella tulee ylläpitää ajantasaisia erityissuunnitelmia, joilla tuetaan muita yhteistyöviranomaisia, kuntia ja kehitetään pelastustoiminnan johtamista. Pohjanmaan turvallisuusfoorumissa alueellisesti merkittävät riskit luovat hyvän alustan kehittää yhteistoimintaa häiriötilanteiden varalta ja seurata onnettomuuksien kehitystä.

Alueellisesti merkittävät riskit:

- Pitkittynyt ja poikkeuksellinen sääilmiö
- Vesistö- tai hulevesitulva
- Vaarallisiin aineisiin tai räjähteisiin liittyvä onnettomuus
- Vakava lento-, raide tai tieliikenneonnettomuus
- Tulipalo merkittävässä infrastruktuurin kohteessa

- Suuronnettomuus merialueella
- Vakava vesihuollon häiriö
- Sähköenergian saannin, siirron tai jakelun häiriintyminen
- Tietoliikenteen tai tietojärjestelmien käytettävyyden häiriintyminen
- Kuljetus ja logistiikan häiriöt
- Vakava rikollinen teko
- Alkutuotannon häiriötilanne
- Alueelliset väestönsiirrot

Pelastuslaitos huomioi seuraavat kansallisesta ja alueellisesta riskiarvioista nousseet riskit:

Merellinen monialaonnettomuus

Merellisellä monialaonnettomuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa on useita erilaisia pelastustehtäviä samanaikaisesti mm. ihmisen pelastaminen, ympäristövahingontorjunta, Pelastuslaitos osallistuu ihmisten pelastamiseen ja ympäristövahinkojen torjuntaan. Tämä vaatii soveltuvaa erityiskalustoa, henkilöstöresursseja ja erityisosaamista. Yhteistoiminta ja -harjoitukset toimivat valmiuden ja suunnitelmien kehittämisen pohjana. Yhteistoiminta on varmistettava MRCC ja MICG toiminnan kanssa

Suuronnettomuus merialueella

Merialueen suuronnettomuudessa pelastustoimi on avustava ja osallistuva viranomainen. Pelastuslaitoksella on oltava kyky vastaanottaa pelastettavia yhdessä ensihoidon kanssa EVAC keskuksessa.

Useampi yhtäaikainen laaja maastopalo

Maastopalojen sammuttaminen on pelastuslaitoksen ydintehtäviä. Metsäpalojen torjuntasuunnitelma ja sammutusvesisuunnitelma ohjaa kalustohankintoja. Maastopaloja on vuosittain ja metsäpalovaroituksen aikana on varmistettava asemien suorituskyky ja valmius sekä lisättävä turvallisuusviestintää.

Vesistö- tai hulevesitulva

Pelastuslaitoksen tehtävä tulvien hoidossa on yleensä toissijainen, mutta nopeasti kehittyvissä tilanteissa ensisijainen. Tehtävänä on rajoittaa vahinkojen vaikutuksia suojuuksilla ja pumppaamisella. Pelastuslaitoksella on oltava akuuttien tilanteiden hoitamiseen pumppu ja suojauskalustoa. Tulvantorjunnan ennakoitintyöhön on keskitettävä huomio ja varmistettava yhteistyö kuntien kanssa ja tukea tulvaherkkien alueiden asukkaiden omatoimista varautumista.

Vaarallisiin aineisiin tai räjähteisiin liittyvä onnettomuus

Vaarallisten aineiden onnettomuudet edellyttävät kemikaalisukellukseen tarkoitettuja suojavaarusteita ja torjuntavälineitä sekä kemikaalisukellusosaamista. Räjähdeonnettomuuden hoito edellyttää erityisosaamista ja ennakkoharjoittelua mm. poliisin kanssa.

Vakava lento-, raide tai tieliikenneonnettomuus

Pelastusviranomainen toimii yleisjohtajana. Pelastuslaitoksella on oltava maastopelastus valmius, jolla tavoitetaan onnettomuuskohte maastossa. Säännöllinen harjoittelu ja suunnitelmien ajantasaisuus antaa hyvän pohjan pelastustoiminnan onnistumiselle.

Tulipalo merkittävässä infrastruktuurin kohteessa

Pelastuslaitoksen on ylläpidettävä tietoja kohteesta ja sen asiantuntijoista ja varauduttava kohdekohtaisilla suunnitelmilla, jotka tukevat pelastustoiminnan johtamista. Tilanne vaatii usein tiedottamiselta ja johtamiselta yhteistoimintaa kohteen asiantuntijoiden kanssa.

Paikallisen toimintaympäristö ja riskianalyysin perusteella nousi esiin seuraavia pelastustoimen palvelujen ja onnettomuuskehitykseen vaikuttavia tekijöitä:

Väestökehitys aiheuttaa haasteita pelastustoimelle tuottaa palveluja erityisesti harvaan asutuille alueille, joissa palvelut muodostuvat sopimuspalokuntien henkilöstöresursseista, jotka ikääntyvät alueen väestökehityksen myötä. Toimintaan hakeutuvien määrä vähenee. Valtakunnallinen pelastajien koulutusvaje asettaa omat haasteet toiminnan järjestämiseen. Yhdenmukaisen palvelun ylläpitäminen ympäröiviin paikallisiin riskien mukaisena saattaa vaikeutua jatkossa.

Pelastuslaitoksen on vaikutettava siihen, että pelastusalan koulutusjärjestelmä tuottaa riittävässä määrin ammattihenkilöstöä tehtäviin. Pelastuslaitoksen on huolehdittava henkilöstön pitovoimasta, huomioimalla nykyisen- ja tulevan henkilöstön muuttuvat tarpeet, tarjoamalla mielekkäitä ja innostavia työtehtäviä, kilpailukykyisen korvauksen työstä sekä huomioimalla joustavat työaikaratkaisut mahdollisuuksien mukaan. Pelastuslaitoksen on edistettävä pelastustoimen tehtävissä käytettävän

sopimushenkilöstön toimintaedellytyksiä tarvittavien erityisvalmiuksien hankkimisessa, koulutuksessa ja toimintakyvyn ylläpidossa

Ikäihmisillä voi usein olla muuta väestöä enemmän sairauksia ja sen seurauksena heidän heikentynyt toimintakyky aiheuttaa lisääntyvässä määrin tapaturmia ja onnettomuuksia. Rakennuspaloista pelastautuminen heikentyy, kun ihminen ei kykene huolehtimaan itsestään ja elinympäristöstään. Tarve kasvaa paloriskiperusteisille valvontakäynneille, turvallisuusviestinnälle ja pelastustoiminnan valmiudelle

Pelastustoimen on vaikutettava siihen, että ikäihmisille ja erityisryhmille on riittävällä suojaustasolla varustettuja asuntoja ja että niille tarjottavat hoivapalveluihin tarkoitetuissa tiloissa on tehty poistumisturvallisuusselvitykset pelastuslain edellyttämällä tavalla. Poistumisturvallisuuskohteissa automaattisten sammutuslaitteiston asennus on ensijainen toimenpide henkilöriskien vähentämiseksi. Pelastustoimen on lisättävä aktiivisesti turvallisuusviestintää henkilökunnalle erityisryhmien asumisessa ja omissa asunnoissaan asuville ikäihmisille. Tiiviillä viranomaisyhteistyöllä paloriskiasumisen tunnistamisessa ja ilmoituksen tekemisellä voidaan vaikuttaa paloriskiasuntojen ja palokuoleminen vähentämiseen.

Pelastustoiminnan toimintavalmiudessa on poikkeamia 2018-22 ruutujen tavoitettavuustarkastelussa, joita ei ole tunnistettu aiemmalla tarkasteluvälillä. Ongelmaruutuja 1. yksikön toimintavalmiusajan osalta on 5 kappaletta ja ne sijaitsevat Vaasassa (4 kpl) ja Laihialla (1 kpl).

Riskikohteiden vaikutukset riskiruudun luokitukseen ja toimintavalmiussuunnitteluohjeen uudistamisen vaikutukset arvioidaan valmisteilla olevan palvelutasopäätöksen aikana. Vaikutusarviointi tehdään viimeistään seuraavan palvelutasopäätöskauden valmistelussa. Pelastustoiminnan valmiuden osalta asemien suorituskykyä on kehitettävä alueellisesti yhdenvertaisen palvelun näkökulmasta riskit huomioiden.

Palvelutasopäätöksessä on reagoitava aluehallintovirasto käynnistämään ohjaus- ja valvontamenettelyyn Kaskisen kaupungin alueella, jossa tarkastellaan 1. yksikön toimintavalmiusaikoja ja niiden toteutumista. Valvontamenettely edellyttää toimenpidesuunnitelman, jonka vaikuttavuutta tullaan seuraamaan 2024 kevään aikana.

Vihreä siirtymä vaikuttaa energiantuotannon muutoksiin esimerkkinä synteettinen metaani, maakaasu, vety, tuuli- ja aurinkovoima. Muutos edellyttää pelastustoiminnalta niin torjuntakaluston kuin henkilöstön osaamisen kehittämistä. Turvallisen ympäristön rakentaminen ja onnettomuuksien vaikutusten vähentäminen vaatii erityisasiantuntemusta kaavoitukseen, rakenteellisen paloturvallisuuden ja vaarallisten kemikaalien käytön ja varastoinnin ohjaamiseen, neuvontaan ja viranomaisyhteistyöhön.

Suunnitelmat tuulivoimaloiden rakentamisessa laajenevat merelle, talousvyöhykkeelle. Korkealta pelastamisen osaaminen tulee erityisen vaativaksi näissä olosuhteissa. Toimintavalmius ja kyky toimia yhteistyössä toiminnanharjoittajan korostuu ihmisen pelastamistehtävissä. Näissä kohteissa vaaditaan erityiskoulutusta, jota pelastuslaitoksen suorituskyky sitä vaatii.

Raskaan liikenteen ja VAK kuljetusten onnettomuudet ovat varsin todennäköisiä, koska liikenteen määrä on lievässä kasvussa ja tiestön kunto heikkenee. Pelastustoiminnassa nähdään yhdenmukaistamisen tarvetta pelastuskaluston ja niiden sijoituksessa sekä vahvistaa osaamista esim. keskittämällä kemikaalisukellusvalmiutta.

Raideonnettomuudet vartioimattomissa tasoristeyksissä ovat lisääntyneet. Pelastuslaitoksen tehtävän on vaikuttaa niiden vähenemiseen. Säännöllinen sähköratamaadoituskoulutus kohdennetaan radan läheisyydessä oleviin paloasemien henkilöstölle.

Maantie-, raide- ja lentoliikenteen onnettomuuksiin on varauduttava erityisosaamisella, kalustolla ja säännöllisillä harjoituksilla. Lentoasemat vaikuttavat osaltaan pelastustoimen hyvinvointialueen rahoituslaskelmissa.

Toimintaympäristön muutokset asettavat lyhyellä ajalla merkittäviä haasteita koulutukseen ja osaamisen ylläpitämiseen. Epäyhtenäiset seuranta- ja ylläpitojärjestelmät eivät luo vakautta systemaattiseen ja kustannustehokkaaseen henkilöstö- ja kalustoresurssien kehittämiseen. Omavalvonnan tuella seurataan oman toiminnan suorituskykyä siten, että pystytään havaitsemaan erilaiset poikkeamat ja kehityskohteet sopimuspalokunnan henkilö- ja henkilöryhmien mm. ryhmänjohtajien, savusukeltajien, C-kortillisten määrissä, koulutuksessa, harjoituksissa ja kalustossa. Työntekijöiden osallistaminen nykyaikaisilla ratkaisulla, henkilökohtaisen osaamista koskevan tiedon kirjaamisessa parantaa työturvallisuutta.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen ohut asiantuntija- ja osaamisresurssi pakottaa kiinnittämään erityinen huomio käytettävien tietojen ja työkalujen käyttöön ja osaamista tulee laajentaa välttääksemme avainhenkilöriskin. Paikkatietoaineistojen entistä laajempi hyödyntäminen ja Pohjanmaan hyvinvointialueen strategian mukaista tiedolla johtamista tukeva tiedonkäsittely/analysointi vaatii resursseja. Ne vaativat työaikaa ja osaamista. Avainhenkilöriskiä voidaan pienentää laajentamalla osaamista. Onnettomuuksien kehityksen seuranta tuottaa tietoa, parantaa ennustettavuutta ja mahdollistaa reaktiiviseen toiminnan. Esimerkiksi ikä-, työllisyys-, asumis-, sairaus-, rikos- ja tulotasotilastojen tiedetään korreloivan onnettomuuksien kanssa. Vähimmillään yhteistä paikkatietotarkastelua tulisi tehdä ensihoidon kanssa, mutta mahdollisuuksien mukaan myös muiden viranomaisten kanssa.

Pelastuslaitos varautuu poikkeusoloihin poikkeusolojen riskiarvion perustuen. Riskiarvion pohjaksi on saatu puolustusvoimien näkemys alueen riskeistä. Pohjanmaan alue on tukialuetta, joka vastaanottaa muualta tulevia ihmisiä. Alueen sisäisiä väestönsiirtoja joudutaan tekemään. Todennäköinen vihollinen pyrkii todennäköisesti kaukovaikutuksella tuhoamaan alueen toimintaedellytyksiä. Pelastuslaitos laatii riskiarvion pohjalta valmiussuunnitelman. Valmiussuunnitelmassa kuvataan pelastuslaitoksen vastuulle kuuluvat ennakoivat toimet, väestönsuojelu ja pelastuslaitoksen jatkuvuuden varmistaminen.

4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslaitoksen vastuulla olevan onnettomuuksien ehkäisyn ja valvontatoiminnan tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä ihmisten asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa (Pelastuslaki 379/2011 27 §).

Toiminnan yksityiskohtaiset ja vuosittaiset toimenpiteet ja kehityskohteet sekä näihin liittyvät tavoitteet määritellään Pohjanmaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa. Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelma perustuu tähän palvelutasopäätökseen. Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelma kattaa valvontatoiminnan lisäksi myös muut onnettomuuksien ehkäisyn palvelut.

Lakisääteisten tehtävien hoitamisen lisäksi pelastuslaitoksen riskienhallinnan vastualueen toiminnan toisena painotuksena on laadukas ja oikeamuotoinen asiakaspalvelu, jota edistetään jatkuvalla toiminnan kehittämisellä. Keskeisimpinä tavoitteina toiminnan laadulliselle kehittämiselle on toiminnan yhdenmukaistaminen ja aktiivinen yhteistyö, sekä pelastuslaitoksen sisällä, että sen ulkopuolella. Toiminnan kehittämiseksi käytetään riskienhallinnassa noin kolmasosa työpanoksesta. Panostusta kehittämiseen pidetään toiminnan edellytyksenä, ja sen avulla kyetään vastaamaan muuttuviin tarpeisiin ja ylläpitämään henkilöstön osaamista.

Onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut tuotetaan onnettomuuksien ehkäisyn, pelastustoiminnan ja varautumisen tulosalueen resursseilla, joka on johdon lisäksi 23 henkilötyövuotta (htv). Tehtävien ja resurssien jakautuminen on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 1. Onnettomuuksien ehkäisyn tehtäviin käytettävät resurssit.

Resurssi/Tulosalue	Onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen tehtävät	HTV
Riskienhallintapäällikkö	<ul style="list-style-type: none"> Vastuualueen johtaminen 	1
Onnettomuuksien ehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> Valvonta Kemikaalivalvonta Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi Paloriski-ilmoitusten valvonta ja siihen liittyvät palvelut Onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palveluiden kehittämistehtävät Päivystävä palotarkastaja (Valmiuden tarkastaminen, optio) 	14 (15)
Pelastustoiminta ja Varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> Valvonta Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä Palontutkinta 	9

Tarvittaessa onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan toimintaa sopeutetaan palvelutason ylläpitämiseksi häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Vallitsevasta tilanteesta ja tilanteen aikaisista olosuhteista riippuen onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut toimivat itsenäisenä kokonaisuutena normaaliajan toimintamallin mukaisesti tai vaihtoehtoisesti palvelut toimivat alisteisena esimerkiksi pelastustoiminnan johtokeskuksen alaisuudessa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa turvallisuusviestinnän tarve kasvaa ja merkitys korostuu. Tämä tarkoittaa sitä, että turvallisuusviestintään kohdennettuja resursseja lisätään todennäköisesti ensisijaisesti onnettomuuksien ehkäisyn muihin palveluihin osoitetuilla resursseilla. Valvonnan sopeuttamisella puolestaan tarkoitetaan muun muassa vaihtoehtoisten valvontakeinojen ja -menetelmien käyttämistä tai valvonnan eri osa-alueiden tai valvontakohteiden priorisoimista, mikäli palvelutason ylläpitäminen jollain tai joillain valvonnan osa-alueilla on käytännössä mahdotonta tavanomaisin keinoin, esimerkiksi poikkeusolojen tai vakavan häiriötilanteen vuoksi.

4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Turvallisuuden tunne on jokaisen ihmisen oikeus. Jokaisella ihmisellä on velvollisuus ja vastuu olla omalla toiminnallaan vaarantamatta muiden ja omaa turvallisuutta. Asenne, käsitys, tieto, taito ja tahto ohjaavat ihmisen turvallisuusajattelua ja toimintaa.

Pelastuslain (379/2011) mukaan pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa. Hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Tavoitteena tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Pelastustoimelle laadittu yhteinen Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi (Sisäministeriön julkaisuja 2019:33) ohjaa Pohjanmaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn suunnittelua. Toimintaohjelman lähtökohtana ovat vaikuttavuus, ihmislähtöisyys ja ilmiökeskeisyys. Missiona turvallinen ja onnettomuudesta vapaa arki 2025. Toimintaohjelmalla pyritään vaikuttamaan osaamiseen ja kyvykkyyteen, teknologian kehittymiseen, yhteisen työn rakentumiseen, asenteisiin ja jaettuihin käsityksiin sekä toimintakulttuuriin. Toimintaohjelmassa panostetaan vahvasti lapsiin ja nuoriin, yhteistyön kehittämiseen sekä välittämisen tunteen vahvistamiseen. Teoissa merkittävimmiksi nousevat sidosryhmätyö, pelastustoimen palveluiden kehittäminen ja väestöryhmien turvallisuusosaamisen lisääminen. Toiminnanohjauksen tavoitteena on hyvän turvallisuuskulttuurin saavuttaminen.

Ohjausta, neuvontaa ja turvallisuusviestintää johdetaan ajantasaiseen tietoon perustuvilla päätöksillä ja ohjauksella. Toimintaympäristön uhkien, riskien ja riskienhallintakeinojen arviointi on jatkuva työ. Riskianalyysin pohjalta laaditaan turvallisuusviestinnästä vuosisuunnitelma, jossa määritellään kohderyhmät, joihin turvallisuusviestintä kohdistetaan. Turvallisuusviestinnän kohderyhmien valinta tehdään toiminta-alueen riskinarvioinnin, vaikuttavuuden, sekä valtakunnallisten teemojen ja painotusten perusteella.

Pohjanmaan pelastuslaitos järjestää vuosittaisessa turvallisuusviestintäsuunnitelmassa määritetyille kohderyhmälle maksutonta koulutusta. Muiden kohderyhmien osalta, kuten yritysten ja laitosten ja asuinyhteisöjen kohdalla, pyritään antaa ohjausta ja neuvontaa kohti omatoimista varautumista, tai ohjaamaan heidät esimerkiksi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön koulutusten pariin. Turvallisuusviestinnän ja -koulutusten toteuttamisessa huomioidaan kohderyhmien lisäksi erityis- ja kieliryhmät.

Pelastuslaitos toimii kaksikielisellä alueella, joten tarjoamme kaksikielistä palvelua.

Pelastuslaitoksella on käytössä päivystävä palotarkastaja –asiakaspalvelu. Palvelun tarkoituksena on tarjota neuvontaa onnettomuuksien ehkäisyyn, omatoimiseen varautumiseen sekä rakentamiseen liittyvissä kysymyksissä. Palvelua tarjotaan arkisin klo 9–15.00 puhelimitse sekä sähköpostitse. Päivystävä palotarkastaja antaa neuvontaa yleisissä pelastustoimelle kuuluvissa asioissa ja tarpeen tullen välittää kysymykset ja pyynnöt eteenpäin omassa organisaatiossa.

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän keinoina käytetään koulutusta, valvontaa, neuvontaa ja ohjausta. Viestintä tapahtuu kasvotusten, sähköisesti, puhelimitse, sekä valvontatoimenpiteiden

yhteydessä. Myös sosiaalisen median kanava on käytössä ja sitä pyritään käyttämään viikoittain. Osallistumme valtakunnallisiin kampanjoihin ja järjestämme paikallisesti erilaisia neuvonta- ja turvallisuusviestintätilaisuuksia.

Maankäyttöön- ja rakentamiseen liittyen pelastuslaitos antaa tarvittaessa pelastus- ja kemikaaliturvallisuuslakiin liittyen asiantuntijalausuntoja, joilla vaikutetaan muun muassa rakenteelliseen paloturvallisuuteen, pelastuslaitoksen toimintaedellytysten toteutumiseen, sekä erityisten riskikohteiden huomioimiseen kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Onnettomuuksia ehkäistään tehokkaasti. Valtioneuvoston (neuvottelutulos hallitusohjelmasta 20.6.2023) tavoitteena on, että tulipalojen määrä puolutetaan vuoteen 2030 mennessä. Onnettomuuksien määrä ei ole relevantti mittari tai tavoite vaan pitää keskittyä onnettomuuksien seurausten pienentämiseen. 12.6.2023 Pohjanmaan hyvinvointialueen aluevaltuuston hyväksymässä tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmassa 2023–2026 siirretään palveluiden painopistettä selkeästi ongelmien ennaltaehkäisyyn.

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteena on hallituksen, sekä Pohjanmaan hyvinvointialueen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmassa asetettujen tavoitteiden lisäksi, pelastus- ja kemikaalilainsäädännön vaatimusten pohjalta luoda ihmisille ja yhteisöille edellytykset saavuttaa hyvä turvallisuuskulttuuri ja lisätä turvallisuuden tunnetta. Hyvän ja toimivan turvallisuuskulttuurin vallitessa ihmiset osaavat varautua, ennaltaehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia, sekä toimia asianmukaisesti onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Pohjanmaan hyvinvointialueen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmassa tavoitteina esitetään mm.

- Kotona asuminen lisääntyy kaikissa ikäryhmissä
- Yhteisöllinen asuminen ja monimuotoiset asumisratkaisut ovat lisääntyneet ja tehostetun palveluasumisen suhteellinen osuus on vähentynyt.
- Yhteisöllinen asuminen on vakiinnuttanut asemansa ikäihmisten asumismuotona
- paremmat tiedot ja valmiudet itsehoitoon ja arjessa selviytymiseen

Pohjanmaan hyvinvointialueen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmassa keskeisinä kehittämiskohteina ovat muun muassa:

- Toimenpiteet, jotka tukevat asukkaiden omaa aktiivisuutta ja edellytyksiä huolehtia itsestään ja läheisistään arjessa. Toimenpiteillä tulee edistää terveyttä, ehkäistä toimintakyvyn heikkenemistä.
- Helposti saatavilla olevaa tietoa yksinkertaisten sosiaali- ja terveystarpeiden hoitamisesta itse, erilaisten digitaalisten palveluiden kehittäminen on tärkein painopistealue.
- Sellaisten toimintamuotojen käyttö, jotka ovat todistetusti vaikuttavat ja jotka tuottavat lisäarvoa palvelujen tarpeessa oleville.
- Eri hankkeiden kautta kehitetyt ja pilotoidut menetelmät arvioidaan ja sisällytetään säännölliseen toimintaan, jos ne ovat vaikuttavia.

Vihreän siirtymän tavoitteena on nostaa Suomi maailman kärkimaaksi vety- ja kiertotaloudessa, päästöttömissä energiajärjestelmissä ja muissa ilmasto- ja ympäristöratkaisuissa. Lisäksi pyritään parantamaan energiatehokkuutta sekä nopeuttamaan muutosta fossiilittomaan liikenteeseen ja lämmitykseen. Vihreän siirtymään johdosta Pohjanmaan alueella on maamme suurimmat investoinnit ja investointiaikomukset.

Vihreän siirtymän tavoitteet vaikuttavat onnettomuusriskeihin, pelastustoiminnan palveluiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja pelastustoiminnan sekä onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen kehittämiseen.

Pelastuslaitoksen tuottama palvelu vastaa asukkaiden tarpeita. Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän suunnittelu on riskiperusteista ja asiakaslähtöistä. Ihmisiä, yrityksiä, sekä muita yhteisöjä neuvotaan tunnistamaan erilaisia vaaran aiheuttajia. Neuvotaan myös, miten onnettomuuksia voidaan ennalta estää, tai minimoida niiden vaikutuksia. Lähtökohtana on aina omatoiminen varautuminen.

Pelastuslaitoksen ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän työprosesseja ja toimintatapoja kehitetään siten, että valtakunnallinen Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi, toteutuu. Kohdennus toteutuu valtakunnallisen ja paikallisen valvonnan- ja turvallisuusviestinnän suunnitelman mukaisesti, huomioiden myös erityisryhmät. Tavoitteena onnettomuuksien ja niiden seurauksien väheneminen pelastuslaitoksen alueella.

Yrityksien, sekä muiden yhteisöjen turvallisuushenkilöt ovat koulutettuja ja tehtäviin nimetyt turvallisuushenkilöt ovat motivoituneita ja toimintakykyisiä normaali- ja poikkeusoloissa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Turvallisuusviestinnän ja -koulutuksen keskeisimmät kohderyhmät, keinot ja sisällölliset painopisteet määritellään vuosittain laadittavassa

onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa. Muiden kuin onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa määriteltyjen kohderyhmien turvallisuusviestintä ja -koulutustilaisuuksien osalta käytetään tapauskohtaista harkintaa.

- Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa päätetään palveluiden kohdentamisesta vuosittain.
- Laadulliset tavoitteet
 - Palvelut vastaavat tilaajan tarpeisiin,
 - Asiakkailta kerättävät palautteet ovat kiitettäviä/ viisiportaisessa asteikossa yli 3
 - Kaikki asiakkailta tulevat tilaus, ohjaus- ja yhteydenottopyynnöt käsitellään tarkoituksenmukaisesti.
- Turvallisuusviestinnän ja -koulutuksen kohdentamisen pääperiaatteet ovat:
 - pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmassa mainittujen kohderyhmien huomioiminen,
 - valtakunnallisen turvallisuusviestinnän asiantuntijaverkoston määrittämien kohderyhmien huomioiminen,
 - alueen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman ja riskiarvion osoittamien kohderyhmien huomioiminen.
- Turvallisuusviestinnällä pyritään vastaamaan kyseisten kohderyhmien tarpeisiin
- Osallistutaan resurssien mukaan palo- ja poistumisturvallisuutta sekä yleistä asumisturvallisuutta edistäviin yleisötilaisuuksiin
- Osallistutaan resurssien mukaan valtakunnallisiin turvallisuuskampanjoihin
- Tuotetaan vuosittaisille kohderyhmille turvallisuuskoulutusta.
- Turvallisuusviestintää välitetään sosiaalisen median alustalla.
- Turvallisuusviestinnässä hyödynnetään sopimuspalokuntien osaamista ja resursseja.
- Onnettomuuksien ehkäisyn tuottamat palvelut vaativat erityisosaamista ja resursointia osaamisen ylläpitoon ja täydennyskoulutukseen. Hankitaan enemmän ajantasaisia erityisalakoulutuksia.

- Päivystävä palotarkastaja on käytettävissä sähköpostitse ja puhelimitse arkisin klo 09:00-11:00 ja 12:00–15:00. Päivystävänä palotarkastajana toimii riittävästi koulutettu pelastusviranomaisena.
- Pelastuslaitoksen verkkosivuilta löytyy keskeiset ohjeet, ilmoituskanavat ja yhteystiedot
- Palvelut toteutetaan koko päätoimisen henkilöstön työpanosta hyödyntäen taulukon (Taulukko 1) mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

- Kehitetään onnettomuuksien ehkäisyn menetelmiä riskianalyyseissa luokiteltujen erityistä tarkastelua vaativien kohteiden huomioimiseksi.
- Kehitetään onnettomuuksien ehkäisytyötä vastaamaan vihreän siirtymän aiheuttamien muutosten vaatimuksiin.
- Kehitetään sosiaalisen median palveluiden ja turvallisuusviestintämateriaalin tuottamista yhteistyössä hyvinvointialueen viestinnän sekä valtakunnallisen verkostoyhteistyön kanssa.
- Kehitetään järjestöjen ja yhdistyksien kanssa tehtävää turvallisuusviestintä yhteistyötä.
- Yritys-, laitos- ja talosuojeluhenkilöstön koulutuksen palvelutuotantoa kehitetään yhteistyössä järjestöjen ja yhdistysten kanssa.
- Palvelutasopäätöskauden aikana etsitään keinoja onnettomuuksien ehkäisytöiden laadun ja vaikuttavuuden seuraamiseksi ja kehittämiseksi.
- Kehitetään sopimuspalokuntien valmiuksia laadukkaana ja yhtenäisen turvallisuusviestinnän toteuttamiseksi järjestämällä esim. säännöllisiä koulutustilaisuuksia.
- Turvallisuusviestinnän tarpeet huomioidaan sopimuspalokuntien kanssa laadittavissa palokuntasopimuksissa.
- Ohjaukseen ja neuvontaan on tarpeen osoittaa yksi henkilötyövuosi lisää suhteessa palvelutasopäätöskauden 2021–2024 resursointiin. Kustannusvaikutus: pysyvä 1 henkilötyövuoden lisä vuoden 2024 alusta alkaen.

4.1.2 Palontutkinta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 379/2011 41 §:n mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkinta. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus. Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Palontutkinnasta käyttöön on saatu tietoja, joilla on merkitystä onnettomuuksien ehkäisyssä ja riskianalyyseissa. Kerättyjä tietoja on hyödynnetty myös pelastustoiminnan menetelmien kehittämisessä. Palontutkinnasta saatuja havaintoja on hyödynnetty sisäisessä koulutuksessa toiminnan sekä henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Pelastuslaitoksen palontutkinta tekee esityksiä muille viranomaisille ja tahoille onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi.

Pohjanmaan pelastuslaitoksella on vuonna 2011 valmistunut sisäinen Palontutkintaohje sekä niin ikään vuodelta 2011 oleva, toistaiseksi voimassa olevaksi tehty yhteistyösopimus palon- ja palonsyöntutkinnasta Pohjanmaan poliisilaitoksen kanssa. Palontutkintaa suoritetaan mukailien Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirjan (Suomen Kuntaliitto 2014) tutkintatasoja.

Palontutkintaa tehdään siinä laajuudessa, kuin tutkintatarvetta ilmenee. Lähtökohtana on, että pelastustoiminnan johtaja tekee perustasoisen (taso 1) palontutkinnan jokaisesta tulipalosta.

Tason 1 palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja sen leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot, vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät, kuten asiakkaiden ja henkilökunnan toiminta sekä pelastustoiminta. Käytännössä se suoritetaan selvittämällä ja kirjaamalla pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastoon (PRONTO) onnettomuus- ja rakennusselosteiden vaatimat tiedot.

Tason 2 palontutkinnassa selvitetään syttymissy ja perehdytään tarkemmin onnettomuuden laajuuteen vaikuttaneisiin tekijöihin, pelastustoiminta mukaan lukien, seuraavissa tulipaloissa:

- tulipalossa on aiheutunut vakavia henkilövahinkoja,
- tulipalossa on aiheutunut merkittäviä omaisuusvahinkoja (vahingot yli 200 000 €),
- erityiset tulipalot, joiden tutkinnasta päätetään tapauskohtaisesti (palontutkintatiedoilla voidaan arvioida olevan merkitystä onnettomuuksien ehkäisyn tai viranomaistoiminnan kannalta),

- tulipalo kuuluu valtakunnalliseen teematutkintaan tai tutkimushankkeeseen.

Tason 2 palontutkintaa suorittavat päivystävät palomestarit ja päivystävät päälliköt (palontutkintaryhmä), joista osa on suorittanut Pelastusopiston ja muiden järjestämiä palontutkinnan perus- ja täydennyskoulutuskursseja. Tason 2 palontutkinta suoritetaan selvittämällä ja kirjaamalla PRONTOon onnettomuus-, rakennus- ja palontutkintaselosteiden vaatimat tiedot.

Taso 3 on palontutkinnan laajin taso, joka suoritetaan tarpeen vaatiessa erityisen merkittävässä tapauksissa. Päätöksen tutkinnan käynnistämisestä voi tehdä pelastuslaitos, Onnettomuustutkintakeskus, sisäministeriö tai valtioneuvosto. Tutkintaa varten perustetaan erillinen tutkintaryhmä.

Palontutkintaan liittyvät tiedot kirjataan PRONTOon sekä tarvittaessa erilliseen raporttiin.

Pohjanmaan pelastuslaitoksessa palontutkinta on toteutettu pääasiassa pelastustoiminnan tulosalueen henkilöstön toimesta. Organisatorisesti palontutkinta on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen erillinen vastuualue, jolla on erikseen nimetty vastuuhenkilö.

Pelastustoiminnan johtaja vastaa siitä, että palontutkinta aloitetaan ohjeiden mukaisesti ja viivytyksettä. Palontutkinnan jatkamisesta ja tutkintaryhmän perustamisesta päättää päivystävä päällikkö. Pohjanmaan pelastuslaitoksen palontutkinnan saatavuudessa on esiintynyt viivettä ja laadussa vaihtelua.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen palontutkinta pyrkii tunnistamaan osaltaan onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä. Palontutkinnassa huomiota kiinnitetään tapahtuneiden onnettomuuksien yhtäläisyyksiin tai jonkin ilmiön toistuvuuteen. Havainnot tehdään toteutuneista onnettomuuksista tai onnettomuuksista, joten yhtäläisyyksien tai jonkin ilmiön toistuvuuden tunnistaminen voi ajoittua pitkälle tarkastelujaksolle. Palontutkinta on tapauskohtainen prosessi, joten sitä ei toteuteta säännöllisesti tietyin määrävälein eikä palvelutasopäätöksessä aseteta palontutkinnalle määrällisiä tavoitteita.

Palontutkinnasta saatavien tietojen keräämisen menettelyjä ja jatkojalostusta on tarpeen edistää jatkuvana prosessina. Vakioitujen tiedonkeräysmenetelmien tarkoituksena on saada pelastustehtävälle osallistuneen henkilöstön havainnoista laajempaa tietomassaa palontutkinnan kattavampaa analysointia varten. Jatkokäsittelyn osalta tavoitteena on luoda pelastuslaitokselle toimintamalli, jossa pelastustehtävien hoitamisessa ja niiden tutkinnassa saatuja tietoja analysoitaisiin rutiininomaisesti ja jatkuvasti. Analyysin päätelmiä käytetään koko pelastuslaitoksen kehittämistoiminnassa (mm. toimintaa ohjaavat suunnitelmat), onnettomuuksien ehkäisyssä ja sidosryhmäyhteistyössä.

Palontutkinnan yhteydessä tehdyt havainnot onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystrendeistä pohjustaa vuosittaista onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelman laadintaa sekä päivittäistä onnettomuuksien ehkäisyn palvelutuotantoa. Tarvittaessa palontutkinnassa saatuja havaintoja hyödynnetään nopeallakin reagoinnilla valvonnassa, ohjauksessa, neuvonnassa ja turvallisuusviestinnässä sekä pelastustoiminnassa.

Palontutkinnalla tulee pyrkiä edistämään rutiininomaista pelastuslaitoksen sisäistä tiedonvaihtoa ja tehtyjen havaintojen hyödyntämistä. Palontutkintaosaaminen ja -kokemus lisäävät työkokemuksen ja käytännön kautta saatavaa tietoa suoraan onnettomuuksien ehkäisytyöhön ja eri palvelutuotantoihin.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen palontutkintaan liittyvät tärkeimmät tavoitteet päätettävälle palvelutasopäätöskaudelle ovat:

- pelastuslaitoksen sisäinen Palontutkintaohje päivitetään siten, että se vastaa paremmin Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirjaa ja muita valtakunnallisia ohjeistuksia,
- palontutkinnan saatavuudessa havaittua viivettä pienennetään ja laadussa esiintynyttä vaihtelua vähennetään;
 - pelastuslaitoksen henkilöstön ymmärrystä palontutkinnan tarkoituksesta, merkityksestä ja liittymäpinnoista eri kokonaisuuksiin lisätään (sisäinen viestintä),
 - palontutkijoiden osaamista parannetaan kouluttamalla heitä Pelastusopiston palontutkinnan perus- ja täydennyskoulutuskursseilla sekä muilla palontutkinnan kursseilla,
 - onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen osaamista hyödynnetään palontutkinnassa aiempaa enemmän,
 - yhteistyötä kehitetään Pohjanmaan poliisilaitoksen palonsyöntutkijoiden sekä ainakin Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ja Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen palontutkijoiden kanssa sekä poliisin kanssa
 - koulutettujen palontutkijoiden määrää lisätään,
- pelastuslain 379/2011 41 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyä kehitetään sekä pelastuslaitoksen henkilöstön osalta että pelastus- ja poliisiviranomaisen välillä,
- palontutkintaryhmän organisoitumista, kokoonpanoa ja toimintaa selkiytetään,
- palontutkinnan varusteita ja kalustoa parannetaan,

- palontutkinnasta saatujen tietojen hyödynnettävyyttä kehitetään nykyistä järjestelmällisemmäksi koska palontutkinta toimii keskeisenä tietolähteenä mm. riskianalyysin laadinnassa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pohjanmaan pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa pelastuslain 379/2011 ja oman sisäisen palontutkintaohjeensa edellyttämässä laajuudessa.
- Palontutkintaohje päivitetään palvelutasopäätöskauden 2024-26 aikana.
- Palontutkinnassa syntyviä tietoja hyödynnetään onnettomuuskehityksen seurannassa ja pelastuslaitoksen palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä.
- Pohjanmaan pelastuslaitos osallistuu valtakunnallisiin teematutkintoihin ja palontutkinnan valtakunnalliseen verkostotoimintaan sekä hyödyntää verkostotoiminnan tuloksia oman toimintansa kehittämisessä.
- Pelastustoiminnan johtaja vastaa siitä, että palontutkinta aloitetaan ohjeiden mukaisesti ja viivytyksettä. Palontutkinnan jatkamisesta ja tutkintaryhmän perustamisesta päättää päivystävä päällikkö, pelastuspäällikkö tai pelastusjohtaja. Palontutkinnan saatavuudessa havaittua viivettä pienennetään ja laadussa esiintynyttä vaihtelua vähennetään.
- Palvelu toteutetaan pääosin pelastustoiminnan tulosalueen työpanosta hyödyntäen taulukon (Taulukko 1) mukaisesti ja se käsittää varsinaisen palontutkinnan lisäksi koulutukset, verkostotoiminnan ja palontutkinnan kehittämiseen.

Palvelutason kehittämistarve

Päätöksessä tulee kuvata kyseisen palvelun kehittämistarve. Kohdassa on tuotava esiin, mitkä ovat ne ongelmat tai epäkohdat, jotka edellyttävät muutosta vallitsevaan tilaan. Lisäksi kohdassa tulee esittää toimenpiteet ja aikataulu sille, miten kyseisen palvelun palvelutaso saatetaan aluevaltuuston päättämälle, laissa säädetylle tasolle.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen palontutkintaa kehitetään valtakunnallisten linjauksien mukaisesti. Palontutkintaryhmän organisoitumista, kokoonpanoa ja toimintaa selkiytetään. Onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen osaamista hyödynnetään palontutkinnassa aiempaa enemmän. Palontutkinnasta saatavien tietojen kokonaisvaltaista hyödyntämistä kehitetään. Saatua tietoa voidaan hyödyntää mm. päivittäisessä palvelutuotannossa, toiminnan ohjaamisessa ja kehittämisessä sekä henkilöstön

koulutuksessa. Palontutkintakoulutusta ja kaikkien palontutkintatasojen osaamista kehitetään alueellisella sekä valtakunnallisella palontutkinnan yhteistyöllä.

4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 379/2011 42 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa, sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Pelastuslaitos tekee aktiivista yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Viranomaisten kesken yhteistyötä ja vakiintuneita toimintatapoja on esimerkiksi Poliisin, sosiaalitoimen, rakennusvalvontaviranomaisten, ympäristöterveydenhuollon sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) kanssa.

Poliisin kanssa tehtävä yhteistyö liittyy turvallisuusviestintään, palontutkintaan, pelastuslain 41§:n mukaisten ilmoitusten välittämiseen ja yleisötapauksien valvontaan.

Sosiaalitoimen kanssa tehtävä yhteistyö liittyy suurelta osin pelastuslain 42 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyyn ja valvontaan. Pelastuslain 42 §:ssä on säädetty ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan viranomaisten on ilmoitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa havaitsemastaan ilmeisestä palonvaarasta tai onnettomuusriskistä.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös hyvinvointialuetta, kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä. Ilmoituksen saatuaan pelastusviranomainen ottaa asian käsittelyyn ilman aiheutonta viivytystä ryhtyen selvittämään ilmoituksen johdosta käynnistettävän valvontaprosessin tarvetta. Päättäneellä palvelutasopäätöskaudella niin kutsuttujen paloriski-ilmoitusten käsittelyn prosessiin on ollut nimettynä onnettomuuksien ehkäisyn työntekijä, joka on vastannut ilmoitusten käsittelystä ja kehittämisestä.

Yhteistyötä tehdään myös nuohoojien kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Pelastuslain 62 §:n mukaisesti havaitessaan tulisijassa tai savuhormissa sellaisia vakavia vikoja tai puutteita, joista tulisijaa käytettäessä voi aiheutua tulipalon vaara, on nuohoojan ilmoitettava niistä kirjallisesti pelastuslaitokselle. Jos nuohooja havaitsee sellaisia vakavia puutteita, jotka vaarantavat nuohouksen turvallisen suorittamisen, on hänen ilmoitettava niistä kirjallisesti pelastuslaitokselle.

Nuohoojien tekemät vikailmoitukset on ohjeistettu lähetettäväksi päivystävälle palotarkastajalle, joka ottaa asian käsittelyyn. Vikailmoituksen perusteella voidaan käynnistää valvonnallisia toimenpiteitä. Nuohoojien vikailmoitusten osalta tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös esimerkiksi rakennusvalvontaviranomaisen kanssa.

Kaupunkisuunnittelun, rakennusvalvontaviranomaisten ja ympäristöterveydenhuollon kanssa tehtävällä yhteistyöllä saavutetaan ihmisille turvallisempi asuinympäristö. Yhteistyö takaa paremmat mahdollisuudet jo kaavoitusvaiheessa ottaa huomioon pelastuslain velvoitteet ja siten tehostaa turvallisuusnäkökulmien esiintuomista rakennusvaiheessa.

Vaarallisten kemikaalien laajamittaisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin kohteissa pelastuslaitos tekee yhteistyötä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TUKES) kanssa esimerkiksi lausuntopyyntöihin vastaamalla sekä osallistumalla TUKESin valvonnassa olevien kemikaalikohteiden tarkastuksiin.

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä alueen eri järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Yhteistyö liittyy usein turvallisuusviestinnän kohderyhmäajatteluun, tavoitteena onnettomuuksien ehkäisy sekä onnettomuustilanteiden aikaisen toiminnan osaamisen jalkauttaminen.

Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti valtakunnalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön erilaisten työryhmien ja asiantuntijaverkostojen kautta. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto on kaikkien pelastuslaitosten vapaaehtoinen yhteenliittymä. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto kehittää pelastuslaitosten palveluita ja toimintaa siten, että palvelut ovat laadukkaita, tehokkaita ja taloudellisia. Palveluissaan pelastuslaitokset pyrkivät yhdenmukaiseen tulkintaan voimassa olevista säädöksistä ja määräyksistä.

Verkostoyhteistyö pelastuslaitosten kesken on koordinoitua ja toimintaa johtavat yhteistyössä kaikki Suomen pelastusjohtajat sekä heidän nimeämänsä pelastusjohtajien hallitus. Jatkuvasti kehittyvän kumppanuusverkoston toiminta-ajatuksena on yhteistyön avulla parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa. Verkoston visiona on vahvistaa pelastuslaitosten palvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Onnettomuuksien ehkäisytyötä edistetään kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelut - palvelualueella, jossa ovat olleet mukana onnettomuuksien ehkäisytyöstä vastaavat päälliköt laitoksistaan. Turvallisuuspalveluiden alla on seitsemän yhteistä, pelastuslaitosten henkilöstöstä koostuvaa asiantuntijaverkostoa: kemikaaliasiantuntijat, tapahtumaturvallisuuden asiantuntijat, valvonnan asiantuntijat, rakenteellisen paloturvallisuuden asiantuntijat, palontutkinnan asiantuntijat, riskiasumisen asiantuntijat sekä turvallisuusviestinnän asiantuntijat.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Riskianalyysi osoittaa toimialueen uhat ja riskit. Onnettomuuksien ehkäisy tehostuu ja vaikuttavuutta lisää yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Tämän vuoksi pelastuslaitoksella on aktiivinen asiantuntijarooli eri yhteistyöfoorumeissa. Pelastustoimen näkemyksen tulee olla edustettuna laaja-alaisesti eri aihekokonaisuuksiin liittyvissä työryhmissä. Toiminnallisten tavoitteiden tulee pohjautua lainsäädännön asettamiin velvoitteisiin, sekä tilastoista saatuihin indikaattoreihin ja perusteisiin

Pelastuslain 42 §:n mukaiset paloriski-ilmoitukset ovat tärkeässä osassa pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisytyötä. Ilmoituksia tehdään kohteista, jossa joku toimija on jo havainnut ilmeisen palonvaaran tai onnettomuusriskin. Riskin ollessa ilmeinen, on tärkeää, että siihen voidaan reagoida mahdollisimman nopeasti. Reagoimalla havaittuihin riskeihin nopeasti voidaan tulipalon syttyminen parhaassa tapauksessa estää kokonaan, mutta myös onnettomuudesta aiheutuvien

vahinkojen laajuutta rajoittaa. Paloriski-ilmoitusten käsittelyn tavoitteena on tunnistaa riskiasunnot ja parantaa turvallisuutta ohjauksen, neuvonnan sekä valvonnan keinoin.

Paloriski-ilmoitusten perusteella tehdyt ylimääräiset palotarkastukset ovat olennainen osa pelastuslaitoksen tekemää riskiperusteista valvontaa. Valtaosa pelastusviranomaiselle tehdyistä paloriski-ilmoituksista tehdään kodeista. Niin ikään suurin osa Suomessa kuolemaan johtaneista tulipaloista, kuten myös rakennuspaloista yleensä, syttyy asuinrakennuksessa (Pelastustoimen taskutilasto 2018–2022). On siis tärkeää, että tehtyihin paloriski-ilmoituksiin reagoidaan nopeasti, sillä oikeilla toimenpiteillä potentiaalisen rakennuspalon syttyminen voidaan estää kokonaan.

Pelastusviranomaiselle tehtyjen paloriski-ilmoitusten määrässä on sekä paikallisesti että valtakunnallisesti havaittavissa kasvua. Ilmoitusten määrän kasvaessa tulee niiden käsittely ja kohteiden valvonta turvata riittävällä resursoinnilla.

Nuohoojien tekemien pelastuslain 62 §:n mukaisten vikailmoitusten avulla voidaan reagoida epäkunnossa olevien tulisijojen ja savuhormien käyttöön, joka on yksi varsin tavanomainen rakennuspalojen ja rakennuspalovaarojen aiheuttaja. Lisäksi ilmoitukset mahdollistavat nuohoustyön turvallisen suorittamisen varmistamisen.

Yhteistyö maankäytössä ja rakentamisessa on vaikuttava tapa koska sillä voidaan vaikuttaa kustannustehokkaasti ratkaisuihin ennen kuin on tehty turvallisuuden kannalta huonoja ratkaisuja.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti turvallisuuteen liittyviin yhteistyöfoorumeihin.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston (HYVIL) yhteistyöhön aktiivisesti.
- Pelastuslain 379/2011 62 § mukaiset nuohoojien vikailmoitukset käsittelee päivystävä palotarkastaja laaditun prosessikuvauksen mukaisesti.
- Pelastuslaitos käsittelee sille osoitetut lausuntopyynnöt yhdenmukaisesti laaditun prosessikuvauksen mukaisesti.
- Pelastuslaitos antaa pelastustoimen asiantuntijana lausuntoja maankäytössä ja rakentamisessa pääasiassa rakennusvalvontaviranomaisen ja kuntien kaavoituksen pyynnöistä.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastustoimen asiantuntijana maankäyttöön ja rakentamiseen liittyviin kokouksiin.

- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä Tukesin kanssa ja nostaa esiin pelastustoimen tarpeita lausuntopyynnöissä ja kokouksissa.
- Pelastuslaitos osallistuu Ympäristövaikutusten arviointimenettelyihin pelastustoimen asiantuntijana.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä kuntien ympäristöviranomaisten kanssa
- Pelastuslaitoksella on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueelta nimetty viranhaltija, joka vastaa paloriski-ilmoitusten käsittelystä ja prosessin kehittämisestä.
- Kaikki vastaanotetut paloriski-ilmoitukset käsitellään ja niihin reagoidaan tilanteen vaatimalla kiireellisyydellä.
- Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehtävään yhteistyöhön käytettävät resurssit: palvelu toteutetaan pääasiassa onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen resursseilla. Palveluun käytettävä työpanos on taulukon (Taulukko 1) mukainen.

Palvelutason kehittämistarve

- Poliisiyhteistyötä kehitetään mm. ankkuritoimintaan (tulipysäkki, varhaisen puuttumisen malli) liittyen.
- Etsivän lähityön, ruokajakeluiden ja päihdeklinikan kanssa tehtävää yhteistyötä kehitettävä (tavatut ihmisryhmät ovat usein perinteisen turvallisuusviestinnän tavoittamattomissa)
- Asumisen turvallisuuden ja paloriskitietoisuuden edistämisen yhteistyö kunnallisten vuokra-asuntoyhtiöiden kanssa.
- Ilmeisen paloriskin havaitsemisen ja siitä ilmoittamisen kouluttaminen yhteistyöviranomaisille.
- Yhteistyöviranomaisten paloturvallisuusosaamisen kehittäminen: mm. rakennusvalvontaviranomaisten osaamisen lisääminen rakenteellisissa paloturvallisuusasioissa (toiminnan tehostaminen)
- Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa määritellään tarkemmin pelastuslaitoksen tekemän rakentamisen ja maankäytön ohjauksen sekä tarkastusten priorisointi ja toimintatavat, joilla resurssit pyritään kohdentamaan tarkoituksenmukaisesti hankkeiden vaativuuden ja yhteiskunnallisen merkityksen mukaisesti.

- Yhteistyöhön onnettomuuksien ehkäisemiseksi on tarpeen osoittaa yksi henkilötyövuosi lisää suhteessa palvelutasopäätöskauden 2021–2024 resursointiin. Kustannusvaikutus: pysyvä 1 henkilötyövuoden lisä vuoden 2024 alusta alkaen.

4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 43 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja ryhtyä tarvittaessa osaltaan ja yhteistyössä muiden viranomaisten ja tahojen kanssa toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi.

Pohjanmaan pelastuslaitoksessa onnettomuuskehityksen seurannassa pääpaino on ollut onnettomuuksien määrän seurannassa. Ennen muutosta määrällistä kehitystä seurattiin kuukausittain johtoryhmässä sekä kvartaaleitta johtokunnan kokouksissa. Alueen onnettomuuksien määrät eivät kuitenkaan ole olleet tilastolliset sellaisia, jotta niistä voidaan tehdä suoraan tarkempia johtopäätelmiä. Vuositason seurannassa voidaan havaita eri onnettomuustyyppien vaikutuksia esim. omaan toimintaan ja sen kustannuksiin kuukausitasolla. Viikkotasolla (päiväseuranta) seurannassa on reagoitu samankaltaisiin tulipaloihin ja niiden toistuvuuteen tietyllä alueella. Sen perusteella on käyty keskustelua mm. poliisin kanssa. Palokuolemat ja niihin johtaneiden syiden ja taustojen vertailu olemassa olevaan tutkimustietoon ovat vaikuttaneet aktiiviseen reagoimiseen ja yhteistyöhön mm. sosiaaliviranomaisten kanssa.

Palontutkinnassa, varsinkin valtakunnalliset teemat, ovat nostaneet seurannassa olevien onnettomuustyyppien ja niiden syyt seurantaan. Niiden perusteella tehdyt valtakunnalliset yhteenvedot on hyödynnetty valvonnassa ja turvallisuusviestinnässä. Palontutkinnan havaintojen perusteella olemme pyrkineet vaikuttamaan paikallisesti ja valtakunnallisesti turvalliseen rakentamiseen.

Yhteistyö palontutkinnassa ja palonsyöntutkinnassa poliisin ja muiden tapahtumaan liittyvien tahojen kanssa toimii. Merkittävät onnettomuudet ovat olleet tarkastelun kohteena oman toiminnan osalta mutta myös syyn selvittämisen osalta. Näitä pyritään peilaamaan vastaaviin tilanteisiin Suomessa parantaaksemme samalla yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

Kansalliset riskiarviot ja niihin liittyvät alueellinen riskiarvio tehdään määräväliajoin (3v) yhteistyössä vastuuviranomaisista poikkihallinnollisesti kootuilla työryhmillä. Arviointi työssä selvitetään eri onnettomuuksien ja häiriötilanteiden esiintymistiheyttä, vaikutuksia ja muita seikkoja, jotka vaikuttavat niiden hallintaan. Viimeisin raportti on hyväksytty Pohjanmaan turvallisuus foorumissa. Alueellinen riskiarvio luo hyvä alustan tietojen vaihtoon viranomaisten kesken ja antaa alueen varautumiselle

Pohjanmaan pelastuslaitoksella ei ole systematisoitu tiedon kokoamista eikä ole luotu vakioitua prosessia tehtävän hallintaan. Kuten kuvauksesta voi päätellä, niin onnettomuuksien kehityksen

seurantaa tehdään ja ryhdytään tarvittaessa tarkastelun perusteella toimenpiteisiin ja yhteistoimintaan. Kokonaisvastuuta tehtävän suorittamiseen ei ole kuitenkaan ollut nimettyä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Onnettomuuksien määrän ja syiden seuranta luo mahdollisuuden vaikuttaa onnettomuuksien kehityksen kulkuun. Yksittäiset tapaukset ovat toisaalta yhtä tärkeitä, koska niiden syiden kertaantuessa voidaan toimia reaktiivisesti ja välttää onnettomuuksia tai ainakin vähentää niiden vaikutuksia.

Organisoidulle toiminnalle on tarvetta. Tavoite on kuvata tiedon kokoamisen prosessi, joka antaa mahdollisuuden tehtävästä vastaavalle luoda puolivuositaisen katsauksen onnettomuuksien määrällisestä ja syistä kehityksestä hyvinvointialueen varautumisen johtoryhmässä, pelastustoimen jaoksessa ja turvallisuusfoorumissa.

Prosessin kuvaus ja ohjeistus edellyttää yhteistyötä pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisy-, pelastustoiminnan sekä hyvinvointialueen tiedonhallinnan ja tiedolla johtamisen kanssa vastaavien kesken.

Pronto aineistosta voi koota esimerkiksi Power BI avulla havainnollisia raportteja onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksestä. Työstettyä aineistoa voidaan hyödyntää tilannekuvan luomisessa kunnille ja turvallisuusfoorumille paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnitteluyhteistyössä.

Tavoitetta seurataan toteutuman perusteella.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää onnettomuuskehityksen seurannan painopisteistä ja seurantaan käytettävistä voimavaroista.

Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

- Onnettomuuskehityksen määrän ja syiden seurantaa kehitetään palvelutasopäätöskaudella yhdessä hyvinvointialueen tiedolla johtamisen vastuutaho kuvaamalla tietojen kokoamisen ja käsittelyn prosessi ja yhteistyö HVA:n tiedolla johtamisen kanssa
- Edistetään tehtävän mahdollistamiseksi järjestelmien, sovellusten hankintaa ja käyttöönottoa.

Palvelutason kehittämistarve

Kehittämistyö ja tiedon koostamisen ohjaus vaatii 0,3 htv pelastuslaitoksessa ja/tai yhteistä analytiikon resurssointia. Onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ei lainsäädännön mukaan ole yksityiskohtaisesti määritelty. Nykytilan uudelleen järjestäminen luo paremman pohjan tietojen kokoamiseen ja analysointiin ja sen hyödyntämiseen toiminannan kehittämisessä. Tällä voidaan saavuttaa paremmin lainsäädännön taso.

Kehittäminen vaatii nykyaikaisten järjestelmien hankintaa ja osaamista. Prosessin käyttöönotto voidaan aloittaa vuoden 2024 aikana, mikäli siihen saadaan ohjattua resursseja.

4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan hyvinvointialue ei ole sopinut onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Näin ollen pelastuslaitoksella ei ole tarpeita, tavoitteita tai kehittämistarpeita yhteistoiminnassa hoidettavien tehtävien järjestämisen valvontaan liittyen. Tarkoituksena ei myöskään osoiteta voimavaroja palvelutasopäätöskaudella.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pohjanmaan hyvinvointialue ei ole sopinut onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle.

Palvelutason kehittämistarve

Päätöksessä tulee kuvata kyseisen palvelun kehittämistarve. Kohdassa on tuotava esiin, mitkä ovat ne ongelmat tai epäkohdat, jotka edellyttävät muutosta vallitsevaan tilaan. Lisäksi kohdassa tulee esittää toimenpiteet ja aikataulu sille, miten kyseisen palvelun palvelutaso saatetaan aluevaltuuston päättämälle, laissa säädetylle tasolle.

Palveluun ei ole tunnistettu kehittämistarpeita.

4.1.6 Valvontatehtävät

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaissa säädetty valvontatehtävä

Pelastuslain (379/2011) 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee alueellaan valvoa pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslain 2 luvussa on säädetty yleisistä velvollisuuksista ja 3

luvussa erityisesti toiminnanharjoittajaa sekä rakennuksen omistajaa ja haltijaa koskevista velvollisuuksista. Pelastuslaitoksen valvontatehtävän pääasiallisena tarkoituksena on valvoa mainituissa luvuissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista ihmisten turvallisuuden edistämiseksi ja onnettomuuksien määrän vähentämiseksi, joka on myös pelastuslain ensisijainen tavoite. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Valvontatehtävän toteuttamisesta tulee pelastuslain 79 §:n mukaisesti laatia hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen pohjautuva valvontasuunnitelma, jossa kuvataan pelastuslain edellyttämän riskiperusteisen, laadukkaan, säännöllisen ja tehokkaan valvonnan toteuttaminen. Valvontasuunnitelma tulee tarkistaa vuosittain tai mikäli tarkistamiseen on jokin erityinen syy. Pohjanmaan pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma on sisällytetty osaksi laajempaa onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmaa.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa määritetään säännöllisen valvonnan (määräaikainen palotarkastus) piirissä olevat kohteet. Määräaikaisten palotarkastusten suurin volyyymi kohdistuu erilaisiin yritys- ja laitospaikkoihin. Kohteen valvontaväli on yleensä 6–120 kk riippuen muun muassa kohteessa harjoitettavasta toiminnasta ja sen riskeistä. Kohteiden valvontavälien määrittely esitetään pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa. Asuinrakennusten valvonnassa hyödynnetään paloturvallisuuden itsearviointia valvontamenetelmänä. Tehdessään paloturvallisuuden itsearvioinnin kohteen edustaja antaa selvityksen pelastusviranomaisen pyytämistä turvallisuuteen liittyvistä asioista. Selvityksen perusteella pelastusviranomaisen arvioi kohteeseen kohdistettavien valvontatoimenpiteiden tarpeellisuuden.

Säännöllisen valvonnan lisäksi pelastusviranomaisen tekee suunnittelematonta, epäsäännöllistä valvontaa esille nousevien tarpeiden mukaan. Epäsäännöllisesti suoritettavia valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi rakennushankkeen aikana suoritettavat tarkastukset, ylimääräiset palotarkastukset, jälkipalotarkastukset, yleisötilaisuuksien palotarkastukset ja kemikaalivalvontaan liittyvät tarkastukset. Pelastuslain tarkoittamana muuna valvontatehtävän edellyttämänä toimenpiteenä tehdään esimerkiksi asiakirjavalvontaa. Asiakirjavalvontaa ovat muun muassa poistumisturvallisuusselvityksiin, yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmiin, tilapäismajoituksiin, kemikaalivalvontaan sekä rakennuksen huoltoon ja kunnossapitoon tai pelastustoimen laitteisiin liittyvien asiakirjojen käsittely.

Hätäkeskukseen liitetyt paloilmioittimet aiheuttavat valtakunnallisesti pelastuslaitoksille vuosittain yli 15 000 hälytystehtävää, joista n. 90 % aiheutuu paloilmioittimen erheellisestä toiminnasta. Pelastuslaitos valvoo osaltaan myös pelastuslain 12 §:n noudattamista, jossa säädetään laitteiden kunnossapidosta. Hyvinvointialueen pelastusviranomaisen voi periä maksun hätäkeskukseen liitetyn paloilmioittimen toistuvasta erheellisestä toiminnasta aiheutuneesta tehtävästä pelastuslain 96 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Kemikaalilainsäädännön valvonta

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 115.2 §:ssä asetetaan pelastusviranomaiselle valvontavelvoite. Pelastusviranomaisen valvoo kyseisen lain noudattamista, kun on kyse

- vaarallisten kemikaalien vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista tai säilytyksestä, jollei toiminta ole osa 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua toiminnallista kokonaisuutta, jolloin sen valvonta kuuluu Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle;
- yksityiseen kulutukseen hyväksytyjen ilotulitteiden ja vähäistä vaaraa aiheuttavien muiden pyroteknisten tuotteiden varastoinnista kaupan yhteydessä tai niiden luovutuksesta yksityiseen kulutukseen;
- räjähteiden ja vaarallisten kemikaalien käytöstä erikoistehosteena 81 §:ssä mainituissa tilaisuuksissa.

Pelastuslaitos huolehtii toiminta-alueellaan kemikaaliturvallisuuslainsäädännön perusteella pelastusviranomaiselle tehtävien ilmoitusten asianmukaisesta käsittelystä. Mikäli ilmoituksesta tulee tehdä päätös, tekee pelastusviranomaisen asiasta kemikaaliturvallisuuslain 36 §:n mukaisen päätöksen ja suorittaa 37 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen ennen toiminnan aloittamista. Toiminnan aloittamisen jälkeen kohteen kemikaaliturvallisuutta valvotaan valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi pelastusviranomaisen tarkastaa valtioneuvoston vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn valvonnasta antaman asetuksen (685/2015) 39 §:n mukaiset öljylämmityslämmityslaitteistot kolmen kuukauden kuluessa laitteiston käyttöönotosta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslain säädösten valvonta

Pelastuslaissa säädetyn mukaisesti pelastuslaitoksen tulee alueellaan valvoa pelastuslain 2 ja 3 luvun säädösten noudattamista. Laissa asetettujen velvollisuuksien noudattamista valvomalla ja epäkohtiin puuttumalla on mahdollista päästä kohti pelastuslain tavoitetta, turvallisempaa yhteiskuntaa.

Valvontatyö on tärkeä osa pelastuslaitoksen onnettomuuksia ennaltaehkäisevää työtä. Vaikka valvonta itsessään keskittyy laissa säädettyjen velvollisuuksien noudattamisen arviointiin, saadaan sen avulla edistettyä ihmisten, yhteisöjen ja yritysten turvallisuustietoutta sisällyttämällä valvontatapahtumaan turvallisuusviestinnällisiä, neuvonnallisia ja ohjauksellisia elementtejä. Vaikuttamalla myönteisesti ihmisten turvallisuusasenteisiin ja –kulttuuriin voidaan myös onnettomuuksien ennaltaehkäisyä ajatellen saada toivottua tulosta.

Pelastuslaitoksen tavoitteena on toteuttaa laadukasta ja tasalaatuista valvontaa. Valvonnan laatuun kiinnitetyn huomion ja hallinnollisten prosessien kehittymisen myötä myös osaamisen tulee pysyä ajan tasalla. Tämä edellyttää riittävää resursointia henkilöstön koulutukseen ja ohjaukseen. Uusi valtakunnallinen onnettomuuksien ehkäisyntietojärjestelmä tulee osaltaan tukemaan laadullisten tavoitteiden saavuttamista.

Määräaikaiset palotarkastukset tehdään vuosittain päivitettävän onnettomuuksien ehkäisyntoiminnan suunnitelman mukaisesti. Palotarkastuksilla arvioidaan rakennuksen rakenteellisen ja teknisen paloturvallisuuden lisäksi muun muassa rakennuksessa toimivien toiminnanharjoittajien toimintaa ja

turvallisuuskulttuuria. Valvottavia kohteita priorisoidaan tai valvontavälejä muutetaan rakennuksen pääasiallisen käyttötavan, toiminnan piirteiden sekä kohteissa havaittujen riskien perusteella. Olennainen osa määräaikaista valvontaa on palotarkastuksilla havaittujen laiminlyöntien saattaminen korjatuksi. Määräysten noudattamista valvotaan tekemällä kohteeseen uusi valvontakäynti tai selvittämällä asiaa asiakkaan toimittamien asiakirjojen tai muiden selvitysten perusteella.

Asumisen turvallisuuteen liittyvien palveluiden tavoitteena on ehkäistä kotona sattuvia onnettomuuksia ja lieventää niiden seurauksia. Suurin osa rakennuspaloissa tapahtuvista vakavista henkilövahingoista sattuu asuinrakennuksissa, joten asumisen turvallisuutta edistäviin turvallisuusviestinnän ja valvonnan palveluihin resursoiminen on tärkeää. Pohjanmaan hyvinvointialue on aluevaltuuston 12.6.2023 hyväksymässä tulevaisuus- ja sopeuttamishjelmassa 2023–2026 laatinut suunnitelman tuleville vuosille palvelujen järjestämiseksi. Yksi suunnitelman keskeisistä tavoitteista on ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen, joiden avulla voidaan saada vähennettyä ympärivuorokautisia laitospaikkoja ja lisättyä kotona asumista. Aiemmin tehostetumpaa tukea saaneiden ihmisten kotona asuminen voi tuoda mukanaan haasteita myös turvallisuuden näkökulmasta, joka täytyy ottaa huomioon pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisytyössä.

Paloriski-ilmoitusten johdosta tehdyt ylimääräiset palotarkastukset ovat olennainen osa pelastuslaitoksen tekemää riskiperusteista valvontaa. Valtaosa pelastusviranomaiselle tehdyistä paloriski-ilmoituksista tehdään kodeista. On siis tärkeää, että tehtyihin paloriski-ilmoituksiin reagoidaan nopeasti, sillä oikeilla toimenpiteillä potentiaalisen rakennuspalon syttyminen voidaan estää kokonaan.

Kemikaalilainsäädännön valvonta

Kemikaalivalvonnan tavoitteena on ehkäistä ja torjua vaarallisten kemikaalien sekä räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkoja. Pienetkin kemikaalionnettomuudet voivat aiheuttaa henkilö- ja ympäristövahinkoja. Muuttuva toimintaympäristö lisää jatkuvasti haasteita kemikaalivalvonnan reaktiivisuudessa valvonnan toimintaympäristön laajentuessa muun muassa vihreän siirtymän ja siihen liittyvien uusien energiamuotojen kirjon kasvaessa.

Pohjanmaan alueella on havaittu lukuisia vanhoja, ilmoitusvelvollisia polttoaineen jakeluasemia, joista ei löydy asianmukaisia viranomaisasiakirjoja. Näiden jakeluasemien turvallisuustilanteen selvittäminen ja lakisääteiselle tasolle saaminen vaatii päivittäisen kemikaalivalvonnan ohella pitkäjänteistä viranomaisyhteistyötä ja resursseja.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää valvonnan perusteista, tavoitteista ja valvontatehtävään käytettävistä voimavaroista. Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

Pelastuslaissa säädetty valvonta

- Pelastuslaitoksella on vuosittain päivitettävä onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelma, joka käsittää myös pelastuslain 79 §:n tarkoittaman valvontasuunnitelman. Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa kuvataan muun onnettomuuksien ehkäisytyön lisäksi valvonnan toteuttaminen sekä määrittellään valvonnan vuosittaiset tavoitteet ja painopisteet.
- Yritys- ja laitospöhteiden säännöllinen valvonta toteutetaan ensisijaisesti määräaikaisten palotarkastuksien valvontasuunnitelman mukaan
- Paloturvallisuuden itsearviointia käytetään valvonnan menetelmänä siihen soveltuvissa kohteissa, kuten asuinrakennuksissa
- Vapaa-ajan asuinrakennuksia ei uloteta säännöllisen valvonnan piiriin. Vapaa-ajan asuinrakennuksiin voidaan kuitenkin kohdistaa valvontaa, mikäli siihen katsotaan olevan tarvetta yksittäisen rakennuksen tai laajemman kokonaisuuden osalta.
- Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti valvonnan raportoinnin, tietojärjestelmien ja työkalujen valtakunnalliseen kehittämiseen ja käyttöönottoon.
- Pelastuslaitos perii maksun hätäkeskukseen liitetyn paloilmottimen toistuvasta erheellisestä toiminnasta aiheutuneesta tehtävästä pelastuslain 96 §:n mukaisesti.
- Valvontaa tekevät pelastusviranomaisiksi nimetyt miehistöön, alipäällystöön ja päällystöön kuuluvat viranhaltijat.
- Palvelu toteutetaan koko päätoimisen henkilöstön työpanosta hyödyntäen. Palveluun käytettävä työpanos on taulukon (Taulukko 1) mukainen.

Kemikaalilainsäädännön valvonta

- Kemikaalilainsäädännön mukaisen valvonnan keskeiset tavoitteet ja painopisteet määrittellään vuosittain päivitettävässä onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa.
- Pelastuslaitos huolehtii sille kemikaalilainsäädännön perusteella säädettyjen tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta.
- Pelastuslaitoksella on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueella työskentelevä vastuhenkilö (kemikaalitarkastaja), joka vastaa pelastusviranomaiselle kemikaalilainsäädännön perusteella kuuluvien valvontatehtävien kehittämisestä ja toimeenpanosta. Määräaikaisten palotarkastusten yhteydessä tehtävään kemikaalivalvontaan osallistuu kuitenkin osaltaan koko valvontatyötä tekevä henkilöstö.

- Pelastusviranomaisen käsittelee vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden vähäisestä käsittelystä ja varastoinnista tehdyt ilmoitukset ja tekee niistä päätöksen. Ennen toiminnan aloittamista pelastusviranomaisen suorittaa kohteen käyttöönottotarkastuksen. Käyttöönottotarkastuksen jälkeen toiminnan ollessa käynnissä kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin turvallisuutta ja vaatimuksenmukaisuutta valvotaan lähtökohtaisesti kohteeseen suoritettavan määräaikaisen palotarkastuksen yhteydessä.
- Palvelu toteutetaan koko päätoimisen henkilöstön työpanosta hyödyntäen. Palveluun käytettävä työpanos on taulukon (Taulukko 1) mukainen.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaissa säädetty valvonta

- Henkilöstön osaamista kehitetään ja ylläpidetään säännöllisen koulutuksen avulla vastaamaan palveluiden tarvetta.
- Osaamisenhallintajärjestelmää kehitetään valvonnan suunnittelun tueksi.
- Yleisötapahtumien ja tilapäismajoituskohteiden pelastussuunnitelmien arvioinnin ja tarkastuksen prosesseja kehitetään. On erikseen arvioitava mikä on siihen soveltuvin resurssi.
- Uuden onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvät osaamisen kehittämisen tehtävät tulee resursoida riittävästi.
- Valvontaan on tarpeen osoittaa kolme henkilötyövuotta lisää suhteessa palvelutasopäätöskauden 2021–2024 resursointiin. Kustannusvaikutus: pysyvä 2 henkilötyövuoden lisä vuoden 2024 alusta alkaen.

Kemikaalilainsäädännön valvonta

- Henkilöstön osaamista kehitetään ja ylläpidetään säännöllisen koulutuksen avulla vastaamaan palveluiden tarvetta.
- Osaamisenhallintajärjestelmää kehitetään valvonnan suunnittelun tueksi.
- Palvelutasopäätöskauden aikana arvioidaan vihreän siirtymän vaikutusta kemikaalivalvonnan resurssitarpeeseen.

4.1.7 Valmiuden tarkastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 84 § mukaan pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi. Pelastuslaitos ei ole tehnyt valmiuden tarkastuksia edellisellä palvelutasopäätöskaudella, vaan resurssit on osoitettu muihin pelastustoimen lakisäätöihin tehtäviin. Yleisesti ottaen pelastuslaitokset ovat hyödyntäneet vähän pelastuslain 84 § yleistä oikeutta tehdä valmiustarkastuksia.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Kansainvälisen turvallisuusympäristön ja muiden toimintaympäristön muutosten myötä erilaisiin häiriötilanteisiin, suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumisen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut.

Lainsäädännön mukaisesti kullakin toimijalla on varautumisvelvollisuus, joten toimijoiden on varmistettava tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Pelastusviranomainen voisi osaltaan tukea yhteiskunnan varautumista nykyistä vahvemmin hyödyntämällä myös pelastuslain 84 § mukaista yleistä oikeuttaan tehdä valmiuden tarkastuksia.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos tutkii tarkemmin valmiustarkastusten toimintamallia ja sen tehokkuutta.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaki antaa mahdollisuuden tehdä valmiustarkastuksia, mutta ei vaadi sitä. Tarkastajien tietoisuutta valmiustarkastusten mahdollisuudesta tulee lisätä. Edellyttää koulutussuunnitelman laatimista ja toteuttamista. Valmiuden tarkastusten toimintamallin suunnittelu ja toimeenpano vaatisi arviolta 1 henkilötyövuoden pysyvän lisäyksen pelastuslaitoksen resursseihin.

4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)

Kemikaalilainsäädännön nojalla toteutettava kemikaalivalvonta on käsitelty kohdassa 4.1.6.

4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

Pelastustoiminnan keskeinen sisältö on määritetty pelastuslaissa (379/2011). Lain 32 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen sekä edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Muu viranomainen voi olla esim. Rajavartiolaitos, joka vastaa meripelastustoiminnasta sekä alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnasta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä.

Pelastustoiminnan valmius on mitoitettava tunnistettuja onnettomuusuhkia ja riskejä vastaavaksi. Keskeistä on päivittäisen toimintavalmiuden ylläpitäminen ja tehokkaaseen toimintaan varautuminen kaikissa mahdollisissa onnettomuus- ja turvallisuustilanteissa. Pelastustoiminta on suunniteltava ja toteutettava siten, että tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytystä ja tehokkaasti (PelL 28 §).

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden (pelastustoimen henkilöstö, kalusto, lähtövalmius) mitoitusta ohjaa sisäministeriön antama Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM, 21/2013). Ohjeessa annetaan perusteet onnettomuusuhkien kartoittamiselle, pelastustoimen muodostelmien kokoamiselle ja johtamiselle sekä eri riskialueiden ja kohteiden tavoittamiselle.

Pelastustoiminnan suunnitteluun liittyy muita ohjeita, joista sisäministeriön antama pelastussukellusohje (SM, 48/2007) on keskeisin. Ohjeessa on esitetty perusteet savu-, vesi- ja kemikaali-sukellusvalmiuden sekä pintapelastusvalmiuden järjestämiselle. Ohje on päivityksessä ja uusiutuu vuoden 2023 aikana

4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Pelastuslain 27 §:n mukaan alueen pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta järjestelmästä. Väestön varoittamisen toteutustapaan vaikuttaa muun muassa varoittamistarpeen aiheuttava uhkatekijä, tapahtuman kehittymisnopeus, uhattuna olevan alueen sijainti, laajuus ja sen väestömäärä sekä käytettävissä olevat varoituskeinot.

Hälytysjärjestelmät on toteutettu kiinteisiin väestöhälyttimiin perustuvaa väestöhälytinjärjestelmään. Väestöhälytinjärjestelmää hyödynnetään väestön varoittamiseen sellaisissa onnettomuuksissa ja uhkatilanteissa, jotka edellyttävät väestön sisälle suojautumista. Tämän kaltaisia tilanteita voivat olla esim. vaarallisten aineiden onnettomuudet, tai suuret tulipalot, joista aiheutuu sankkaa savumuodostusta. Sotilaalliseen toimintaan liittyvissä poikkeusoloissa väestöhälytinjärjestelmää hyödynnetään väestön varoittamisessa ja väestönsuojii suojaamisessa. Väestöhälytinjärjestelmää käytetään tarvittaessa hyödyntämään joko alueellisesti, paikallisesti tai yksittäistä hälytintä käyttämällä.

Vakavassa vaaratilanteessa pelastusviranomainen voi antaa vaaratiedotteen tilanteissa, joissa väestöä on varoitettava henkeä tai terveyttä uhkaavasta vaarasta tai kun on vaara merkittävälle omaisuuden vaurioitumiselle tai tuhoutumiselle.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Väestön hälyttämistä varten pelastuslaitos ylläpitää kiinteisiin väestöhälyttimiin perustuvaa väestöhälytinjärjestelmää. Pelastuslaitoksella on valmius väestön varoittamiseen vaara- ja onnettomuustilanteissa. Pelastuslaitoksen alueella on väestöhälytysjärjestelmä, joka kattaa pääsääntöisesti 1 ja 2 riskialueet. Kiinteät suurtehohälyttimet on sijoitettu Pohjanmaalla taajamien alueille siten, että arvion mukaan yli 60 % ulkona liikkuvista kuulee yleisen vaaran merkin. Lähes kaikki väestönhälyttimet ovat elektronisia ja niissä on puheenantomahdollisuus. Hälyttimiä voidaan käyttää etä- ja paikallishajauksella. Kiinteästi asennettuja väestöhälyttimiä täydentää siirrettävät väestöhälyttimet, hälytysajoneuvojen kuulutuslaitteistot ja muut varoituskäytännöt, kuten vaaratiedotteet. Väestön varoittamisesta päättää ensisijaisesti onnettomuus- ja vaaratilanteisiin hälytetty pelastustoiminnan johtaja.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä on suunniteltu siten, että välitön kyky laatia vaaratiedote viivytyksettä viiveittä välittömästä vaarasta. Vaaratiedote välitetään radiossa ja televisiossa suomeksi ja ruotsiksi. Vaaratiedote annetaan myös, kun vaaratilanne on ohi.

Kiinteiden ja ajoneuvoasenteisten hälyttimien hankinnasta ja ylläpidosta sekä niistä aiheutuvista kustannuksista vastaa pelastuslaitos.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Väestöhälytinjärjestelmän kuntoa ja toimivuutta on seurattava. Seuranta tehdään kuukausittain toteutettavien koehälytysten yhteydessä. Mikäli järjestelmässä tai yksittäisissä hälyttimissä havaitaan toimintahäiriöitä, toteutetaan tarvittavat korjaukset. Muutoin huoltojen ja ylläpidon osalta noudatetaan laadittua huoltosuunnitelmaa. Alueen riskiruutujen riskiluokan muutoksia seurataan ja reagoidaan muutoksiin tarkastelemalla käytössä olevaa hälytinjärjestelmää ja sen kattavuutta. Muutosten perusteella ryhdytään korjaamaan kuuluvuuden kattavuutta sen edellyttämällä tavalla.

Tavoitteena on, että pelastustoimen alueella väestöhälyttimien kuuluvuus kattaa 90 % I-riskialueiden ja 80 % II-riskialueiden väestöstä. Täydentävänä järjestelmänä hyödynnetään ajoneuvoihin

asennettavia kaiutin- ja hälytinjärjestelmiä. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää laaditun kehittämissuunnitelman mukaisesti 2-3 uuden hälyttimen hankintaa vuosittain.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää kiinteisiin ja liikuteltaviin väestöhälyttimiin perustuvaa väestöhälytinjärjestelmää I- ja II riskiruutujen muodostamilla alueilla.
- Pelastuslaitos ylläpitää suunnitelmaa väestöhälytinjärjestelmän kehittämisestä ja hankinnoista alueen riskianalysin mukaisesti.
- Pelastuslaitos huolehtii hälyttimien teknisestä valvonnasta, järjestelmän toimintakunnosta, uusimisesta ja lisäämisestä. Kustannusvaikutus n. 40 000 € palvelutasopäätöskaudella

Palvelutason kehittämistarve

Hälyttimien teknistä valvontaa ja kuuluvuuden seurantaan parannetaan. Tarkistetaan ylläpitoprosessi ja päivitetään ylläpito- ja hankintasuunnitelma. Pelastuslaitos tarkistaa huollon ja korjausten toimintavarmuuden.

Pelastuslaitos seuraa aktiivisesti väestönvaroittamisen ja vaaratiedottamisen järjestelmien kehitystä.

4.2.2 Pelastustoiminta

4.2.2.1 Toimintavalmiusaikatavoitteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen järjestämislain (613/2021) mukaan pelastustoiminnan palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Paloasemaverkko, johon kuuluu 46 asemaa vuoden 2023 alussa, on tuottanut pelastustoiminnan palvelut. Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa annetut toimintavalmiusaikavaatimukset (TVA) ovat toteutuneet vuosien 2019–2022 aikana seuraavasti:

Toimintavalmiusaikojen toteutuminen

Riskiluokka			
I	II	III	IV

Riskiruutujen kokonaismäärä riskiluokittain edellisen kalenterivuoden lopussa	10 kpl	98 kpl	178 kpl	17 744 kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana.	3 kpl	10 kpl	0 kpl	xx kpl *
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena.	3 kpl	2 kpl	0 kpl	
Riskiruutujen lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana (IV-luokan riskiruudun osalta toisin päätetty)	1 kpl	8 kpl	5 kpl	7 kpl
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena. (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min)	0 kpl	0 kpl	0 kpl	

Taulukko 2: Riskiruudut ja toimintavalmiusaikojen toteutuminen

Toimintavalmiusaikojen mediaanit			
	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan mediaani	7:35	7:42	7:47
Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan mediaani	11:36	11:58	11:50
Pelastusjoukkueen toimintavalmiusajan mediaani	14:53	15:41	16:50

Taulukko 3: Toimintavalmiusaikojen mediaanit

Kaskisen kaupungin alueella on havaittu, että pelastustoiminnan palvelu ei ole lainsäädännön mukainen. Palvelutason puutteet Kaskisten alueella kohdistuvat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoihin riskiluokan II riskiruuduissa ja kemikaalitorjuntavalmiuden puuteisiin. Länsi-Suomen aluehallintovirasto on ryhtynyt valvontamenettelyn mukaisesti ja kehottaa hyvinvointialuetta laatimaan toimenpidesuunnitelman 29.9.2023 ja korjaamaan tilanne 31.5.2024 mennessä.

Lisäksi alueella on havaittu jatkuva puute kolmessa riskiruudussa Vaasan kaupungin alueella; Palosaari 1lk, Suvilahti 1lk, Ristinummi (1lk) ja Runsor (2lk). Näiden lisäksi Laihia (2 lk).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Hyvinvointialueen tavoite on korjata Kaskisen tilanne lain edellyttämälle tasolle, sille asetetussa aikataulussa. Tilanteen ratkaisua vaikeuttaa Kaskisen etäisyys muista lähipaloasemista ja pieni väestömäärä, joka vaikuttaa vapaaehtoistoiminnan hyödyntämiseen tilanteen korjaamiseksi.

Hyvinvointialue odottaa toimintavalmiudensuunnitteluohjeen päivittämistä ja sen ohjausta toimintavalmiuteen. Pelastuslaitos pyrkii vastaamaan asemien suorituskyvyillä toimintavalmiuden suunnitteluohjeen edellyttämällä tavalla.

Havaitun poikkeaman (Kaskinen) toimintavalmiuden korjaamiseksi on tehtävä ratkaisuja. Tarpeena on saada alueelle riittävän hyvässä valmiudessa oleva yksikkö. Tämä edellyttää lisää henkilöstöä. Asian korjaamiseksi tehdään erillinen suunnitelma. Suunnitelman noudattaminen vaatii rahallisia resursseja.

Havaittu jatkuva puute neljässä riskiruudussa Vaasan alueella I lk ruutuja: Palosaari, Suvilahti, Ristinummi ja II lk ruutuja Runsor ja Laihia.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	6 min	10 min	20 min	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta	9:00 (08:16*)			
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuuttina	11 min	14 min	22 min	-
<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	13:00 (12:23*)			
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	20 min	30 min	30 min	-
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	17:00 (16:35*)			

Taulukko 4: Toimintavalmiusaikatavoitteet

Tavoite laskettu mediaanien ka*, josta laskettu poikkeama 1,05 päätöksen pohjaksi, jonka perusteella päätös mediaani tavoitteesta asetettu. Ajan määrittämiseksi ei ole lainsäädännöllistä ohjausta olemassa.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoiminnan palveluita tuottaessa on arvioitava ja seurata tehostetusti toimintavalmiusaikojen toteumia alueilla, joissa on ilmennyt haasteita. Kyseisiin haasteisiin vastataan aktiivisesti seuraamalla palvelujen tuottamisen suorituskykyä ja tarkastelemalla tuotettuja palveluja pelastuslaitoksen alueella.

Vaasan riskiruutuihin (havaittu jatkuva puute) vaikutetaan mm. uusien paloasemien rakentamisella (2 kpl; RP AS 10 ja RP AS 11). Liikennejärjestelyitä parantamalla paloaseman RP AS 10 edustalla voidaan vaikuttaa Palosaaren haasteisiin. Suunnitteilla oleva paloasema RP AS 11 (Lisanlehto) tulee tavoittamaan Ristinummen, Suvilahden ja Runsorin riskiruudut. Alustava arvioi aseman valmistumisesta on 2025-26.

Havaitun poikkeaman (Kaskinen) toimintavalmiuden korjaamiseksi on tehty toimenpidesuunnitelma vastineena aluehallintovirasto valvontakirjeeseen. Tarpeena on nostaa Kaskisen aseman valmius toimintavalmiustavoitteen mukaiseksi ja keskitytään henkilöstön koulutukseen, jossa yhtenä painopisteen on kemikaalisukelluksen varmistaminen. Tehtyjen toimenpiteiden vaikutusten arviointia seurataan omavalvonnalla. Asian korjaamiseksi tehdään erillinen suunnitelma. Suunnitelman noudattaminen edellyttää henkilöstön resurssien kohdentamista.

4.2.2.2 Valmiuden säätelyn toimintamallit

Yhteiskunnan uhka- ja turvallisuustilanne ei ole jatkuvasti stabiili. Valmiuden säätelyllä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pelastuslaitoksen toimintavalmius ja suorituskyky saatetaan vastaamaan vallitsevaa uhkaa ja turvallisuustilannetta ja/tai resurssitilannetta. Säätelyllä voidaan joko kohottaa tai laskea valmiutta. Valmiutta voi olla tarpeen säädellä muun muassa valmiustyhjiöitä aiheuttavissa onnettomuustilanteissa, erilaisissa suurhäiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa tai tilanteessa, joka heikentää vakavasti pelastustoimen käytettävissä olevia resursseja (esim. pandemia).

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen toimintamalli on porrastettu. Pieniin tehtäviin hälytetään yksikkö ja isompiin joukkue tai komppania. Valmiuden säätelymahdollisuus on jatkuvaa ja perustuu alueen tilannekuvaan. Pohjanmaan pelastuslaitoksella on teknisiä ratkaisuja sekä mahdollisuus hälyttää lisähenkilöstöä töihin nostaakseen valmiutta tilannekuvan mukaisesti.

Sään ääri-ilmiöistä lumimyrskyt, myrskyt, rankkasateet, tulvat tai pitkään jatkunut kuivuus ja niistä aiheutuvat onnettomuudet ja häiriötilanteet vaativat valmiuden nostamista. Lisäksi laajemmissa, pitkäkestoisemmissa tulipaloissa ja muissa onnettomuuksissa valmiuden nostamisella varmistetaan

päällekkäisten kiireellisten tehtävien samanaikainen hoitaminen. Näissä tilanteissa henkilöstöä asemille varikkovalmiuteen.

Rsikianalyysin perusteella pelastuslaitoksen päällekkäisten tehtävien todennäköisyys on pieni. Siksi normaalissa tilanteessa harvemmin hälytetään tai kutsutaan ennakkoon henkilöstöä töihin vaan katsotaan tilanteen kehittyminen ja sen perusteella tehdään ratkaisut. Ruuhkamalli ollessa käytössä ensimmäisen hälytyksen jälkeen henkilöstö jää asemalle varikkovalmiuteen. Pelastustoiminnan johtajan harkinnan mukaan voidaan tehdä valmiussiirottoja asemalta toiselle normaalioloissa. Vastemallia voidaan myös muuttaa tarpeen mukaan, esimerkiksi metsäpalovaroituksen aikana voidaan lisätä vastetta lisäämällä enemmän säiliöautoja suoraan vasteeseen.

Toimintavalmiusaikatavoite noudatetaan kiireellisten pelastustehtävien osalta asetettuja rajoja.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Erica hätäkeskusjärjestelmän käytönoton jälkeen valmiuksia on hiottu seurannalla tarkoituksenmukaisemmaksi. Järjestelmä itsessään hälyttää suunniteltujen parametrien mukaan. Erica mahdollistaa ruuhkamallin käyttöönoton, kun tehtäviä tulee paljon esim. myrskyn aikana.

Pelastustoiminnassa käytetään olemassa olevaa suorituskykyä tilanteen edellyttämällä tavalla. Valmiuden säätely periaatteisiin kuuluu uhka- ja turvallisuustilanteiden ennakointi ja pelastustoimen suorituskyvyn saattaminen turvallisuustilannetta vastaavaksi kustannustehokkuutta unohtamatta.

Hyvinvointialueella on varmistettava yhdenmukaiset järjestelyt siten, että koko alueen toimintavalmiusaikatavoitteet toteutuvat ja suorituskyky vastaa tehtävän asettamia vaatimuksia.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastustoiminnan valmiutta voidaan tilapäisesti nostaa tai laskea. Valmiuden tilapäistä kohottamista tai laskemista sekä tehtyjen toimenpiteiden purkamista koskevan päätöksen tekee pelastuslaitoksen ylin päivystävä päällystöviranhaltija
- Pelastuslaitoksen johto- ja tilannekeskus seuraa ja päivittää tarvittaessa tehtävätyypeittäin ERICA:ssa olevia valmiuden, tavoitettavuuden ja suorituskyvyn parametritietoja
- Hälytysvaste muutoksia tehdään palvelutarpeen mukaisesti
- Johtamisen tueksi päivitetään ohje valmiuden säätelystä ja liitetään valmiussuunnitelmaan

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitos kehittää dynaamista valmiuden säätelyä alueellisesti. Valmiuden säätely vaatii seurantaa, ennakointia ja suunnitelmallisuutta riskien tunnistamiseen.

Valmiuden säätelyä koskeva ohjeistus tarkistetaan ja päivitetään tarvittasessa, vähintään kerran vuodessa. ERICA käyttöparametrien ylläpidon vastuuta laajennetaan ja kehitetään

4.2.2.3 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päätoiminen henkilöstö

Pelastustoiminnan henkilövoimavarat ja niiden myötä annettavat palvelut eivät ole resurssin käytön suhteen tarkkarajaisia, koko henkilöstön työpanosta hyödynnetään useilla eri tulosalueilla. Pelastustoiminnan henkilöstö jaetaan toiminnallisesti kolmeen alueeseen, pohjoiseen, keskiseen ja eteläiseen. Pelastustoiminnan operatiivinen johtaminen on osa varautumista, jotka selvyuden vuoksi esitetään tässä osana pelastustoiminnan järjestelmää.

Päällystön olemassa olevat henkilöresurssit on pääosin täytetty. Poissaolojen paikkaamisessa joudutaan käyttämään määräaikaista henkilöstöä. Tehtäviin on saatu rekrytoitua päällystökurssin suorittamisen loppuvaiheessa olevia tekijöitä, joilla mm. komppanian johtamisen opinnot on hyväksytysti suoritettu. Äkillisissä ennalta arvaamattomissa poissaoloissa on jouduttu turvautumaan myös päätoimiseen alipäällystöön, jolle on annettu laajempi perehdytys pelastustoiminnan johtamiseen ja johtokeskustyöskentelyyn. Päällystön mitoitusta alkuperäisiin tehtäviin nähden voitaneen pitää riittävänä. Pelastustoimen kehittyminen on lisännyt tietohallinnollisten, laadullisten ja suunnittelun tehtäviä, joka on aiheuttanut henkilöstöresurssihin vajetta. Alueen kaksikielisuuden aiheuttamia haasteita rekrytoinnissa ei voi vähätellä. Asia nousee esille erityisesti päällystötehtäviin rekrytoitaessa, joihin pelastusalan pääosin Suomen kielellä annettava koulutus ei kykene vastaamaan.

Operatiivinen ja asemakohtainen tarkastelu

Toiminta-alueella on 14 päätoimisella henkilöstöllä miehitettyä paloasemaa, joissa työskentelee vähintään 2 henkilöä. Toiminta-alue on jaettu pohjoiseen-, keskiseen- ja eteläiseen alueeseen. Alueiden päivittäisiä tehtäviä koordinoivat asemamestarit, jotka toimivat lähiesihenkilöiden esihenkilöinä ja suoraan pelastuspäällikön alaisuudessa. Paloiesimiehet ovat lähiesimiehinä pelastusmiehistölle ja vastaavat asemien valmiudesta ja suorituskyvystä. Päivystävä palomestari johtaa pelastustoimintaa johto/tilannekeskuksesta ja/tai kentällä tehtävän mukaan

Kahdella paloasemalla, Vaasassa ja Pietarsaassa, on ympärivuorokautinen miehitys. Vaasassa sijaitsee koko aluetta palveleva johtokeskus, joka on ympäri vuorokauden miehitettyinä päällystöviranhaltijalla. Keskisellä alueella (Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Laihia, Maalahti) päätoimista

henkilöresurssia on n. 63 HTV:tta. Pohjoisella alueella (Pietarsaari, Luoto, Kruunupyy, Pedersöre ja Uusikaarlepyy) n. 37 HTV:tta. Eteläisellä alueella (Närpiö, Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Korsnäs) n. 11 HTV:tta

Pohjanmaan pelastuslaitoksen ympärivuorokautisille paloasemille on toistaiseksi löytynyt ammattipäteviä hakijoita. Pohjanmaan alueen pienempien kuntien paloasemille hakijoita ei ole ollut. Suurimpina esteinä rekrytointiin voidaan pitää pelastuslaitosten käytössä olevia työaikamalleja ja operatiivisen toiminnan tehtävien vähäisyyttä. Pelastustoiminta on yhteistyötä ja yksi rekrytointia heikentävä tekijä saattaa olla työyhteisön puuttuminen.

	päätoimisen pelastushenkilöstön määrä	päätoimisen pelastushenkilöstön määrä /1000as
Pohjoinen -alue	37	0,73
Keskinen-alue	63	0,58
Eteläinen-alue	11	0,57

Taulukko 5: Operatiivisen henkilöstön sijoittuminen alueella

Sopimushenkilöstö

Sopimushenkilöstön kokonaan tai osin miehittämät paloasemat muodostavat kattavan verkoston Pohjanmaan hyvinvointialueelle.

Pohjoisessa alueella (Pietarsaari, Luoto, Kruunupyy, Pedersöre ja Uusikaarlepyy) sopimushenkilöstöä on 280, joista 221 on työsopimussuhteisia ja 59 sopimuspalokuntalaisia. Vuosittain hälytystehtäviin on käytetty n. 4 HTV ja harjoitteluun n. 6 HTV

Keskisellä alueella (Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Laihia, Maalahti) sopimushenkilöstöä on 506, joista työsopimussuhteisia on 325 ja 179 sopimuspalokuntalaisia. Vuosittain hälytystehtäviin on käytetty n. 4 HTV ja harjoitteluun 4 HTV

Eteläisellä alueella (Närpiö, Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Korsnäs) sopimushenkilöstöä on 269, joista työsopimussuhteisia on 220 ja sopimuspalokuntalaisia 49. Vuosittain hälytystehtäviin on käytetty n. 3 HTV ja harjoituksiin n. 2,5 HTV

	Sopimushenkilöstön määrä	Sopimushenkilöstön määrä / 1000 as.	Koko henkilöstö	Koko henkilöstö

				/ 1000 as
Pohjoinen alue	280	5,5	321	6,4
Keskinen alue	506	4,7	596	5,5
Eteläinen alue	269	14	283	14,8

Taulukko 6: Sopimushenkilöstön määrä ja koko henkilöstön määrä ml hallinto ja asiantuntijat /1000 as

	Operatiivinen henkilöstö HTV	Operatiivinen henkilöstö HTV / 1000 as
Pohjoinen alue	42	0,83
Keskinen alue	67	0,63
Eteläinen alue	14	0,73

Taulukko 7: Operatiivisen henkilöstön HTV alueella

Seuraavan 10 vuoden sisällä n. 1/3 osa päätoimisesta henkilöstöstä tulee eläköitymään. Keski-ikä nousee, siitä aiheutuvat muut syyt, kuten toimintakyvyn heikkeneminen ja terveydentilaan liittyvät esteet yleistyvät, mitkä rajaavat pelastustoiminnan tehtävissä toimimiseen. Poistuma 10 vuoden aikana on todennäköisesti suurempi kuin ennakoitu eläköityminen kertoo. Viimeisen kolmen vuoden aikana n. 2 hlö on siirtynyt muiden kuin eläköitymiseen liittyvien syiden johdosta pois palveluksesta. Henkilöstötarve nykyisellä palvelutuotannolla 10 vuoden ajanjaksolla on n. 45-50 HTV:tta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päätoimisen paloasemille sijoittuvan henkilöstön määrä suhteessa väestöön on liian vähäinen. Sopimushenkilöstön yhteensä tuoma n. 11 HTV:n panos kohdistuu vain operatiiviseen toimintaan, eikä pelkästään operatiivisen tilanteen aikana aktivoitua henkilöresurssi ole alueellisesti helposti siirrettävissä. Pelastushenkilöstö ja sen toimintakyky tulee ylläpitää ja tarvittaessa nostaa tasolle, jotta se voi vastata suorituskyvylle asetettuja tavoitteita jatkossa. Työskentelyn tulee olla riittävän hyvin resursoitua ja johdettua, jotta työturvallisuus hallinnollisessa-, asiantuntija- ja kiireellisessä palvelussa voidaan taata. Henkilöstön pitovoima tulee säilyttää. Vaikka kiireellisen palvelun turvallinen tuottaminen vaatii yhä hierarkkista linjajohtamista. Lisäksi vaatii se rinnalleen uuden työntekijäresurssin tarkempaa huomioimista, kuuntelua ja joustoa valmiuden puitteista. Henkilöstön ylläpitoon liittyvä tarve on lisätä Pohjanmaan vetovoimaisuutta tarjoamalla henkilöille mielekkäitä tehtäviä, joustavuutta työn tekemisen malleissa ja työajoissa sekä tarjota kilpailukykyistä korvausta tehdystä työstä.

Henkilöstön sijoittumiseen ja mitoituksen vaikuttavat suurelta osin riskikartoitus ja toimintavalmiusohje. Suunnittelussa tulee huomioida työsuojelu, toimintakykyvaatimukset sekä pelastustoimen henkilöstölle asetetut kelpoisuusvaatimukset, joihin Pelastuslaitoksella ei ole suoranaista mahdollisuutta vaikuttaa. Pelastustoiminnan resurssia voidaan kuitenkin jo nykyiselläkin henkilöstöllä lisätä, vähentämällä pelastushenkilöstön osallistumista ensihoitopalvelujen tuottamiseen.

Akuutit henkilöstömitoitukseen liittyvät tarpeet kohdistuvat eteläiselle alueelle, Kristiinankaupunki-Närpiö-Kaskinen. Toimintavalmiudessa havaituista puutteista Länsi-Suomen aluehallintovirasto on antanut selvitys- ja korjausmääräyksen.

Hyvinvointialueella vihreään siirtymään liittyen on meneillään useita yritysten rakennushankkeita, jonka vuoksi alueella toimivan henkilöstön mitoitustarpeet saattavat muuttua pelastustoiminnan riskien muuttuessa. Muutos vaikuttaa asiantuntijatyöhön jo kuorma on kasvamassa. Henkilöstöresurssi tulee ylläpitää ja nostaa tarvittaessa toimintavalmius vaatimusten mukaiselle tasolle.

Pelastuslaitoksen tavoite on tuottaa mahdollisimman laadukasta, yhdenmukaista palvelua alueen riskeihin nähden ennaltaehkäisemällä onnettomuuksia ja ylläpitämällä pelastustoiminnassa yhdenmukaista valmiutta antamalla tasalaatuista, välitöntä kiireellistä apua sitä tarvitseville pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Henkilöstöresursseja kehitetään yhdenmukaisesti alueella ilmenevien riskien ja lainsäädännön viranomaiselle asettamien vaatimusten mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Vihreän siirtymän aiheuttaman suorituskyvyn edellyttämien resurssien kehittäminen valmiuden ja asiantuntijapalveluiden osalta varsinkin eteläisellä ja pohjoisella alueella.

Henkilöstövoimavarojen riittävydestä ja toimintaympäristön muutoksista aiheutuvista haasteista johtuen on varauduttava toimenpiteisiin, jossa henkilöstövoimavaroja siirretään tarpeen ja riskien mukaisesti ja jossa perinteisiä pelastustoiminnan menetelmiä korvataan vaihtoehtoisilla menetelmillä. Kehittämistyössä määritellään koko alueen valmiudet, joka paloasemien, asemaryhmien ja pelastusalueen valmiuden minimiresurssista.

Alueen kehittymistä varsinkin etäisen ja keskisen alueen osalta seurataan ja reagoidaan henkilöstörekrytoinneilla ja osaamisen kehittämisellä tilanteeseen ennakoivasti.

Henkilöstöresursseja on kehitettävä vastaamaan muutoksen mukaisia tehtäväkokonaisuuksia ja tehostettava hyvinvointialueen hallintoon liittyvät prosessit.

4.2.2.4 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Osaamisen ylläpitoon liittyen pelastuslaissa todetaan yleisesti, että pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen ja sopimuspalokuntaan kuuluvan henkilöstön on ylläpidettävä tehtäviensä vaativaa osaamista ja toimintakykyä. Laki tunnistaa tältä osin vain pelastustoiminnan, eikä aseta velvoitteita hallinto- tai asiantuntijatyölle.

Sopimuspalokuntien osalta yllä mainitun lisäksi todetaan, että Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Koulutusmateriaalit ovat siirtyneet verkkoympäristöön, joka vaatii uudenlaisen tavan toimia, myös osaamisen ylläpitoon liittyen. Suuri osa koulutuksista voidaan pitää olinpaikasta riippumatta, mutta pelastustoimen tilannepaikalla tapahtuva työ vaatii myös yhteistoiminnan käytännön harjoittelua, niin pari, yksikkö kuin suuremmissa kokonaisuuksissa. Näitä tärkeitä harjoitteita järjestetään niin päivittäisen osaamisen ylläpidon kuin suurempien muodostelmien harjoituksissa. Erityisesti suurempiin harjoituksiin on sidottu myös sopimuspalokuntien yksiköitä, tehtävän mukaiset hälytysvasteet huomioiden.

Osaamisen ylläpito, ulkoinen- ja sisäinen koulutus ovat osa-alueita, joita hoidetaan hajautetusti oman työn ohella. Pitkäjärjestelmäkehittämistyötä ei juuri ole, ja tarpeisiin vastataan ns. tulipaloja sammutellen. Kun suunnitelmallisuutta ei ole riittävästi, kehitetään alueella osaamiseen liittyviä hankkeita, jotka vievät aikaa täyttää pelastustoiminnalle asetettuja vaatimuksia.

Pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on asetettu ns. minimiharjoittelutaso aihealueittain. Asetettujen velvoitteiden taustalla on työsuojelulaki, koskien työtehtäviä, jotka luokitellaan erityistä vaaraa aiheuttaviksi työtehtäviksi tai vaativat erityistä huolellisuutta riskien hallinnan vuoksi.

Sopimushenkilöstön osaamisen kehittämiseen liittyvän opetussuunnitelman laatii Pelastusopisto, jota pohjanmaan pelastuslaitos noudattaa

Pohjanmaalla on pitkä merenranta kaistale, jonka takia alueella on myös merellisiä pelastustehtäviä, tehtävät hoidetaan yhteistyössä meripelastustoimintaa johtavan meripelastusviranomaisen kanssa. Vesialuksilla joudutaan siirtymään myös pelastustehtäviin saaristossa. Merelliseen toimintaan pelastuslaitos on ohjeistanut venekalustolla tapahtuvan harjoittelun määrän ja laadun. Niiden alusten kohdalla, joiden kuljettamiseen vaaditaan lupakirja, on järjestetty alueella kursseja tai lähetty henkilöstöä kursseille, jotta riittävä määrä pätevyyden omaavia kuljettajia on käytettävissä.

Pelastuslaitos osallistuu myös ensihoitopalveluun erillisellä sopimuksella. Ensihoitoon osallistuvien osalta osaamisen ylläpidon tukemiseen liittyvät koulutustapahtumat ja testit järjestetään hyvinvointialueen ensihoitotulosalueen toimesta. Velvoittaviin koulutuksiin ensihoidossa työskentelevän pelastushenkilöstön on osallistuttava.

Ohjeiden mukaisten koulutusten järjestämistä ja seuranta suunnittelevat asemamestarit ja paloiesimiehet. Seurantavastuu osaamisensa ja toimintakyvyn ylläpidosta on lakiin perustuen myös henkilöstöllä itsellään. Päivittäisten osaamisen ylläpitoon liittyvien harjoitusten lisäksi Pelastuslaitoksella on vuosittain suurempia yhteisharjoituksia, joko teollisuuden ja yritysten, tai muiden viranomaisten kanssa yhteistoiminnassa. Osa näistä harjoituksia perustuu toisen toimialan lainsäädäntöön, jossa asetetaan yhteistoimintavelvoitteita pelastustoimelle.

Osaamisen ylläpitoon liittyvä seuranta tapahtuu olemassa olevaa HR –järjestelmää käyttämällä. Palvelin pohjainen ohjelmisto on tullut elinkaarensa päähän ja sen päivittäminen loppuu vuoden 2024 kesällä. Hyvinvointialue on hankkimassa Pelastuslaitoksen käyttöön uutta selainpohjaista ohjelmistoa, jonka toivotaan olevan käytössä keväällä 2024. Samalla osaamisen ylläpitoon liittyvää seurannan toivotaan yhdenmukaistuvan.

Osaamisen ylläpidon taustalla on sisäinen koulutussuunnitelma, joka on uudessa organisaatiossa päivittämättä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Osaamisen ylläpito tulee pelastuslaitoksessa mieltää työtehtäväksi, yleisistä työsopimus kirjoista poiketen. Pelastuslaitoksen sisäinen koulutus on siis työaika ja työtehtävä, koska ainoastaan harjoittelemalla ja sisäisin sovelletuin harjoituksin pelastushenkilöstö kykenee ylläpitämään tehtäviensä vaatimaa osaamista. Työtehtävien toistuvuus ei riitä ylläpitämään tätä osaamista, toisin kuin esim. ensihoidossa. Seuraavassa tarkemmin kehittämisen tarpeita:

- osaamisen ylläpidon seuranta, suunnittelu ja koordinointi tulee resursoida riittävästi, erilliseksi tehtäväkokonaisuudeksi, johon pelastuslaitoksen vakanssirekisterissä on varattu koulutussuunnittelijan tehtävä
- seurantaa ja ohjausta varten tarvitaan nykyaikainen ohjelmisto, joka toivottavasti saadaan toimintaan 2024 aikana.
- vaativien kuumien harjoitukset tulee toteuttaa siten, että työnantaja ei omalla toiminnallaan edistä altistumista syöpävaarallisille aineille
- osaamisen ylläpito ja koulutussuunnitelman laaditaan yhteistyössä tulosalueiden kanssa.
- henkilöstön osaamisen seuranta ja sille laaditut mittarit ovat helposti saatavilla ja hyödynnettävissä osaamisen ylläpitoon ja lisättävissä omavalvontaohjelmaan
- henkilöstön kehittäminen ja osaamisen ylläpidon tulee olla suunnitelmallista ja pelastuslaitoksen tavoitteiden ja havaittujen riskien mukaista.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Rekrytoidaan koulutussuunnittelija osaamisen hallinnan ylläpitämiseen ja suunnitelmalliseen kehittämiseen. Kustannusvaikutus 1 htv
- Uusi hyvinvointialueen hankinnassa oleva työvoiman, työvuorolistojen laadintaan ja osaamisen hallinnan seurantaan ohjelmisto otetaan käyttöön vuoden 2024 aika.

Palvelutason kehittämistarve

Vaatimukset osaamisen varmistamiseksi ovat lisääntyneet, asiakaskohtaamiset, uusi kalusto, jatkuvasti uudistuvat ohjeet, edellyttävät tiivistä vuorovaikutusta työntekijöiden, lähiesimiesten ja työntekijän kesken. Vastuu osaamisen ylläpidosta on joka tasolla. Osaamisen puutteesta kärsii paitsi työntekijä, niin myös pahimmillaan asiakas. Vaikka tehtävään palkataan asiantuntija, se ei poista lähiesimiesten ja työntekijöiden velvollisuutta osaamistason ylläpitoon, joka on pelastuslaissa todettu, liittyen. Suunnitelman laatiminen kokonaisuuden hallinnasta on työntekijän tehtävä.

- Laadukas osaamisen hallinta tarvitsee onnistuakseen osaamisen hallinnan työryhmän
- Työntekijän, niin päätoimisen kun sopimushenkilöstön tietoisuutta henkilökohtaisesta velvollisuudesta ylläpitää tehtäviensä vaatimaan tasoa tulee kehittää
- Kehitetään osaamisen hallinnan järjestelmän kirjaamisia siten, että ne on helppo tehdä ja seuranta raportit ovat helposti saatavilla ja analysoitavissa

Vuoden 2023 alusta yhdistyneiden pelastuslaitosten koulutus- ja harjoitustoiminnan yhdenmukaistamista hyvinvointialueen toimintoihin jatketaan. Vakinaisen henkilöstön koulustarjontaa ja koulutuksen monipuolisuutta vahvistetaan pelastuslaitoksen sisäisellä koulutussuunnitelmalla ja ostopalveluina ostetuilla koulutustilaisuuksilla ja kursseilla.

4.2.2.5 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistaso

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Edellytyksiä esitetään työterveyslaissa (2002/738), sisäministeriön ohjeessa (julkaisu 5/2016)

sekä pelastusopiston opetussuunnitelmissa, jotka on laadittu myös sopimushenkilöstölle.

Tarkemmin pelastushenkilöstön työterveyden seuranta ja vaatimuksia kuvataan työterveyslaitoksen julkaisussa pelastushenkilöstön työterveysseuranta (2020).

Pelastuslaitos asettaa päätoimista henkilöstöä rekrytoidessaan fyysisen toimintavalmiusvaatimuksen paloestimiehen ja pelastajan tehtäviin. Vaatimus päätoimisella pelastajalla ja operatiivisella paloestimiehellä on kyky suorittaa vaativia pelastustehtäviä. Vaativan tehtävän määritelmä perustuu sisäministeriön ohjeeseen pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (*sisäministeriön julkaisu 5/2016*). Velvoite asetetaan myös sopimushenkilöstölle, viimeistään kun palokuntalainen nimetään sammutusmieheksi.

Pelastustoimen tehtävät voidaan jakaa neljään tasoon edellä mainitun ohjeen mukaan.

1. Vaativat tehtävät, soveltuu kaikkiin tehtäviin fyysisen toimintakyvyn ja terveydentilan osalta, esim. paineilmalaitteiden käyttö katolla, kemikaalisukellus, suuret tilat, maanalaiset tunnelit jne.
2. Savusukellusta edellyttävät perustehtävissä toiminta-aika ei todennäköisesti pidenny savusukellusta edellyttävätila on hahmoteltavissa esitietojen ja tiedustelun perusteella, esim. perus huoneistopalo
3. Perustehtävät, ei vaadi savusukellusta, mutta oma suojautuminen laitteella on mahdollista
4. Muut pelastustoimen tehtävät

Ympäri vuorokautisen välittömän valmiuden asemilla miehistö ja paloestimiehet täyttävät vaativan tehtävän tason. Mikäli tasoa ei saavuteta selvitetään syyt ja yhdessä työterveyshuollon ja henkilön kanssa laaditaan toimintakyvyn palauttamiselle aikataulu. Tarvittaessa tehdään päätöksiä rajoituksista ja muutetaan esim. tilapäisesti tehtävää. Muilla asemilla fyysistä toimintakykyä on eri asteista tehtävän edellytysten mukaan, päätoimisella henkilöstöllä kuitenkin toimintaperiaatteet ovat kutakuinkin yhtenevät. Alueella toimivat paloestimiehet eivät ympärivuorokautisen aseman mukaisesti ole hyökkäysparin mukana, vaan johtavat toimintaa vaara- tai suoja alueelta ja siksi tehtävälle asetettu vaatimus voi olla astetta lievempi.

Yleisesti pelastusalalla toimivalle asetetaan suositus, jossa edellytetään riittävää tuki- ja liikuntaelimestön sekä hengitys- ja verenkiertoelimestön terveyttä ja toimintakykyä. Soveltuvuus tehtävään todetaan työhöntulotarkastuksella ja sopimushenkilöstössä ennen pelastustyökurssille menoa. Soveltuvuuden osoittaminen on työntekijän tehtävä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastushenkilöstön, joka työskentelee erityistä vaaraa aiheuttavissa työtehtävissä, kelpoisuus jatkaa työskentelyä tulee kyetä ylläpitämään mahdollisimman pitkään. Myös muun henkilöstön fyysinen toimintakyky jaksamisen osalta tulee ylläpitää. Mittarina toimintakyvyn seurannassa käytetään FIRE FIT -ohjelmistoa, johon tallentuvat tiedot ovat myös työterveyshenkilöstökäytössä.

- Testaajien ajantasainen tieto toimintakyvyn arvioinnista tulee varmistaa
- Toimintaprosessit työterveyshuollon toimijoiden kanssa tulee olla kuvattuna testaajille
- Toimintakykytestejä tulee tehostaa, etenkin eteläisellä alueella.
- Kaikki riittävän koulutuksen saaneet kutsutaan testaukseen vuoden 2024 aikana.

Työntekijöiden, niin päätoimisen kuin sopimushenkilöstön tietoisuutta henkilökohtaisesta velvollisuudesta ylläpitää tehtäviensä vaatimaan tasoa tulee lisätä. Ohjeistusta ja neuvontaa henkilöstön fyysisen toimintakyvyn ylläpitoon lisätään, huomioiden koko henkilökunta. Henkilöstön keski-ikä nousee ja on jo nyt selvää, että osa pelastushenkilöstöstä ei kykene selviämään nykyisistä asetetuista velvoitteista koko työuransa ajan.

Pohjanmaan pelastuslaitoksella on noin 900 sopimushenkilöstöön kuuluvaa, joista noin $\frac{2}{5}$ osa on saanut koulutuksen ja opastuksen toimia savusukeltajana. Kuitenkin vain n. $\frac{1}{5}$ omaa tietojen mukaan riittävän toimintakyvyn toimia savusukeltajan tehtävässä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön fyysisen toimintakyvyn mittaamisessa ja arvioinnissa sekä fyysistä toimintakykyä vastaavien työtehtävien määrittämisessä noudatetaan työturvallisuuslakia ja pelastustoimialan ohjeita, ”Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan” (2023:28 sisäministeriön julkaisu) soveltaen työterveyslaitoksen julkaisua pelastushenkilöstön työterveysseurannasta.

Palvelutason kehittämistarve

Toimintakykytestausta ja työterveyden palvelua kehitetään, niin että palvelut ovat alueella yhdenmukaisesti saatavilla.

4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on toiminta-alueellaan käytössä yhteensä noin 165 ajoneuvoa. Lisäksi pelastuslaitoksella on 139 perävaunua tai traileria sekä 15 mönkijää, 3 hydrokopteria ja 8 moottorikelkkaa. Veneitä on öljyntorjuntaa ja vesipelastustoimintaa varten käytössä yhteensä 52.

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien kalusto on pääosin hyvin nykyaikaista. Pelastuslaitoksen käytössä (mukaan lukien VPK:t) olevien sammutusautojen keski-ikä vuonna 2023 on noin 16,7 vuotta ja säiliö- sekä säiliösammutusautojen keski-ikä noin 13,6 vuotta. Pelastuslaitoksella on käytettävissään kaksi vara-autoa, joita käytetään tarvittaessa varsinaisen hälytyskaluston ollessa huollossa tai sammutus- ja pelastustyön kursseilla, jotta koulutukseen ei tarvitse kiinnittää hälytyskalustoa. Veneiden keski-ikä on noin 21 vuotta. Osa veneistä on uusimisen tarpeessa.

Kaluston hankinnassa noudatetaan voimassa olevaa hankintasuunnitelmaa ja talousarviota, joita päivitetään ilmenneiden tarpeiden / haasteiden mukaisesti.

Pelastuslaitoksella on voimassa oleva huoltosopimus Scanian kanssa, johon on vuonna 2023 liitetty 62 ajoneuvoa. Muiden ajoneuvojen osalta hyödynnetään paikallisia korjaamoita sekä omaa huoltohenkilöstöä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Asemapaikan kaluston osalta tavoitellaan toimintavarmuutta, joka vastaa asemapaikan suorituskyvyn suunnitellun mukaisia toimintavaatimuksia. Vaativia pelastus- ja torjuntatehtäviä varten on oltava erikoiskalustoa, jotta tarvittavat pelastustoimet voidaan toteuttaa nopeasti ja tehokkaasti

Kalustohankinnoissa ja kaluston sijoittamisessa huomioidaan alueen riskianalyysi, onnettomuusuhat, toimintojen keskittämällä saatavat kustannussäästöt sekä kaluston kierrättämis- ja yhteiskäyttömahdollisuudet. Ajoneuvokaluston uusimishjelman tavoitteena on ylläpitää operatiivisessa käytössä olevan ajoneuvokaluston elinkaari ajoneuvotyypistä riippuen 15–20 vuodessa ja erityisajoneuvojen (esim. nostolava-auto) 25 vuodessa. Venekaluston uusimisessa tavoitteena on, että pelastuslaitoksella ei ole yli 35 vuotta vanhoja veneitä. Veneiden varustusta päivitetään tarvittaessa.

Pelastuslaitoksella on käytössään riittävä määrä varakalustoa toimintavalmiuden ylläpitämiseksi. Myös varakalusto on mitoitettu vastaamaan alueen uhkien ja riskien perusteella määritettyjä suorituskykyvaatimuksia.

Investoinnit, hankinnat ja poistot toteutetaan suunnitelmallisesti, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti suorituskykyvaatimusten täyttämiseksi. Ajoneuvohankinnoissa otetaan huomioon energia- ja ympäristövaikutukset. Kalusto mitoitetaan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen ja suorituskykyvaatimusten mukaisesti ja kaluston kokonaismäärä pyritään optimoimaan siten, että

kaluston käyttöaste on mahdollisimman korkea. Kaluston ja varusteiden hankintamäärärahat tulee sovittaa suunnitellun määrän ja laadun ylläpitämiseksi

Kaluston uusimisen ja kehittämisen tulee olla jatkuvaa, jotta voidaan työskennellä turvallisella, luotettavalla ja nykyajan vaatimukset täyttävällä kalustolla. Hyvä ja tarkoituksenmukainen, nykyaikainen kalusto ja suojarusteet ovat tehokkaan ja turvallisen työskentelyn edellytyksiä, ja motivoi koko henkilökuntaa työssään. Hyvät työskentelyedellytykset edesauttavat myös sopimuspalomiehiä pysymään pelastuslaitoksen toiminnassa mukana.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien käytössä oleva kalusto, varusteet ja varastomateriaali pidetään säännöllisen huollon ja kunnossapidon avulla toimintakuntoisena koko käyttöiän aikana
- Kalusto- ja varustehankinnoissa noudatetaan ja niiden sijoittamisessa huomioidaan yhdenmukaisuus, onnettomuusuhat, toimintojen keskittämällä saatavat kustannussäästöt sekä kaluston kierrättämis- ja yhteiskäyttömahdollisuudet.
- Pelastuslaitoksen välittömässä valmiudessa käytettävää ajoneuvokalustoa uusitaan siten, että autot ovat hyvässä toimintakunnossa.
- Pelastuslaitoksen venekalustoa ylläpidetään ja uusitaan suunnitelman mukaisesti siten, että pelastuslaitoksella on käytössä toimiva kalusto.
- Pelastuslaitoksen kelirikkoajan kalustoa täydennetään suunnitelmakauden aikana kahdella hydrokopterilla. kustannusvaikutus 60 000 / hydrokopteri

Palvelutason kehittämistarve

Ajoneuvojen elinkaaren aikainen kierrätys suunnitellaan siten, että siinä huomioidaan ajoneuvon iän lisäksi asemapaikkojen hälytystehtävien määrät ja ajoneuvoille tuleva ajosuorite. Tällöin ajoneuvokohtainen elinkaaren aikainen käyttöaste on mahdollisimman tasainen ja asemapaikkakohtaiset hälytysmäärät ja toiminnan taso tulevat huomioiduksi.

Veneet pyritään hankkimaan ja sijoittamaan riskiperusteisesti ja tasaisesti koko alueelle. Pelastustoimen suojarusteet pidetään laadullisesti ja määrällisesti riittävinä työn vaatimukset ja varusteiden saatavuus huomioiden.

Suojavarusteiden laatua kehitetään määrätietoisesti ajantasaista tietoa ja ratkaisuja hyödyntäen sekä toiminnallisuus ja kustannustehokkuus huomioiden. Erityisesti meritoiminnan suojavaatteiden kehittämis- ja hankintatarve on tunnistettu.

Toimintavalmiuden ja asiakkaiden avunsaannin varmistamiseksi pelastuslaitoksella tulee olla valmius tarvittaessa käyttää nopeampia ja kustannustehokkaampia tapoja, kuten esimerkiksi kärkiyksiköiden sijoittamista toimintavalmiusaikojen kannalta haastaville alueille.

Ilmaston lämpeneminen aiheuttaa alueelle pidemmät kelirikkoajat, jolloin vesialueella liikkumiseen ja saariston tavoittamiseen tarvitaan lisää erityiskalustoa esim. hydrokoptereita.

4.2.2.7 Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan edellyttämä paloasemaverkko pelastustoiminnan järjestämistä varten pelastustoimialueella on vuoden 2023 alkaessa 46 paloasemaa. Paloasematoimintoihin kuuluu lisäksi muita öljyntorjunta- ja kalustovarastoja

Paloasemien suorituskyky ja onnettomuuspaikan saavutettavuus vaikuttavat olennaisesti siihen, mitkä asemat hälytetään pelastustehtäviin ja miten riskialueet tavoitetaan mahdollisimman nopeasti.

Vaasan uusien paloasemien (pää- ja sivupaloasema) tilatarvekartoitus on saatu valmiiksi. Tilatarvekartoitus on myös hyväksytty hallituksen käsittelyssä.

Paloasemien tilaturvallisuuden kehittäminen (TUVE vaatimusten mukaisesti) on vuosia sitten aloitettu ja etenee suunnitelman mukaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tavoitteena on tarjota henkilöstölleen terveelliset ja turvalliset toimitilat, siksi muutamilla asemilla on tehty tutkimus- ja korjaustoimenpiteitä, jotta tähän tavoitteeseen päästäisiin. Toimenpiteet liittyvät pääsääntöisesti huonoksi koettuun sisäilmaan ja siitä johtuvaan henkilöstön oireiluun. Muutamat pelastuslaitoksen vuokraamista sopimuspalokuntien käytössä olevista toimitiloista ovat myös toiminnallisesti huonossa kunnossa, eivätkä ne täytä kaikilta osin työsuojellisia, toiminnallisia eikä rakenteellisia vaatimuksia.

Laajoissa perusparannus- ja uudishankkeissa tulisi aina arvioida aseman sijainti sekä toiminnan jatkuvuuden turvaaminen. Pelastuslaitoksen paloasemien toimintojen jatkuvuus varmistetaan muun muassa varavoimalaitteilla.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää asemaverkkoa palveluiden saavuttavuuden ja suorituskykyjen perusteella.
- Asemien peruskorjaustarpeen yhteydessä, arvioidaan paloasemaverkkostrategian pohjalta ja erikseen tehdyn tarveselvityksen kustannus ja vaikuttavuus arvioi, sisältäen sijainti, toimintavalmius ja toiminnan jatkuvuuden varmistaminen.
- Palvelutasokaudella rakennetaan uudet asemat Vaasaan
- Paloasemien tilaturvallisuutta kehitetään toiminnan edellyttämälle tasolle vuoden 2024 aikana. Tähän on varattu investointi rahaa kehittämis- ja ylläpitosuunnitelman mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos tekee yhdessä toimitiloista vastaavan osaston kanssa paloasemaverkkostrategian, "Paloasemat tulevaisuudessa" selvityksen, jonka perusteella paloasemaverkostoa kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muutoksia.

Paloasemaverkoston kehittämisellä pyritään osaltaan varmistamaan asiakkaille mahdollisimman nopea ja tarkoituksenmukainen apu sekä täyttämään toimintavalmiusaikoihin liittyvät toimintavalmiusohjeen vaatimukset. Paloasemien sijainnin suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että paloasemat sijaitsevat hyvien kulkuyhteyksien ääressä, jotta pelastusyksiköt pääsevät mahdollisimman nopeasti kohteeseen hälytyksen tullessa.

4.2.2.8 Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Savusukellusvalmiutta on pelastuslaitoksen kaikista alueen eri osista. Kattavin valmius löytyy päätoimisista 24/7 asemista, joissa savusukellusvalmius on lähes 100 % miehistön ja alipäällystön osalta.

Alueella on n. 300 savusukellusvalmiuden omaavaa henkilöä. Näistä n. 270 kykenee toimimaan vaativissa tehtävissä fyysisen toimintakyvyn osalta. Haastavin tilanne on eteläisellä alueella, jossa savusukellusvalmius löytyy vain 24 henkilöltä. Eteläisen alueen osalta kyse on osittain myös testaamisen vähäisyydestä. Ongelma on tunnistettu ja testausta on tarkoitus lisätä. Pääsy työterveyshuollon vastaanotolle on myös ajoittain ollut vaikeaa.

Hyväksytyt savusukelluskoulutuksen on päätoimisen henkilöstön lisäksi saanut noin 390 sopimushenkilöä, mutta n. 200 heistä ei ole eri syistä johtuen kyennyt ylläpitämään toimintakykyään. Yksi syy on todennäköisesti ikääntyminen koska n. 50 henkilöä tuosta ryhmästä on yli 58 vuotiaita. Toinen syy on todennäköisesti nykyinen testauskäytäntö, joka vaatii fyysistä toimintakykyä eri tavalla, kun aiemmin Oulun mallin testi.

Fire Fit testaus on ollut käytössä pohjanmaalla jo n. 15 vuotta. Päätoiminen henkilöstö testataan myös toiminnallisesti sekä Oulun mallin, että fyysisen liikkuvuuden testillä.

	Savusukeltajien määrä	Savusukeltajien määrä / 1000 as
Pohjoinen -alue	134	2,7
Keskinen -alue	139	1,3
Eteläinen- alue	24	1,25

Taulukko 8: Savusukeltajien määrä alueella

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Savusukellus on työterveyslaissa määritelty erityistä vaaraa aiheuttavaksi työksi, jota saa suorittaa vain tehtävään koulutettu ja riittävän toimintakyvyn omaava henkilö. Valmiuden ylläpito liittyy olennaisesti pelastustoimen alueelliseen valmiuteen ja yksikön toimintakykyyn ja on pelastustoiminnan yksi perusvalmius. Valmiutta on ylläpidettävä ja alueilla, joissa ilmenee puutteita, puutteet on korjattava. Lähtökohtaisesti pelastussukellusvalmius edellyttää vähintään savusukellusparin ja turvaparin sekä toimintaa valvovan henkilön. Tehtävä työturvallisesti oikein mitoitettuna vaatii aina minimissään neljä savusukellusvalmiuden omaavaa henkilöä.

- kohdennettua testausta ja koulutusta tulee lisätä
- Ohjeistusta ja seurantaa tulee parantaa
- Eteläisen alueen savusukellusvalmius erityisesti loma-aikoina on kriittinen ja vaatii korjausta.

Valmiuden todellinen tila tulee selvittää testaamalla koulutuksen saaneet henkilöt.

- Vuoden 2024 kevääseen mennessä alueiden eri osissa on kartoitettu ja testattu päätoiminen henkilöstö, jolla tehtävään kiinteästi virkaan liittyvä savusukellusvelvoite. Mikäli puutteita ilmenee, selvitetään syyt ja palautetaan toimintakyky tehtävän edellyttävälle tasolle. Tarvittaessa tehdään muutoksia palvelussuhteeseen.
- Vuoden 2024 loppuun mennessä alueiden eri osissa on kartoitettu ja testattu sopimushenkilöstö, jolla on tehtävään liittyvä savusukelluskoulutus. Mikäli puutteita ilmenee, selvitetään syyt, pyrkimyksenä palauttaa toimintakyky tehtävän edellyttämälle tasolle. Tarvittaessa tarkistetaan palvelusuhteen ehtoja.
- Alueen eri osien savusukellusvalmius on oltava suhteessa alueen riskeihin.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Alueella tulee savusukellukseen liittyen ylläpitää toimintavalmiusvaatimusten ja riskiarvioiden mukaista valmiutta. Työskentelyssä tulee täytyä pelastuslain ja työturvallisuuslain asettamat velvoitteet sekä työntekijälle ja työnantajalle.
- Pelastusjoukkue ja sitä laajemmissa tehtävissä pelastussukelluksessa on tavoite järjestää kolmen savusukellusparin sekä suojaparin valmius tunnin aikana siitä hetkestä, kun ensimmäinen pelastusryhmä on aloittanut pelastustoiminnan onnettomuuspaikalla.

Palvelutason kehittämistarve

Tieto toimintakykyisten savusukeltajien määrästä tulee olla operatiivisessa toiminnassa tiedossa. Uudella henkilöstöresurssin hallinta ohjelmistolla pyritään kehittämään seurantavalmiutta operatiivisen johtamisen tasolle. Savusukeltajien kokoamista asemaryhmittäin voidaan kehittää esim. erillisellä hälytysvasteella, mikäli savusukeltajien määrää tarvitaan normaalista tilanteesta poiketen enemmän.

4.2.2.9 CBRN-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

CBRN-uhkatilanteet pitävät sisällään kemiallisia ja biologisia sekä radioaktiivisuuteen tai ydinsäteilyyn liittyviä riskejä. Toteutuessaan CBRN-uhat saattavat aiheuttaa paljon uhreja, pitkiä tai toistuvia jälkiseurauksia sekä laajoja psykologisia vaikutuksia. Riskinä on myös vaarallisen aineen, tartunnan tai saasteen leviäminen laajalle alueelle.

Vaarallisten aineiden onnettomuudella tarkoitetaan onnettomuutta, jossa on osallisena vaarallista ainetta. Onnettomuus aiheutuu, kun vaarallista ainetta vapautuu aiheuttaen vaaraa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. CBRN-onnettomuudella tarkoitetaan kemiallisten aineiden (C), biologisten taudinaiheuttajien (B), radioaktiivisen aineen (R) ja ydinaseen (N) uhkaa ja vaaratilanteita.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyviä toimenpiteitä ovat muun muassa väestön varoittaminen, suojaaminen ja pelastaminen, pitoisuuksien mittaaminen, leviämisen estäminen, vuotojen tukkiminen. Vaarallisten aineiden torjuntatoimet voivat myös edellyttää kemikaalisukellusta. Tällä tarkoitetaan välittömän vaaran alueella suoritettavaa tiedustelu-, pelastus torjuntatehtäviä, jotka edellyttävät onnettomuustilanteeseen soveltuvan suojaustason, esimerkiksi kemikaalisuojapuvun sekä paineilmalaitteen käyttöä.

Vaarallisten aineiden onnettomuuksiin on varauduttu toteuttamalla valvontaa kemikaalikohteissa ja osallistamalla niiden suunnitteluun sekä riskienhallintaan. Lisäksi pelastuslaitos osallistuu vuosittain sellaisen kohteiden onnettomuusharjoituksiin, joista on laadittu ulkoinen pelastussuunnitelma. Henkilöstön kemikaalisukellukseen liittyvää osaamista ylläpidetään harjoituksin sekä muulla koulutuksella.

Pelastuslaitoksen vaarallisten aineiden torjuntavalmius on järjestetty keskitetysti Vaasan ja Pietarsaaren paloasemille. Kemikaalisukellukseen soveltuvia kemikaalisuojapukuja on myös Närpiön, Uudenkaarlepyyn paloasemilla. Näillä asemilla on myös mittausvälineet, joilla on mahdollista mitata yleisimpien alueella esiintyvien kemikaalien pitoisuuksia. Muille paloasemille on sijoitettuna roiskesuojapukuja, joita voidaan käyttää esimerkiksi puhdistus- ja mittaustoiminnassa. Mahdollisen vaarallisen aineen onnettomuuden sattuessa, voidaan tarvittaessa tukeutua myös naapuripelastuslaitosten sekä muiden viranomaisten kalustoon sekä henkilöstön osaamiseen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pohjanmaan pelastuslaitoksen toiminta-alueella on merkittäviä kemikaaliriskejä, esimerkiksi maantiekuljetukset sekä tuotantolaitoksia ja niiden toimintaan liittyvää varastointia, joihin pelastuslaitoksen on varauduttava. Keskeisin vaarallisten aineiden kuljetusreitti on valtatie 8.

Vaarallisen aineen onnettomuudessa tavoitteena on suorittaa tiedustelu, aineen tunnistaminen, mahdollinen pelastaminen välittömän vaaran alueelta, vaara-alueen eristäminen, leviämisen estäminen ja vuodon tukkiminen kohteeseen hälytetyn vastesuunnittelun mukaisen pelastusjoukkueen toimesta. Vaarallisen aineen onnettomuudet vaativat usein erityisosaamista sekä -kalustoa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pohjanmaan pelastuslaitoksen toiminta-alueella on merkittäviä kemikaaliriskejä, esimerkiksi maantiekuljetukset sekä tuotantolaitoksia ja niiden toimintaan liittyvää varastointia, joihin pelastuslaitoksen on varauduttava. Keskeisin vaarallisten aineiden kuljetusreitti on valtatie 8.
- Vaarallisen aineen onnettomuudessa tavoitteena on suorittaa tiedustelu, aineen tunnistaminen, mahdollinen pelastaminen välittömän vaaran alueelta, vaara-alueen eristäminen, leviämisen estäminen ja vuodon tukkiminen kohteeseen hälytetyn vastesuunnittelun mukaisen pelastusjoukkueen toimesta. Vaarallisen aineen onnettomuudet vaativat usein erityisosaamista sekä -kalustoa.

Palvelutason kehittämistarve

Pohjanmaan pelastuslaitoksen toiminta-alueella on merkittäviä kemikaaliriskejä, esimerkiksi maantiekuljetukset sekä tuotantolaitoksia ja niiden toimintaan liittyvää varastointia, joihin pelastuslaitoksen on varauduttava. Keskeisin vaarallisten aineiden kuljetusreitti on valtatie 8.

Vaarallisen aineen onnettomuudessa tavoitteena on suorittaa tiedustelu, aineen tunnistaminen, mahdollinen pelastaminen välittömän vaaran alueelta, vaara-alueen eristäminen, leviämisen estäminen ja vuodon tukkiminen kohteeseen hälytetyn vastesuunnittelun mukaisen pelastusjoukkueen toimesta. Vaarallisen aineen onnettomuudet vaativat usein erityisosaamista sekä -kalustoa.

4.2.2.10 Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan pelastuslaitos on rakentanut vesipelastusvalmiuden ”Pintapelastus- ja vesisukellusohjetta” (SM, 2023 tai aiempi) noudattaen.

Alueen vesipelastuksen riskit on arvioitu aiemmin ja seurannan mukaan niissä ei ole merkittäviä muutoksia havaittu. Sen mukaisesti tarvittavat asemat on varustettu pinta- ja vesipelastusvarusteilla. Varustusta täydennetään tarvittaessa. Vesisukeltajien ikääntyminen vähentää valmiudessa olevien määrää ja koronan vaikutuksesta kursseja ei ole järjestetty.

Alueen vesipelastuksen tasoksi on päätetty taso 3. ja Vaasan ja Pietarsaaren asemilla taso 2.

Venekalusto on hankittu pääasiassa ympäristövahinkojen torjuntaa varten. Veneet on sijoitettu riskiperusteisesti. Laaditun suunnitelmien mukaan venekalustoa uusitaan 6 kpl, joista hankinnasta on kaksi venettä ja kolme rahoitus on investointisuunnitelmassa 2023-25.

Vesipelastus makean veden alueella kuuluu pelastuslaitoksen vastuulle ja merivesialueella Rajavartiolaitokselle (Merivartiosto).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pohjanmaan pelastuslaitoksen tavoitteena on hyvä pintapelastusvalmius riskiarvioperusteisesti sijoitettuna. Riskiarvion mukaisilla asemilla on koulutettu pintapelastushenkilöstö sekä asianmukainen varustus. Lisäksi tavoitteena on hyvä vesisukellusvalmius Vaasassa ja Pietarsaassa sekä mahdollisesti etelän kaupunkikeskittymän alueella (Kristiina, Kaskinen, Närpiö). Vesisukellusvalmiutta ei saada koko alueen kattavaksi työturvallisuus huomioiden. Tekniset välineet saattavat osin paikata vesisukellusvalmiutta tai nopeuttaa vesipelastusta. Pelastuslaitoksen tulee hyödyntää tekniikan kehitys.

Sukellustoiminnassa käytettävän venekaluston osalta tavoitteena on, että kaikki veneet täyttävät ajanmukaiset turvallisuusvaatimukset ja toimivat luotettavasti. Tavoitteeseen pääsy edellyttää kuuden uuden veneen hankintaa (korvaavat viisi käytössä olevaa vanhaa ja yhden hajonneen). Kaksi venettä on hankinnassa ja kolme investointisuunnitelmassa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää alueella riskeihin perustuen asemien suorituskykytaulukon tavoitteen mukaista pintapelastusvalmiutta.
- Pelastuslaitos ylläpitää entisen määrään mukaista 2-tason vesisukellusvalmiutta Vaasan ja Pietarsaaren asemilla.
- Venekalustoa ylläpidetään ja hankitaan yhteensä 6 venettä, joista yksi ei ole vielä investoinneissa mukana. Se sijoittui vasta päätöskauden lopulle 2026-27.
- Henkilöstöä koulutetaan lisää pintapelastus-, vesisukellus- ja venetehtäviin
- Vesisukeltajien määrän varmistamiseksi järjestetään paikallinen vesisukelluskurssi yhteistyössä yhteistoiminta-alueen pelastuslaitosten kanssa ja/tai tuetaan henkilöiden kouluttautumista Pelastusopistolla Kuopiossa

Palvelutason kehittämistarve

Vesipelastuksen riskiarviossa huomioidaan Pietarsaaren alueen liittyminen hyvinvointialueeseen. Koulutetun vesisukeltajien määrän vähenemistä pyritään estämään. Pintapelastajia, vesisukeltajia ja

venehenkilöstöä tulee kouluttaa jatkuvasti lisää. Harjoitusten seuranta on parannettava. Varusteita ja kalustoa on uusittava kehittämissuunnitelman mukaan. Toiminnassa pelastuslaitos hyödyntää tekniikan suomia mahdollisuuksia.

4.2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Ympäristövahingolla tarkoitetaan äkillistä tapahtumaa, jossa ympäristölle haitallista ainetta pääsee tai uhkaa päästä ympäristöön siten, että siitä aiheutuu vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Laajasti ottaen ympäristövahinkojen torjunta tarkoittaa kaikkien ympäristöön kuulumattomien aineiden torjuntaa. Ympäristövahinkojen torjuntaan varautuminen on aikaisemmin ollut jaettuna öljyntorjuntaan ja kemikaalivahinkojen torjuntaan. Toiminnot yhdistetään osittain saman työryhmän alle. Pelastuslaitos on hoitanut vaarallisten aineiden ympäristöön pääsystä johtuvat tehtävät. Tehtävien hoitamisen tueksi pelastuslaitoksella on käytettävissä mm. Tokeva aineisto. Öljyvahinkojen torjuntaan varautumista varten on laadittu öljyntorjuntasuunnitelma ja ohjeet. Kalustoa on sijoitettu alueelle riskiarviopohjaisesti.

Öljyntorjunnan kaluston sijoittelu perustuu taso ajatteluun. Kalustokokoonpanot on jaettu maa-alueella kolmeen ja merialueella neljään tasoon, jossa 1 on pieni ja 4 iso. Pelastuslaitoksella on pääsääntöisesti valmiina maa-alueella tasot 1 ja 2 sekä merialueella 1-3. Tasoissa on kuitenkin jonkin verran täydennettävää, koska öljysuojarahaston toiminnan loppuminen pysäytti hankinnat noin 1,5 vuodeksi. Rakentamatta on maa-alue taso 3 ja merialue taso 4. Taso 3 tarkoittaa säiliöautoluokan onnettomuuksiin varautumista konttiin sijoitettavalla kalustolla ja merialue taso 4 säiliölaivaluokan onnettomuutta. Taso 4:ä pelastuslaitos ei saavuta yksin vaan siihen varaudutaan yhteistoimintasuunnitelmin.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ympäristövahinkojen torjunta on osa pelastuslaitoksen pelastustoimintaa. Torjuntaan varaudutaan kalustolla ja osaamisella. Teollisuus alueella tulee lisääntymään ja se tuo uudenlaisia aineita ja skenaarioita huomioitavaksi. Riskiarviotyön tulee olla säännöllistä, jotta muutokset huomataan. Arvion perusteella henkilöstöä tulee kouluttaa tarvittaessa lisää ja kalustoa täydentää.

Tavoitteena on riskiarvion mukainen hyvä varautumien vaaraa aiheuttavien ympäristövahinkojen torjuntaan. Kaluston hankkimista tulee jatkaa ja palvelutasokauden aikana täydentää olemassa olevat tasot 1-2 sekä rakentaa tasot 3 ja 4.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos hankkii ja sijoittaa ympäristövahinkojen torjuntaan tarvittavaa kalustoa riskiarvion perusteella ja ympäristövahingontorjuntasuunnitelman mukaan

- Kaluston ylläpitoa seurataan kalustonhallintaohjelmalla.
- Pelastuslaitos kouluttaa henkilöstöä ympäristövahinkojen torjuntaan ja osallistuu öljyntorjuntaan liittyviin yhteistoimintaharjoituksiin

Palvelutason kehittämistarve

Päätöksessä tulee kuvata kyseisen palvelun kehittämistarve. Kohdassa on tuotava esiin, mitkä ovat ne ongelmat tai epäkohdat, jotka edellyttävät muutosta vallitsevaan tilaan. Lisäksi kohdassa tulee esittää toimenpiteet ja aikataulu sille, miten kyseisen palvelun palvelutaso saatetaan aluevaltuuston päättämälle, laissa säädetylle tasolle.

Öljyntorjunta ja varallisten aineiden suunnitelmat yhdistetään ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaksi vuoden 2024 aikana. Vahingontorjunnan kehittämiseksi nimetään oma työryhmä ja henkilöstöresurssi on 3HTV:ta Tilannekuvan seuranta kehitetään yhteistyössä rajavartiolaitoksen kanssa. Sopimushenkilöstön koulutuksella lisätään koulutetun henkilöstön määrää. Vakituisten henkilöstön koulutusta ja osaamista on kehitettävä valmiuden parantamiseksi.

4.2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos on varautunut pelastamaan ihmisiä korkealta, putoamisvaarallisilta alueilta ja kuiluista puomitikasautojen ja erilaisten köysitekniikoiden avulla. Korkealta pelastamisessa ensisijaisesti pelastusteknisenä apuvälineenä käytetään puomitikasautoa. Hyvinvointialueella on jatkuvassa valmiudessa vähintään kaksi enintään kolme puomitikasyksikköä, joiden nostokorkeus on 42 metriä.

Jokaisessa pelastusyksikössä on putoamisvaarallisella alueella työskentelyn peruskalusto. Vakituksilla asemilla osaaminen on vähintään PVAT-2- taso. Pietarsaaren yksikköön RRP211 varustukseen kuuluu myös hyppytyyny, joka voidaan tarvittaessa siirtää muualle maakuntaan. PVAT-työskentelyyn liittyvät varusteet ja kalusto tarkistetaan vuosittain.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Toiminnan tavoitteena on varmistaa turvallinen, sekä laadukas toimintavalmius tilanteissa, joissa vaaditaan pelastamista korkealta, sekä varmistaa pelastuslaitoksen työntekijöiden turvallinen työskentely putoamisvaarallisella alueella ja tuottaa asiakkaille turvallista ja hyvää palvelua. Putoamisvaarallisella alueella työskentely on Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksella,

viikoittaista toimintaa. Putoamisvaarallisella alueella työskentelyn osaamista vaaditaan useissa eri pelastustehtävissä, sekä pelastuslaitoksen on jatkuvasti oltava varautunut pelastamaan ihmisiä vaativista paikoista.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksella tarvitaan tällä hetkellä kolme puomitikasautoa, sekä vähintään kaksi PVAT-1 koulutettua henkilöä pelastusryhmässä ja vakituisten asemien PVAT-2 tason koulutuksen saaneet henkilöt.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Rakennuksista pelastamista ja rakennuspalojen sammuttamista tukevia nostolava- tai puomitikasautoja ylläpidetään toiminnan kannalta riittävä määrä. Ajoneuvojen alueellinen käytettävyys varmistetaan hälytysvastesuunnittelulla ja tarvittaessa lisähälytyksin.
- Laaditaan PVAT-ohje, koulutusohjelma ja muodostetaan PVAT-ryhmä kehittämään toimintaa

Palvelutason kehittämistarve

Korkealta pelastamiseen tarvitaan, koulutussuunnitelma henkilöstölle, sekä yhtenäiset ohjeet PVAT työskentelyyn. Pelastuslaitokselle tarvitaan osaamisen seurantaohjelma, jossa on merkittynä henkilön koulutustaso, sekä suoritettut harjoitukset, jotta henkilöstön PVAT-osaamisesta saadaan tieto esimiehille, pelastustoiminnanjohtajalle sekä pelastuslaitoksen henkilöstöhallinnolle työturvallisuuden ja koulutusten suunnittelua varten. Koulutetaan henkilöstöä PVAT-1 ja PVAT-2 tasolle vuosittain. Tarkistetaan kalusto ja varusteet vuosittain.

Pelastuslaitoksen varmistaa yhteistyön tuulivoimalasta pelastamiseen toiminnanharjoittajien kanssa ja kouluttaa tarvittaessa erityisosaajia vakituisesta henkilöstöstä.

Kehittämiskohteena nähdään, että selvitetään ulottuvuudeltaan pienemmän ja ketterämmän puomitikas- tai nostolava-auton tai vastaavan laitteen tarpeellisuutta. Kerätään systemaattisesti käyttökokemuksia ja arvioidaan toisiko se lisää toiminnallisuutta. Hankintahinta olisi edullisempia ja käyttö voisi olla monipuolisempi kuin raskailla ajoneuvoilla.

4.2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on pelastuslakiin (379/2011) perustuva velvoite laatia yhdessä alueen kuntien ja alueella toimivien vesihuoltolaitosten kanssa sammutusvesisuunnitelma. Suunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen palvelutasopäätöksessä määriteltyjä onnettomuusuhkia.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen voimassa olevassa sammutusvesisuunnitelmassa esitetään olemassa olevat resurssit sammutusveden toimittamiseen pelastuslaitoksen toiminta-alueella sekä siihen liittyvät kehitystarpeet. Suunnitelmassa tarkastellaan olemassa olevaa vesijohtoverkostoa ja niiden vedentuottokapasiteettia sammutusveden hankinnan näkökulmasta, mutta myös kehittämismahdollisuuksia ja kuntien toimintoja sammutusveden saannin turvaamiseksi. Lisäksi suunnitelmassa huomioidaan sammutusjäteveden aiheuttamat uhat ympäristölle ja paikallisille jätevedenpuhdistamoille.

Sammutusvesisuunnitelma on laadittu Suomen Kuntaliiton julkaiseman sammutusvesisuunnitelman laadintaoppaan mukaisesti. Pohjanmaan pelastuslaitoksen sammutusveden kuljetuskaluston sekä kuntien vesihuollon tiedot on päivitetty vuonna 2022.

Vesi on palokunnan yleisin sammutusaine sekä vaarallisten aineiden onnettomuuksissa käytettävä laimennusaine. Tulipalon sammuttamiseen tarvittava vesimäärä on riippuvainen monesta seikasta, mutta oleellista vedenkulutuksessa on myös se, kuinka paljon vettä on paikalla käytettävissä. Tähän vaikuttaa ennen kaikkea käytettävä vedenkuljetuskalusto. Pronto -poiminnan perusteella voidaan todeta, että jokaisella riskialueella säiliöauto on ollut yleisin vesilähde

Pohjanmaan pelastuslaitoksen rannikkopaloasemille on sijoitettu venekalustoa niin, että mahdollisen saareissa tapahtuvan tulipalon varalle on mahdollisuus siirtää tarvittava kalusto ja miehistö veneillä onnettomuuspaikalle.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sammutusvesisuunnitelmassa esitellään eri toimijoiden vastuiden ja roolien lisäksi Pohjanmaan pelastuslaitoksen, kuntien sekä kuntien alueella toimivien vesihuoltolaitosten toiminnan järjestelyt. Kuntien alueella toimivista vesiosuuskunnista huomioidaan vain sellaiset vesiosuuskunnat, jotka voivat toimittaa alueellaan sammutusvettä pelastuslaitoksen tarpeisiin. Suunnitelmassa katsotaan tarpeen tuoda esiin myös pelastustoimintaan ja vesihuoltoon liittyvä suunnittelu ja varautuminen. Osittain sammutusvesisuunnitelma tukeutuu myös pelastuslaitoksen, vesihuoltolaitosten sekä kuntien varautumissuunnitelmiin.

Hyvinvointialueen kunnat vastaavat sammutusveden toimittamisen edellytyksistä sammutusvesisuunnitelman esittämällä tavalla. Pelastuslaitos ei maksa korvauksia käyttämästään sammutusvedestä kunnille, vesihuoltolaitoksille tai muille osapuolille. Kuntien vesikehittämissuunnitelmissa on otettava huomioon sammutusveden hankinta ja sen kehittäminen sammutusvesisuunnitelmassa esitetyn tavoitteen perusteella. Kuntien tehtävänä on myös luonnonvesilähdepaikkojen rakentaminen ja niiden kunnossapitäminen.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää sammutusveden saamisen valmiudesta alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista. Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

- Sammutusvesisuunnitelma pidetään ajan tasalla huomioiden alueella tapahtuvia muutoksia,
- Pelastuslaitoksen sammutusyksiköt varustetaan vähintään vedenkuljetuksen minimikalustolla, pelastusajoneuvojen yleisoppaan mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Sammutusvesisuunnitelma on päivitetty edellisen kerran vuonna 2022. Hyvinvointialueelle siirtyivät Pietarsaari, Luoto ja Kruunupyö Keski-Pohjanmaan pelastuslaitokselta. Suunnitelma on päivitettävä muutoksen vaatimalla tavalla. Sammutusvesisuunnitelmaa päivitettäessä uusien kuntien osalta, tulee kaikkien toimialueen kuntien kanssa sopia ennalta määrättyjen luonnonvedenottoaikojen määrittämisestä, merkitsemisestä ja kunnossa pidosta ympärivuoden. Paloposti- ja vesiasemakarttojen päivittämisestä ja toimittamisesta pelastuslaitokselle tulee luoda pysyvä prosessi kuntien kanssa.

Pelastuslaitoksen vedenkuljetus- ja ajoneuvokaluston sekä moottoriruiskujen hankinnoissa on tulevaisuudessa huomioitava suuren vedenkuljetuskapasiteetin tarve II, III ja IV riskialueilla, missä vesijohtoverkosto ei ole riittävän kattava sammutusveden saamiseksi. Tämä tarkoittaa säiliöautokannan säilyttämistä nykyisellään tai säiliösammutusautojen määrän merkittävää lisäämistä suhteessa tavallisiin sammutusyksiköihin tehdessä ajoneuvohankintoja. Vaarantamatta kuitenkaan veden kuljetuskapasiteetin lisäämisellä suorituskykyä niissä onnettomuustyypeissä, joissa veden saaminen tilannepaikalle ei ole ratkaisevassa asemassa.

Pelastuslaitoksen tulisi osana vesihuoltovarmuutta sekä maasto- ja metsäpaloihin varautumista hankkia pohjoiselle, keskiselle ja eteläiselle toiminta-alueelle yksi peräkärjellä siirrettävä suurtehopumppu varusteineen. Moottoriruiskukaluston toimintakyky ja vedentuotto tulee tarkastaa koko toiminta-alueella ja tarkastuksen tulokset huomioida hankinnoissa.

Luonnonvedenottoa sammutusvedentuottamiskyvyn keskittämistä vain tietyille paloasemille tai sopimuspalokunnille tulee tarkastella osana ajoneuvo- ja moottoriruiskukaluston uusimista ja sijoittamista alueelle. Tässä tulee huomioida myös lisääntynyt koulutuksen tarve kyseisen henkilöstön osalta.

Pelastuslaitoksen tulee panostaa ammatti- ja sopimushenkilöstön kouluttamiseen sammutusveden saamisesta luonnonvedenottoa, vedenkuljetuksesta, vesitien rakentamisesta sekä virtausopista.

Teollisuus- ja satama-alueilla tulee sammutusvesijärjestelyt suunnitella erikseen kohteen luonteeseen perustuen. Kyseisissä kohteissa sammutusveden tarve ylittää yleensä normaalisti alueelle mitoitettun tarpeen rakennusten koon sekä niissä tehtävien toimenpiteiden ja säilytettävien vaarallisten kemikaalien osalta.

4.2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen maastopelastuskyky perustuu mönkijöihin ja moottorikelkkoihin. Kalustoa on käsitelty kohdassa 4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat. Maastoliikkumiskykyä käytetään maastopaloissa.

Alueen saaristo mökkeineen muodostaa paikallisesti huomioitavan riskin. Pelastuslaitoksen purjehduskauden valmius saaristoasutuksen saavuttamiseen on kuutta vanhaa venettä lukuun ottamatta hyvä. Isommat yli 10 m veneet vaativat ammattikirjat. Ammattikirjallisten päälliköiden ja koneenhoitajien vähyys on ongelma. Saariston kelirikkoaikaista tavoitettavuutta on parannettu mutta se ei ole vielä riittävällä tasolla. Kelirikkoajat ovat lisääntyneet ja moottorikelkkojen käytettävyys on lyhentynyt. Hydrokoptereiden täydennys Hankinta on tarpeen. Venekalustoa voidaan käyttää meripelastustehtävien tukena.

Vesistötulvat ovat jokavuotinen ilmiö Pohjanmaalla alueella ja pelastuslaitos on niiden hoidossa avustava viranomaisena. Äkilliset tilanteet tulevat pelastuslaitoksen hoidettaviksi. Pelastuslaitoksella on tulvienhoitoon sopivaa pumppu- ja puomikalustoa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Maasto

Pelastuslaitoksen alueella on laajoja metsäalueita, joissa liikkuu jatkuvasti ihmisiä. Alueen junaradat menevät osin kaukana teistä metsäalueilla. Pelastuslaitoksella tulee olla hyvä kyky maastopelastustehtäviin sekä metsäpalojen sammuttamiseen. Hyvä kyky tarkoittaa maastokelpoisia liikkumavälineitä peräkärryineen, henkilökuljetuskapasiteettia, pumppu- ja letkukalustoa, paikannusvälineitä ja raivauskalustoa.

Saaristo

Alueella on pitkä rantaviiva ja laaja saaristo, jossa on paljon mökkejä. Pelastuslaitoksella on oltava kyky toimia saaristossa ympärivuoden. Kelirikkoajan kalustoa on lisättävä. Venekalustoa on uusittava suunnitelman mukaisesti.

Tulva

Pelastuslaitoksen osalta tulvienhallinta vaatii etenkin tietoa ja johtamiskykyä. Pelastuslaitoksella ylläpitää tulvantorjuntaohjetta sekä kalustoa kiireellisten tilanteiden hoitoon. Pääsääntöisesti vaatimus toteutuu.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää maastopelastuskykyä ja täydentää valmiutta kuljettaa ihmisiä ja kalustoa maastoon ja maastosta. Valmiuden parantaminen parantaa metsäpalojen torjuntakykyä sekä mahdollisen maastoalueelle sijoittuvan suuronnettomuuden hoitokykyä
- Pelastuslaitos parantaa kelirikkoajan palvelua hankkimalla hydrokoptereita. Hankinnalla yhdenmukaistaa alueen palvelua ja lyhennetään saavutettavuusaikoja saaristossa
- Pelastuslaitos ylläpitää kykyä torjua äkillisiä tulvia ja toimii osana tulvantorjuntaorganisaatiota.

Palvelutason kehittämistarve

Olemassa oleva maastoliikkumiskyky soveltuu lähinnä yksittäisten ihmisten pelastamiseen ja tavanomaisten maastopalojen sammuttamiseen.

Saaristossa operoidaan veneillä avoveden ja jääpeitteet aikana moottorikelkoilla. Kelirikkoaikana liikkuminen on varmistettava. Pelastuslaitoksella on kolme hydrokopteria, mutta rantaviivan pituuteen nähden määrä on kriittinen. Täydennystarve on 1-2 hydrokopteria. Mahdollisesti seuraavalla palvelutasokaudella määrää on lisättävä.

4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan johtaminen on varmistettu kaikilla tasoilla päivystys- ja varallaolojärjestelyin sekä hälytysohjeissa. Näitä tasoja ovat:

- sopimushenkilöstön ryhmänjohtajat (varallaolossa ja ei-varallaolossa)
- päiväpaloasemien päätoimiset työntekijät
- Vaasan ja Pietarsaaren paloasemien ympärivuorokautiset paloesimiehet
- päivystävät pelastusviranomaiset (maantieteellisesti jakautunut)

- päivystävä palomestari (välitön ympärivuorokautinen valmius)
- päivystävä päällikkö (vapaamuotoinen varallaolo)

Pelastustoiminnan muodostelmien kokoamisesta ja johtamisjärjestelyistä on laadittu pelastustoiminnan johtamista koskeva pelastustoimintaohje, joka on päivitetty 25.2.2023.

Pelastusviranomaispäivystyksellä varmistetaan, että toimintaa johtamaan on aina järjestettävissä pelastusviranomainen. Päivystävä päällikkö ja palomestari varmistavat pelastusalueen pelastustoiminnan johtamisen jatkumisen kaikissa onnettomuustilanteissa. Päivystävä palomestari ylläpitää koko pelastustoimialueen tilannekuvaa ja hänen pääsiällinen työpisteensä sijaitsee pelastuslaitoksen johto-/tilannekeskuksessa.

Pelastustoimintaan varautumista, pelastustoimintaa ja sen johtamista tukitoimintoihin arvioidaan itsearviointina tai ulkopuolisen arvioijan toimesta. Arvioinnista saatua palautetta hyödynnetään pelastustoiminnan, sen johtamisen ja pelastuslaitoksen prosessien kehittämisessä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan hyvä taso saavutetaan johtamisen jatkuvuuden varmistamisella kaikilla toiminnan tasoilla, ajantasaisilla suunnitelmilla, laajoilla yhteistoimintaverkostoilla sekä riittävällä pelastushenkilöstöllä ja –kalustolla. Lisäksi johtamisen ylläpito edellyttää kouluttamista ja harjoittelua.

Jatkossa ryhmänjohtajien, P4X:n, paloiesimiesten (P101 ja P211), P30:n ja P20:n sekä heidän sijaistensa on osoitettava, erikseen määritellyllä tavalla toimintaedellytyksensä johtaa omalla ja seuraavaksi korkeammalla johtamistasolla pelastustoimintaa pelastuslaitoksen järjestämässä näyttötilaisuudessa. Lisäksi edellä mainittujen henkilöiden on osallistuttava pelastuslaitoksen järjestämään harjoitukseen vähintään omalla johtamistasolla vuosittain.

Vuoden 2024 alusta muodostuu uusi yhteistoiminta-alue tasoinen tilannekeskus Varsinais-Suomeen, jonka toimintaa ei pysty vielä kuvaamaan tarkemmin. Kustannusten jakautumisessa Pohjanmaan hyvinvointialueen osuus on 19%. Kustannusta ei ole mahdollista huomioida, koska toiminnan järjestämistä ei ole vielä aloitettu. Täysimääräinen kustannusvaikutus arvioidaan painottuvan vuosille 2025-26. Tarkemmin kohdassa 4.2.4.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastustoiminnan johtaminen toteutetaan kaikkina vuorokauden aikoina niin, että ympärivuorokautisessa valmiudessa on johtokeskuksen päivystävä palomestari (P30), sekä päivystävä päällikkö (P20), joka toimii virka-ajan ulkopuolella vapaamuotoisessa varallaolossa.
- Näiden lisäksi toimitaan maantieteellisesti hajautetuilla johtotasolla:

Vaasan ja Pietarsaaren paloasemien ympärivuorokautisesti päivystävät paloiesimiehet

virka-aikaan ja varallaolossa päivystävät paloiesimiehet, sopimushenkilöstön ryhmänjohtajat (varallaolossa ja ei-varallaolossa) sekä päiväpaloasemien päätoimiset pelastajat ryhmänjohtajina

- Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johtokeskus on tiloissa, joissa johtamistoiminta on mahdollista toteuttaa tehokkaasti kaikissa päivittäisissä tilanteissa ja laajemmissa onnettomuustilanteissa ja häiriötilanteissa.
- Yhteistoiminta-alueen tilanne- ja johtokeskuksen kanssa tehdään lainsäädännön edellyttämää yhteistyötä.
- Pelastuslaitos ottaa kenttäjohtamisjärjestelmän KEJO ja Virve 2.0 käyttöön, kun tilaturvallisuuden reunaehdot täyttyvät ja järjestelmät ovat valmiita tuotantokäyttöön. KEJO:n arvioitu käyttöönotto on 2025 ja VIRVE 2.0 ajoittuu vuosille 2025–2030. Käyttöönoton rahoitus on varmistettava talousarviovuosille 2025–26.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimintaohje päivitetään säännöllisesti vastaamaan toiminnan muutoksia.

Kehitetään edelleen sisäisellä koulutuksella johtamisjärjestelmässä mukana olevien sekä heidän sijaistensa toimintaedellytyksiä johtaa omalla ja seuraavaksi korkeammalla johtamistasolla pelastustoimintaa.

Kehitetään johtamisjärjestelmää vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin

- kehitetään tilannekuvan ylläpitoa ja tilannekuvan jakamista ottamalla käyttöön teknisiä apuvälineitä ja sovelluksia kuten miehittämättömät lentoalukset (Drone), suoravideopalvelut jne.
- tehtävien jälkeistä toiminnan analysointia kehitetään.
- rakennetaan yhteistyö YTA:n tilannekeskuksen kanssa. Johtamistaso on uusi valtakunnallinen pelastustoiminnan johtamistoimintaan liittyvä kokonaisuus, jonka rahoitus tulee alueen hyvinvointialueilta. Pohjanmaan hyvinvointialueen arvioitu laskennallinen osuus olisi 19%.

4.2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Laki hyvinvointialueista (611/2021, 7 § ja 8 luku) mahdollistaa sen, että hyvinvointialueet voivat sopia pelastustoimen palveluiden tuottamisesta yhteistoiminnassa tai esimerkiksi sen, että yksi hyvinvointialue tuottaa tietyt palvelut kokonaisuudessaan usealle hyvinvointialueelle. Jos yhteistoiminnasta sovitaan HVA-lain perusteella, säilyy palvelun tuottamisen asianmukaisuuden valvonta sen hyvinvointialueen pelastustoimella, jolle palvelun tuottaminen lakisääteisesti kuuluu. Edellä mainitusta poiketen, valvontavastuu siirtyy, jos kyseessä on pelastustoimen järjestämislain 5 §:n perusteella toteutettu tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin.

Hyvinvointialueiden kesken ei ole tehty HVA-lain tarkoittamia sopimuksia, joissa pelastustoiminnan lakisääteisiä tehtäviä olisi siirretty kokonaan tai osittain toisen hyvinvointialueen pelastustoimen tehtäväksi. Sen sijaan pelastustoimessa on laadittu pelastuslain 45 §:ään perustuvia yhteistyösopimuksia, jotka koskevat pelastuslaitosten välistä yhteistyötä pelastustoiminnassa. Esimerkki pelastuslain 33§:n hälytysohjeiden periaate, jossa kiireellinen pelastustoiminta aloitetaan lähimmän ja tarkoituksenmukaisimman yksikön periaatteella aluerajoista riippumatta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

HVA-lain tarkoittamilla yhteistoimintasopimuksilla on mahdollista hyödyntää raja-alueilla järjestelmällisemmin osittaista valmiuden tuottamista pelastustehtävien hoitamiseksi. Tällä hetkellä HVA-lain tarkoittamaa yhteistyötä ei ole sovittu, mutta niistä on ollut alustavaa keskustelua Keski-Pohjanmaan kanssa.

Hyvinvointialueen raja-alueilla pelastustoiminnan tehtävät suoritetaan lähimpien yksiköiden toimesta riippumatta miltä hyvinvointialueelta yksikkö osallistuu tehtävää (Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Satakunnan pelastuslaitos).

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Kun yhteistyöstä sovitaan HVA-lain tarkoittamalla tavalla, toteutetaan toiminnan valvonta Pohjanmaan pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamisen käsikirjan ja hyvinvointialueen omavalvontaohjelman mukaisesti ja sisällytetään sopimukseen menettelytavat.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan ja niistä sovitaan tarpeen mukaan.

4.2.5 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Laajat yhteiskunnan häiriötilanteet aiheuttavat tehtäviä monille viranomaisille. Pelastuslain 50 §:n mukaan pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Yleisesti käytännön yhteistyö pelastustoimen tehtävissä on hyvällä tasolla. Virka-apua tarjotaan muun muassa seuraaville viranomaisille: poliisi, Rajavartiolaitos, puolustusvoimat, hyvinvointialue ja tulli.

Tehtävän luonteen mukaan johtovastuussa olevan viranomaisen on määriteltävä, mitä toimia se odottaa toiselta viranomaiselta, mille alueelle on turvallista mennä ja mihin evakuoitavia ihmisiä aletaan viedä tai tuoda. Rajavartiolaitoksen johtokeskukset ovat mukana tietyissä pelastustoimen tehtävien hälytysvasteissa, jolloin ne saavat välittömästi tiedot mahdollisesti heitä ja heidän resurssejaan koskevasta tehtävästä.

Poliisille ja ensihoidolle annettava virka-apu on tyypillisesti venekuljetus kohteeseen tai mahdollisen vainajan siirron avustaminen. Lisäksi ensihoidolle annettava virka-apu on yleensä avustaminen potilaan siirrossa joko maastossa tai potilaan kantoapu asunnosta ensihoitoyksikköön.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastusviranomainen antaa toimialaansa liittyvää virka-apua sidosryhmä viranomaisille. Ajankohtainen tilannekuva eri viranomaisten välillä on tärkeää. Tilannekuvaa kerätään ja välitetään tarvittaessa tilannekeskusten välillä. Poliisi tarvitsee pelastustoimen virka- ja kalustoapua tietyissä erikoistehtävissä. Tällöin pelastuslaitos tarjoaa pyydettyä virka-apua. Viestiliikenne on pyrittävä pitämään vain viranomaisyhteistyöhön liittyvänä.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pohjanmaan pelastuslaitos voi antaa virka-apua pelastuslain 379/2011 50 §:n mukaisesti huomioiden pelastustoiminnan resurssit ja valmius

Palvelutason kehittämistarve

Tilanteen akuutissa alkuvaiheessa yhteyden muodostaminen viranomaisten välillä voi olla haastavaa. Erityisesti alkuvaiheessa samaan tehtävään osallistuvat viranomaiset tarvitsevat tiedot yhteisestä toimintapuheryhmästä, mahdollisesta odotuskynnyksestä ja turvallisesta reitistä kohteeseen. Erityisesti on kehitettävä yhteisiä valmius- ja yhteistoimintasuunnitelmia, joissa on huomioitu eri viranomaisten toimintamallit. Etenkin meripelastustehtävissä yhteistoimintaa on pidettävä kehittämiskohteena.

4.2.6 Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Kansainvälinen pelastustoiminta on valtiosopimuksiin ja lainsäädäntöön (mm. PeL 38 §) perustuvaa avun antamista tai vastaanottamista tilanteessa, jossa kohdemaan kansalliset voimavarat eivät riitä suuronnettomuus- tai katastrofitilanteen hallintaan saamiseksi. Suomessa Sisäministeriö vastaa avunantokapasiteetin koordinaatiosta ja ylläpidosta. Pelastusopisto vastaa asiantuntijoiden kouluttamisesta, rekrytoinnista ja muodostelmien logistiikasta sekä toimii työnantajana EU-pelastuspalvelumekanismiin kuuluvissa kansainvälisen avunannon tehtävissä. Varsinainen operatiivinen henkilöstö muodostetaan pääosin pelastuslaitosten henkilöstöstä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslain 38§ mukaan pelastuslaitos ylläpitää valmiuttaan pyytää ja vastaanottaa pelastusalueen ulkopuolisia resursseja. Host Nation Support (HNS) toiminta voidaan käynnistää osittain avun vastaanottamiseksi häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa.

Alueella on suunnitelma avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on kouluttaa ja varustaa henkilöstöä toiminta- ja asiantuntijaryhmän muodostamiseksi. Tavoitteen saavuttamiseksi on lisättävä yhteistyötä muiden pelastuslaitosten, Sisäministeriön pelastusosaston ja Pelastusopiston kanssa.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Palvelutasokauden aikana arvioidaan henkilöstön osallistumismahdollisuutta pelastuslain 38§:n tarkoittamiin kansainvälisiin pelastustoiminnan tehtäviin talouden reunaehdoilla.
- Pelastuslaitos ylläpitää HNS suunnitelman mukaista valmiutta
- Pelastuslaitos osallistuu harjoituksiin, jotka koskevat HNS toimintaa.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos kehittää ja mahdollistaa talouden reunaehtojen mukaisesti henkilökunnan osallistumista pelastuslain 38 §:n tarkoittamiin kansainvälisiin pelastustoiminnan tehtäviin ja harjoituksiin yksittäisinä asiantuntijoina tai pelastustoiminnan muodostelmina.

Avunantojärjestelmä on suunniteltava ja luotava. Pelastuslaitoksen resurssit ovat rajalliset, eikä henkilöstöä ei ole helposti irrotettavissa normaaleista tehtävistä. Yksityishenkilöinä lähtijöitä todennäköisesti löytyy, mutta lähtijät ovat silti poissa alueen valmiudesta. Ulkomaille annettava avun ensisijaisena tavoitteena on laatia kehittämissuunnitelma alueen mahdollisuudelle antaa apua. Suunnittelutavoitteena on kaksi ryhmää; asiantuntijaryhmä ja toimintaryhmä sekä tarvittava koulutus ja varusteet.

Avun vastaanottamisesta laadittu toimintaohje (30.8.2021). Kyseinen ohje päivitetään vuoden 2024 aikana.

4.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

4.3.1 Hälytysohje

Pelastuslain (379/2011) 33 § edellyttää, että pelastuslaitoksella on oltava hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Ohje on laadittava yhteistyössä

häätäkeskuslaitoksen ja pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvussa tarkoitettuun sopimukseen perustuva yhteistoiminta ja 45 §:ssä pelastuslaitokselle säädetty velvollisuus antaa apua toiselle pelastuslaitokselle. Pelastuslaitosten 45 §:ssä tarkoitetut yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa 33 §:n mukaista hälytysohjetta.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hälytysohje on yhteensovitettu muiden pelastuslaitosten kanssa osana pelastuslain 45§ mukaista yhteistyösuunnittelua. Hälytysohjeen mukaisesti hätäkeskus voi hälyttää lähimmät ja tarkoituksenmukaisimmat pelastustoiminnan muodostelmat Pohjanmaan alueelle riippumatta hyvinvointialuerajoista. Vastaavalla tavalla Pohjanmaan pelastuslaitoksen resurssit ovat käytettävissä muille pelastuslaitoksille.

Hälytysohjeen laadinnassa on mahdollisuuksien mukaan huomioitu myös muita hätäkeskustoimintaan ja pelastustoimintaan osallistuvia tahoja. Pelastuslaitoksella ei kuitenkaan ole mahdollisuutta ohjata yksityiskohtaisesti muiden hätäkeskustoimintaan osallistuvien tahojen hälytysohjeen suunnittelua, sillä toimialakohtaiset toimintaperiaatteet määritellään valtakunnallisesti. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden päivittäistoiminnasta poikkeavat hälytysohjeet on laadittu yhteistyössä toimintaan osallistuvien tahojen kanssa.

Automaattisten paloilmoitinlaitteistojen hälytyskriteerit on määritelty.

Pelastuslaitos ylläpitää hälytysohjetta lain hätäkeskustoiminnasta 16§ mukaisessa hätäkeskustietojärjestelmässä, sekä hätäkeskustoiminnan ulkopuolisilta osin pelastuslain 48§ mukaisissa ulkoisissa pelastussuunnitelmissa ja pelastuslaitoksen muissa tietovarannoissa. Hälytysohjeen ylläpito on ns. jatkuva prosessi, jossa resurssien hälyttämisen periaatteita ja hälytysviestiyhteyksiä tarkastellaan säännöllisesti. Jatkuva seuranta nostaa esiin poikkeamat suunnitellusta hälytysohjeesta ja arvioinnin jälkeen tehdään korjauspäivityksiä. Säännöllisyyteen ohjaavat myös hätäkeskustietojärjestelmän jatkuva kehittyminen ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvät vastuut.

Muut viranomaiset, joita hätäkeskuslaitos ensisijaisesti hälyttää (poliisi, ensihoito, sosiaalitoimi), ovat antaneet omat hälytysohjeensa liitettäväksi pelastustoimen tehtävälajeihin. Pelastuslaitoksen tilannekeskuksella ja pelastustoiminnan johtajilla on käytössä tärkeimpien yhteistyöviranomaisten ja muiden yhteistyötahojen yhteystietoja pelastustoiminnan tarpeita varten.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tarpeen kuvaus: Kuvaus toimintaympäristö- ja riskianalysissä tunnistetuista keskeisistä, kyseiseen palveluun liittyvistä riskeistä ja uhkista sekä muista palvelutarpeeseen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi määrittäminen edellä mainitun perusteella palvelun mitoituksesta.

Tavoitteiden kuvaus: Kuvataan palvelulle asetettavat tavoitteet ja mahdolliset seurantamittarit.

Toimintaympäristön muutos sekä tietojärjestelmien ja pelastustoimen yhteistoimintarakenteiden kehitys aiheuttavat painetta tarkastella myös hälytysohjetta ja sen ylläpitoa prosessissa. Lisäksi lain hätäkeskustoiminnasta muutos siirtää hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitovastuun hyvinvointialueelle, millä on erittäin merkittävä vaikutus nykyisiin vakiintuneisiin rakenteisiin ja menettelyihin hätäkeskustoiminnassa.

Erityisesti hätäkeskustoiminnan pelastustoimen tehtävien henkilötietojen rekisterinpitovastuun siirtyminen Hätäkeskuslaitokselta hyvinvointialueille aiheuttaa merkittäviä hallinnollisia muutoksia. Hyvinvointialueen tulee varautua riittävällä henkilöresurssilla.

Hälytysohjeiden tavoitteena on, että kiireellisistä apua tarvitseva saa nopeaa ja järjestäytyneitä pelastustoiminnan palvelua. Vastesuunnittelu ja pelastustoiminnan johtajan tilanearvio yhdessä muodostaa perustan sille, että hälytettävillä yksiköillä tai muodostelmilla on edellytykset hoitaa tehtävä, johon muodostelma on hälytetty.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Hälytysohje ja sen mukaisia vasteita ERICA-järjestelmässä seurataan operatiivisessa viikkopalaverissa ja poikkeamat arvioidaan ja korjataan tarvittaessa.

- Hälytysohjeen ylläpito on jatkuva prosessi, jossa resurssien hälyttämisen periaatteita ja hälytysviestiyhteyksiä tarkastellaan säännöllisesti. Hälytysohje päivitetään vuosittain ja tarvittaessa useammin, mikäli tulee muutoksia valmiuteen liittyviin suorituskykyihin.
- Hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitovastuun muutokseen varaudutaan hyvinvointialueella 0,2 htv:n lisäresursoinnilla. Resurssi kohdistetaan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisen prosessin luomiseen ja ylläpitämiseen.

Palvelutason kehittämistarve

Keskeisimmät kehitystarpeet liittyvät pelastustoimintaan ja hätäkeskustoimintaan liittyvien tahojen (erityisesti poliisi ja ensihoitopalvelu) kanssa tehtävään pelastustoiminnan ja hälytysohjeen suunnitteluun. Muiden toimialojen hälytysohjesuunnittelua tehdään lähtökohtaisesti valtakunnallisesti, eikä paikallisia erityistarpeita voida ottaa kaikilta osin huomioon. Pelastuslaitos pyrkii vaikuttamaan suunnitteluprosessiin palvelutasopäätöskaudella valtakunnallisten hätäkeskustoiminnan ja muiden yhteistyömekanismien kautta.

4.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Pelastuslain 45 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Tarvittaessa tulisi varautua avun antamiseen toiseen yhteistyöalueeseen kuuluvalla pelastuslaitokselle.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan pelastuslaitoksella on yhteistä rajaa kolmen (3) pelastuslaitoksen kanssa Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Satakunta. Satakunnan kanssa on olemassa yhteistoimintasopimus ja Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen kanssa on erillinen ohje pelastustoiminnan johtamisesta. Yhteistyösopimusten päivittäminen aloitetaan ennen palvelutasopäätöskauden alkua.

Pohjanmaan pelastuslaitos suunnittelee, miten avunanto voidaan toteuttaa toisten pelastuslaitosten kanssa. Suunnitelmassa määritellään tarvittavat resurssit, millaista apua toiselle pelastuslaitokselle voidaan tarjota sekä miten avunanto toteutetaan. Keskinäinen avunanto pelastuslaitosten välillä tukee pelastustoimintaa koko valtakunnan alueella.

Pohjanmaan pelastuslaitoksella on sopimus pelastustoiminnan johtamisesta Satakunnan pelastuslaitoksen sekä Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmien tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja tietojen perusteella arvioida. Keskinäinen avunanto toteutuu ERICA-järjestelmän kautta. Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmia koskeva kehittämistarve liittyy pelastuslain vaatimusten täyttämiseen.

Suunnitelman pitää sisältää keskeiset linjaukset pelastuslaitosten välisen avunannon periaatteista sekä kustannusten korvaamisesta. Suunnitelma sisältää avunantoon liittyvät päätöksentekomenettelyt ja hälytysohjeet. Yhdeksi keskeiseksi yhteistyön edistämiseksi ja arvioimiseksi luodaan pelastustoiminnasta vastaavien pelastuspäälliköiden säännölliset yhteistyöpalaverit.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Uudistetaan naapuripelastuslaitoksen kanssa pelastuslain 45§:n mukaiset yhteistyösopimukset.
- Pelastusjohtaja määrittää yhdessä naapuripelastuslaitosten kanssa laskutusperiaatteet ja tehtävien seurannan sekä laatii erillisen yhteistyösopimuksen toimintaperiaatteista.
- Avunanto on lähtökohtaisesti maksullista ja siitä tehtävä päätös tehdään hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti.
- Sopimukset tarkistetaan vuosittain ja päivitetään tarpeen mukaan.

Palvelutason kehittämistarve

Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 5§. Jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella, seuraavia pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi. koottuja tehtäviä voivat olla mm. valtakunnalliset ja alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja muu pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius, kemiallisten ja säteilytilanteiden ja muun vaativan pelastustoiminnan edellytyksenä oleva erityisvalmius, merellinen pelastustoiminta, öljyvahinkojen torjunta merialueen rannikolla ja saaristossa sekä laajoilla sisävesialueilla, pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun antamisen tai vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius sekä pelastustoimen poikkeusoloihin varautumisen edellytyksenä olevat materiaaliset valmiudet ja poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluiden alueellinen koordinaatio.

Yhteistoiminta-alueen, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Pohjanmaan kehittämiseen tulee varautua niin henkilöstö resurssein kuin määrärahalta. Toiminnan kustannuksista jyvitetään 19% osuus

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen kustannuksiksi. Kustannuksista ei ole mitään arviota vielä saatavissa, koska toimenpää alkaa vasta vuoden 2024 alusta, kun laki astuu voimaan.

4.3.3 Yhteistyösuunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain (379/2011) 46, 47 ja 49 §:n mukaan valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimialaansa soveltuvaan pelastustoimintaan säädöksissä tarkemmin määritellyllä tavalla. Yhteistyöviranomaisista Hätäkeskus on mukana lähes kaikissa pelastustoiminnan tehtävissä; Poliisi ja Ensihoito suuressa osassa niitä. On myös viranomaisia, jotka osallistuvat harvemmin pelastustoimintaan, mutta niiden merkitys on tilanteessa tärkeä. Näitä ovat mm. rajavartiolaitoksen, ympäristönsuojelun, ympäristöterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja puolustusvoimien viranomaiset.

Sujuva yhteistoiminta on keskeinen osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta ja erityisesti sillä varmistetaan toiminnan ennakkoluuloton kehittäminen, tiedonkulku eri viranomaisten välillä sekä viranomaisyhteistyön sujuvuus päivittäisiä tilanteita suuremmissa mittavissa resursseja vaativissa onnettomuuksissa ja häiriötilanteissa.

Pelastustoimen tehtävänä on yhteensovittaa eri toimijoiden pelastustoimintaan varautumista suuronnettomuuksissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa (PeL 46 §). Pelastuslaitokset laativat alueensa onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat.

Pelastuslain 46 §:ssä säädetään, että viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia antamaan pelastusviranomaisille virka-apua ja asiantuntija-apua tai joiden asiantuntemusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan.

Lakisääteisen osallistumisvelvollisuuden lisäksi pelastustoiminnan johtaja voi määrätä muitakin henkilöitä osallistumaan pelastustoimintaan sekä määrätä antamaan käytettäväksi pelastustoimintaan soveltuvia kalustoa, välineitä, tarvikkeita, rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja niin edelleen. (PeL 36–37 §).

Näiden lisäksi Pohjanmaan pelastuslaitos on tehnyt yhteistoimintasopimuksen Porin prikaatin kanssa. Ympäristövahinkojen torjunnan suunnittelussa sekä patoturvallisuuteen liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä ympäristöviranomaisten kanssa. Länsi-Suomen merivartioston ja länsirannikon pelastuslaitosten yhteistoimintasuunnitelma alusöljy- ja aluskemikaalionnettomuuksien hoitamiseksi on päivitetty syyskuussa 2023.

Turvallisuusfoorumi on aloittanut toiminnan vuoden 2022 syksyllä hyvinvointialueen aloitteesta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tavoitteena on ylläpitää yhteistyötä eri viranomaisten, kuntien ja muiden yhteistyötahojen kesken. Yhteistyön tavoitteena on lisätä tietoutta käytettävissä olevista resursseista, mahdollistaa toimivat hälytysyhteydet ja nopeuttaa pelastustoiminnassa tarvittavien resurssien kokoamista. Yhteistyön tavoitteena on edistää tiedonkulkua ja tilannekuvan muodostamista.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pohjanmaan pelastuslaitos ja suunnitelmallista yhteistyötä vuosittain kaikkien pelastustoimen alueiden sekä alueellaan toimivien viranomaisten ja pelastustoimeen osallistuvien järjestöjen kanssa.
- Pelastuslaitos ylläpitää tarpeellisia yhteistyösuunnitelmia yhteistyösopimuksia ja yhteistyöelimiä (esim. Pohjanmaan turvallisuusfoorumi) pelastustoimintaan varautumista varten
- Palvelutasopäätöskauden pelastuslaitosten väliset ja muiden viranomaisten kanssa tehdyt yhteistoimintasuunnitelmat, yhteistoimintasopimukset ja yhteistoimintamuistiot tarkastetaan säännöllisesti ja päivitetään tarvittaessa
- Pelastuslaitos huomio pelastuslain 46–47 § mukaisen viranomaisyhteistyön ja pelastuslain 36 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien antamat mahdollisuudet pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen mitoituksessa.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyötä sekä sen suunnittelua tulee jatkossakin kehittää pelastuslaitosten sekä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön suunnittelua kehitettäessä tulee huomioida yhteistyötahojen tavoitettavuus. Pelastustoimialueen yhteistyörakenteet ja yhteistyön toimintatavat ovat osin kirjavia hyvinvointialueuudistuksen ja pelastuslaitosten yhdistymisen jäljiltä. Yhteistyötä pelastustoiminnan suunnittelussa jatketaan tavoitteellisesti, että saataisiin nykyiset sopimukset päivitettyä tarpeisiin nähden.

Yhteistyön kehittämisessä keskitytään yhteistyöviranomaisten ja yhteistyörakenteiden tunnistamiseen ja yhteistyön yhtenäistämiseen koko hyvinvointialueella. PTP-kaudella vakiinnutetaan alueellisen turvallisuusfoorumin toiminta.

4.3.4 Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaki 379/2011 47§ pykälä asettaa pelastuslaitokselle vaatimuksen laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Lisäksi Pelastuslain 30§ nojalla pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusvedenhankinnasta ja toimittamisesta (sammutusvesisuunnitelma) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamisen tueksi löytyvät toimintaohjekortit, melkein kaikista onnettomuustyypeistä. Pelastustoiminnan onnettomuustyyppiä kohtaisia suunnittelua on toteutettu myös erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisissa pelastussuunnitelmissa. Sammutusvesisuunnitelma on päivitetty vuonna 2022, mutta siinä ei ole otettu huomioon hyvinvointialueeseen siirtyessä pelastuslaitoksen alueeseen liittyneitä kuntia Pietarsaarta, Kruunupyötä ja Luotoa.

Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suunnitelmavalmius on kohtuullisella tasolla. Riskianalyyssissä tunnistettuihin erityiskohteisiin on laadittu erilliset pelastustoimintaa koskevat suunnitelmat tai toimintatapamallit.

Pelastustoiminnan suunnitelmien valmiudessa on puutteita. Suurin osa pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suunnitelmista tarvitsee päivittämistä ja kehittämistä. Esimerkiksi pelastuslaitoksen valmiuden tehostamisen kriteeristöön, maasto ja metsäpalosuunnitelma, johtokeskustyöskentelyyn, pelastuslaitosavun laajamittaiseen vastaanottamiseen ja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen liittyvät suunnitelmat ja toimintatapamallit kaipaavat päivittämistä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Huolellinen suunnittelu ja varautuminen varmistavat pelastustoiminnan palveluiden toteutumisen kaikissa turvallisuustilanteissa. Suunnittelu huomioi omat voimavarat ja yhteistyön muiden toimijoiden kanssa. Riskianalyyssissä tunnistettuihin riskikohteisiin on pääosin varauduttu pelastustoiminnan suunnitelmin. Toisaalta pelastuslaitoksen, tulee tehdä tulevaisuudessa vielä paljon onnettomuuskohtaisia suunnitelmia.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää säädösten, riskien ja pelastuslaitoksen tarpeiden edellyttämän määrän pelastustoiminnan suunnitelmia. Suunnitelmarakenne noudattelee sisäministeriön asetuksessa (1363/2018) määritettyä suunnitelmarakennetta (yleissuunnitelmat, vaativat tilanteet ja yhteistyö).

- Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti pelastustoiminnan yhteistyöalueella tapahtuvaan pelastustoiminnan suunnitteluun. Suunnitelmat laaditaan yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.
- Suunnitelmat tarkistetaan ja päivitetään yhteystietojen ja muiden tärkeimpien tietojen osalta vuosittain ja kokonaisuudessaan vähintään kolmen vuoden välein.

Palvelutason kehittämistarve

Puuttuvat ja vanhentuneet suunnitelmat laaditaan ja päivitetään PTP-kauden aikana: valmiuden kohottamisohje, johtokeskusohje, toiminnan jatkuvuuden turvaamisen toimintamallit, maasto ja metsäpalosuunnitelma, valmiussuunnitelma ja sammutusvesisuunnitelmaa täydennetään siirtyneiden kuntien osalta ja vahvistetaan erikseen valtuustossa.

Palvelutasopäätöskauden aikana pelastuslaitos tulee tunnistamaan päivittämistä vaativat suunnitelmat ja huolehtii niiden päivittämisestä. Pelastustoiminnan henkilöstön tietoisuutta pelastustoiminnan suunnitelmista lisätään palvelutasopäätöskaudella.

4.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimintaa, sen johtamista ja yhteistyötä varten on laadittava tarpeelliset suunnitelmat. Pelastuslaki (379/2011) edellyttää lisäksi erikseen sen, että lain 48 §:n tarkoittamille, erityistä vaaraa aiheuttaville kohteille on laadittava ulkoiset pelastussuunnitelmat (UPS) yhteistyössä kohteen/alueen toiminnanharjoittajien kanssa. Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Suunnitelmaa laadittaessa pelastuslaitoksen on kuultava vaaralle alttiiksi joutuvaa väestöä sekä oltava riittävässä yhteistyössä oman alueensa ja naapurialueiden viranomaisten kanssa.

Laadituista suunnitelmista ja suuronnettomuusriskeistä on tiedotettava. Turvallisuustiedotteella tarkoitetaan pelastuslaitoksen laatimaa ulkoisen pelastussuunnitelman osaa, jolla tiedotetaan yleisöä pelastuslaitoksen verkkosivuilla ja lisäksi siitä toimitetaan yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa jaettava yleisötiedote.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien mukaista toimintaa on harjoitettava. Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta sekä järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi. Ulkoisen pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumista valvoo aluehallintovirasto.

Suunnitteluun, tiedottamiseen ja harjoitteluun liittyvät määräajat on annettu asetuksessa (SM:n asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista, 1286/2019).

Kuva 2. Kaavio ulkoisen pelastussuunnitelman laadintaprosessista. Lähde: Sisäministeriön julkaisu 2021:2; Ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella on kuusi (6) kohdetta, joihin on laadittu ulkoinen pelastussuunnitelma (tilanne 1.9.2023). Lisäksi Vaskiluodon satama-alue Vaasassa on Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) nimeämä ns. dominokohde, jossa suuronnettomuus voi levitä tuotantolaitokselta toiselle. Pohjanmaan pelastuslaitokseen 01.01.2023 liittyneiden kuntien mukana tuli uusia erityistä vaara aiheuttavia kohteita. Kokonaismäärä tulee olemaan yhdeksän (9), joista kolmessa (3) on prosessi vaiheessa. Lisäksi kolme (3) kohdetta on poistunut erinäisistä syistä aktiivisesta tilasta passiivisiksi tai lopettanut. Harjoitukset on toteutettu jokseenkin suunniteltujen aikataulujen mukaan.

Pohjanmaan pelastuslaitoksessa ulkoisia pelastussuunnitelmia laativat pelastustoiminnan tulosalueen työntekijät siten, että yhdellä henkilöllä on yksi ulkoinen pelastussuunnitelma laadittavanaan. Ulkoiset pelastussuunnitelmat ovat päivystävien palomestareiden ja päivystävien päälliköiden saatavilla ja käytettävissä jatkuvasti, sekä toimisto-olosuhteissa että autoissa. Seuraavassa kohdassa mainitut turvallisuustiedotteet ovat jatkuvasti saatavilla Pohjanmaan pelastuslaitoksen verkkosivuilla. Ulkoisten pelastussuunnitelmien sisällöissä on tällä hetkellä laadullisia eroja, johtuen mm. eri aikakausina valmistuneista dokumenteista. Ulkoisiin pelastussuunnitelmiin liittyvän osaamisen jalkauttaminen muille kuin niiden ”omalle” laatijalle ei toteudu riittävän kattavasti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pohjanmaan pelastuslaitos pyrkii ylläpitämällä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmansa siihen, että pelastustoiminta päivittäisiä tehtäviä suuremmissa tehtävissä on tehokasta ja laadukasta. Huomiota kiinnitetään sekä pelastustoiminnan johtamiseen että pelastustoiminnan käytännön toteuttamiseen. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien kokonaisuus on pitkäaikainen prosessi, jonka ydinkohdat toteutuvat säännöllisesti tietyin määräväleihin. Palvelutasopäätökseen toiminnalle ei kirjata määrällisiä tavoitteita koska ulkoisen pelastussuunnitelman vaatimia erityistä vaaraa aiheuttavia kohteita saattaa päätettävällä palvelutasopäätöskaudella lopettaa tai tulla lisää.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden toiminnan seurannasta saatavien tietojen keräämisen menettelyjä ja jatkojalostusta on tarpeen kehittää. Kehittämisen tarkoituksena on saada kohteista ajantasaista tietoa ulkoisten pelastussuunnitelmien välitöntä päivittämistä varten. Jatkokäsittelyn osalta tavoitteena on luoda pelastuslaitokselle toimintamalli, jossa saatuja tietoja analysoidaan rutiininomaisesti ja jatkuvasti sekä pyritään edistämään pelastuslaitoksen sisäistä tiedonvaihtoa ja tehtyjen havaintojen hyödyntämistä.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien ja niihin liittyvien suuronnettomuusharjoitusten tarkoituksena on osaltaan varmistaa mahdollisimman tehokkaat pelastustoimet suunnittelukohteen onnettomuustilanteissa. Erityisenä tavoitteena on suuronnettomuuksien torjuminen ja vahinkojen minimoiminen.

Pohjanmaan pelastuslaitoksen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisiin pelastussuunnitelmiin liittyvät tärkeimmät tavoitteet päätettävälle palvelutasopäätöskaudelle ovat:

- ulkoisten pelastussuunnitelmien sisällöissä esiintyviä eroja vähennetään ja parannetaan osaamisen jalkauttamista muille kuin kohteen ”omalle ” laatijalle
- pelastuslaitoksen henkilökunnan ymmärrystä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien tarkoituksesta, merkityksestä ja liittymäpinnoista eri kokonaisuuksiin lisätään (sisäinen viestintä),
- kaikissa erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisissa pelastussuunnitelmissa käytetään voimassa olevia, yhtenäisiä dokumenttipohjia,
- erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisia pelastussuunnitelmia laativien henkilöiden osaamista kehitetään koulutussuunnitelman mukaan
- yhteistyötä lisätään onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen kanssa
- yhteistyötä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa kehitetään harjoittelemalla
- tarkistetaan muutoksen aiheuttama tilanne ja varmistetaan niiden ajantasaisuus.

- ulkoisia pelastussuunnitelmia käytetään valvontatehtäviin valmistauduttaessa ja saatujen tietojen hyödyntämistä kehitetään pelastustoiminnassa

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- laaditaan erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat (UPS) enintään vuoden kuluessa siitä, kun pelastuslaitos on vastaanottanut asetuksen 1286/2019 (SM:n asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista) 4 §:n tarkoittamat asiakirjat
- Suunnitelmat päivitetään ja suuronnettomuusharjoitukset järjestetään erityistä vaaraa aiheuttavien kohteissa säännöllisesti vähintään kolmen vuoden välein. 1. harjoitus pidetään vuoden kuluessa siitä, kun UPS on hyväksytty. Harjoitukset on dokumentoitava asetuksen 1286/2019 11§:n mukaisesti ja seuraavan vuoden tiedot laadittavista UPS:t ja harjoituksista on toimitettava aluehallintovirastolle marraskuun loppuun mennessä.
- Suunnitelmista ja suuronnettomuusriskeistä tiedotetaan enintään viiden vuoden välein suomeksi ja ruotsiksi.
- Palvelu toteutetaan pääsääntöisesti pelastustoiminnan tulosalueen resursseilla ja johdolla ja kemikaaliasiantuntija tukee palvelua.
- Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden palvelukokonaisuuteen kohdennettava 1 HTV:tta, joka sisältää UPS:n laatimisen ja ylläpidon, tiedottamisen, harjoitukset, koulutukset sekä raportoinnin.

Palvelutason kehittämistarve

Osaamisen kehittämisen ulkoisten pelastussuunnitelmien tekemisessä ja päivittämisessä. Seurataan aktiivisesti uuden teknologian, toimintaympäristön muutoksia ja siihen liittyviä haasteita. Lisätään alueella eri toimijoiden osaamista liittyen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisiin pelastussuunnitelmiin. Henkilöstöä osallistuu UPS:iin liittyvään valtakunnalliseen toimintaan sekä hyödyntää saatuja tietoja toiminnan kehittämisessä. Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella tehdään tiivistä yhteistyötä turvallisuusselvityslaitosten kanssa.

4.3.6 Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)

4.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella toimii 31 paloasemaa, jossa on sopimushenkilöstöä palokuntasopimuksella ja henkilökohtaisella työsopimuksella hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi alueella on 14 päiväpaloasemaa, joiden henkilövahvuus vaihtelee asemittain. Paloasemien päivähenkilökunta koostuu palomiehistä. Jokaiseen paloasemaan kytkeytyy ryhmä sopimuspalokuntalaisia, jotka hälytetään vuorokauden ajankohdasta riippumatta vakituisten päivähenkilöstön avuksi.

Sopimushenkilöstön kokonaismäärä on noin 900 henkilöä. Sopimushenkilöstöä käytetään pelastuslain 51 §:n periaatteiden mukaan ensijaisesti pelastustoiminnassa, mutta voivat osallistua onnettomuuksien ehkäisytyöhön turvallisuusviestinnässä ja muissa soveltuviissa tehtävissä.

Pitkällä rannikkoalueella merialueen pelastustoimen tehtäviin osallistuvat vakinaisen - ja sivutoimisen pelastushenkilöstön lisäksi Vaasan meripelastusyhdistys sekä erillisen sopimuksen mukaan Vaasan meripuolustustaidon kehittämissä yhdistys, joka miehittää yhden aluksen. Pelastustoimen tehtäviin on saatavissa resursseja vapaaehtoiselta pelastuspalvelulta (Vapepa).

Resurssit ovat pääosin liitetty mukaan pelastustoiminnan tehtäviin ennalta laaditun hälytysohjeen mukaan. Sopimuspalomiehet osallistuvat koulutustasonsa mukaisesti kaikkiin pelastuslaitoksen perustehtäviin niin maalla kuin merellä.

Virka-ajan ulkopuolella palvelun saatavuus on ollut pääosin riittävää, mutta osaamistasojen ylläpitämisessä on haasteita, koska korona ajanvaikutukset tuntuvat vieläkin varsinkin sopimushenkilöstön harjoitusten ja koulutuksen toteuttamisessa. Vaikutukset näkyvät sopimushenkilöstön keskuudessa motivaation puutteena.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on tuottaa pelastustoiminnan palveluita jatkossakin yhteistyössä päätoimisella ja sopimushenkilöstöllä täydentäen muilla tarjolla olevilla vapaaehtoisilla. Pelastustoiminnan kelpoisuusvaatimukset täyttävä sopimushenkilöstö on tärkeä osa pelastustoiminnan valmiuden ylläpitämisessä. Tarve on saada toimivat ja elävät paloasemat varmistamaan pelastustoiminnan yhdenmukaiset palvelut koko hyvinvointialueella. Sopimushenkilöstön käyttöä on lisättävä turvallisuusviestinnässä ja niihin liittyvissä tapahtumien järjestämisessä.

Elinvoimaiset paloasemat ylläpidetään tunnistettujen riskien perusteella ja niiden vaatimilla suorituskyvyillä. Sopimushenkilöstön rekrytointeja on tehostettava, jotta voidaan varmistaa valmius ja suorituskykyjen jatkuvuus paloasemilla.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää vapaaehtoisten organisaatioiden ja henkilöiden käytöstä pelastustoimen palveluiden tuottamisessa.

Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

- Pelastuslaitos käyttää voimassa olevien sopimusten mukaisesti sopimuspalokuntia ja henkilökohtaisten sopimusten tehneiden henkilöiden osaamista palveluiden tuottamiseen pelastuslain (379/2011) 51 §:n, pelastusasetuksen (407/2011) 7 §:n ja sekä muiden pelastustoimen säädösten ja normien asettamissa rajoissa.
- Sopimuspalokuntatoiminnassa noudatetaan toistaiseksi siirtyneiden sopimuksen periaatteita. Tavoitteena on saada uudet ja yhtenäiset sopimukset voimaan viimeistään kevään 2024 aikana
- Sopimushenkilöstöä käytetään koko pelastustoimialueella etenkin alueellisesti kattavan pelastustoiminnan valmiuden ja suuronnettomuusvalmiuden ylläpitämisessä, mutta myös sopimushenkilöstölle soveltuvien turvallisuusviestinnän tapahtumien järjestämisessä.
- Pelastustoiminnan palveluiden järjestämiseen (valmius, hälytystoiminta, tukitehtävät) koulutetaan aseman erityispiirteiden ja suorituskyvyn mukaisesti sopimushenkilöstöä riskien edellyttämä määrä.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimintaan osallistuvien määrä on määriteltävä riskien, onnettomuus esiintymistiheyden ja tyyppien sekä paikallisten olojen perusteella. Aikaisempien palvelutasopäätösten liitteinä olleet tavoitteelliset yhteenvetotaulukot ajoneuvoista, kalustosta ja henkilöstöstä tarkistetaan ja päivitetään, joka tukee rekrytointia ja hankintoja paloasemilla.

Sopimushenkilöstö osalta on keskityttävä erityisesti siihen, että pelastustoiminnassa tarvittava osaaminen ja toimintakyky sekä osallistumisaktiivisuus pyritään säilyttämään varmistamalla laadukkaalla ja suunnitelmallisilla koulutuksilla ja harjoituksilla. Lisäksi osaamiskartoituksen hyödyntämisellä varmistetaan kohdennettua koulutusta ja annetaan mahdollisuus kehittyä.

4.4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos on luonut hyvän pohjan sopimuspalokunta toiminnalle. Pelastuslaitos varustaa hälytystoimintaa osallistuvat, järjestää peruskursseja yhteistyössä SPEK Pohjanmaan kanssa ja omana toimintana, huolehtii työterveyshuollon ja toimintakykytestien järjestämisestä ja ylläpitää riskien mukaisia ajoneuvoja, kalustoa ja asianmukaisia toimitiloja.

Pelastuslaitoksen henkilöstö koostuu päätoimisesta henkilöstöstä ja sopimushenkilöstöstä.

Sopimushenkilöstö ja vapaaehtoiset palokunnat ovat tärkeä osa pelastustoimen vapaaehtoistoimintaa, joiden taustalla toimivat mm. Pohjanmaan pelastusalan liitto ry ja Svenska Österbottens räddningsförbund rf. Muita vapaaehtoistoimijoita ovat Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, Meripelastusseurat, Suomen punainen risti ja Maanpuolustuskoulutus ry. Vapaaehtoisorganisaatiot ovat mukana esimerkiksi omatoimisen varautumisen edistämässä ja varsinaista pelastustoimintaa tukevissa tehtävissä.

Sopimuspalokuntatoiminnassa on merkityksellistä palokuntanuoriso- ja palokuntanaistoimintaa. Nuoriso-osastot vaikuttavat hälytysosastojen rekrytointiin ja palokuntanaisosasto ovat aktiivisia niin muonituksessa kuin turvallisuusviestinnässä. Vapaaehtoistoiminnan merkitystä pitää nostaa esille turvallisuusasioissa, koska elämäntapa kokemukset tarttuvat myös heidän lähipiiriinsä.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on aktiivisia niin alueellisia sopimuspalokuntien omia ryhmiä kuin pelastuslaitoksen organisoima sopimushenkilöstön yhteistoimintaryhmä.

Alueelliset ja toimintakulttuuriset erot ovat nousseet keskusteluun uusien kuntien liittyessä hyvinvointialueelle. Pelastustoiminnan palveluissa vaikutukset eivät näy, mutta haasteet liittyvät järjestelmiin ja niiden toimintakuntoon saattamiseen. Toiminnan edistämiseksi alueelliset sopimuspalokuntaryhmät ovat pyrkinneet viestiä ja edistämään vuorovaikutteista tiedonkulkua.

Sopimuspalokuntalaisten koulutuksen ja harjoittelun taso eikä määrä ole noussut koronaa edeltävälle tasolle. Tämä on vaikuttanut sopimushenkilöstön motivaatioon. Tämän korjaamiseksi odotetaan toimenpiteitä, koska osaamisen kehittäminen on varmistettava. Henkilöstön osaamisen, koulutuksen ja harjoitusten seurantajärjestelmän hankinnan viivästyminen ja koulutussuunnittelijan resurssipuute hidastavat asian korjaamista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vapaaehtoistoiminnan edistämisen ensisijaisena tavoitteena on varmistaa, että pelastustoimen yhteistyökumppanina säilyy ja kehittyy osaava, tehokas ja tehtävänsä motivoitunut sopimuspalokuntatoiminta

Osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen korjaamiseen on ryhdyttävä nopeasti. Vuositason koulutussuunnitelma ja harjoitukset sekä niiden seuranta tulee parantaa. Jokaiseen harjoituksen

laaditaan ohjelma ja vastuhenkilö huolehtii työturvallisuuden toteutumisesta. Vaativiin harjoituksiin kuten PVAT, pintapelastus, savusukellus yms. on järjestettävä koulutettu kouluttaja.

Perustietojen kartoitus on aloitettava, jotta uuden järjestelmä käyttöönoton yhteydessä saadaan tiedot päivitetyn ajan tasalle. Päivitetyillä tiedoilla voidaan järjestelmää tehokkaammin hyödyntää jatkossa.

Tavoitteena on palauttaa koulutuksien sekä harjoitusten järjestelmällisen organisoinnin, jota tukee toimiva järjestelmä lähitulevaisuudessa. Lakisäätteiset sekä muut harjoitukset ja koulutukset toteutuvat ja valvonta toimii. Koulutussuunnitelma rakennetaan ohjaamaan yhdenmukaista osaamisen kehittämistä ja ylläpitoa. Koulutusta järjestetään edelleen ruotsin ja suomen kielellä. Vakituisten henkilöstön ja koulutettujen kouluttajien vastuulla on vaativat harjoitukset ja koulutukset

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Aluevaltuusto päättää vapaaehtoistoiminnan tukemisen tavoitteista, toimenpiteistä ja muodoista.

Palvelutaso muodostuu palvelun saatavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta.

- [Päätös palvelutasosta]
- Sopimuspalokuntatoiminnan toimintaedellytykset turvataan ja toimintaa kehitetään yhteistyössä sopimuspalokuntien ja palokuntayhdistysten kesken. Sopimushenkilöstön yhteistoimintaryhmä on keskeinen toimija, joka kokoontuu vähintään neljä (4) kertaa vuodessa.
- Pelastuslaitos osallistuu resurssiensa puitteissa alueensa vapaaehtoistoimijoiden järjestämiin koulutustilaisuuksiin, seminaareihin ja harjoituksiin, jotka käsittelevät onnettomuus- ja vaaratilanteisiin, häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista ja niissä toimimista.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskaudella 2024–2026 pelastuslaitos selvittää alueen vapaaehtoistoimijoiden (muut kuin sopimuspalokunnat) toimintaedellytyksiä osallistua pelastustoimintaan tai pelastustoiminnan tukitehtäviin. Selvitystyössä hyödynnetään vapaaehtoistoiminnan edistämistä laadittua ohjetta (Valtakunnallinen ohje pelastuslaitoksille vapaaehtoisten voimavarojen hyödyntämiseksi pelastustoiminnassa, SM 2022:21). Selvitystyön perusteella tehdään tarvittavat päivitykset yhteistoimintasopimuksiin ja tilannekeskuksessa ylläpidettäviin hälytysyhteystietoihin.

4.4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan pelastuslaitos noudattaa sopimushenkilöstö ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksissa pelastuslain 53§, valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta 7§, työterveyshuoltolain 3 luvun periaatteita.

Työterveyshuollon toimintaohjelma on laadittu yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. Ohjelman laatimisessa huomioidaan työterveyslaitoksen pelastushenkilöstöön liittyvän työterveysseurannan sekä pelastusopiston opetussuunnitelman kurssivaatimusten asettamat ohjeet ja suositukset soveltuvien osin. Pelastuslaitos ja työterveyshuolto käyvät ohjeen ja sen päivitykset läpi tarvittaessa, vähintään kuitenkin vuosittain.

Pohjanmaan pelastuslaitos seuraa ja ilmoittaa henkilöstönsä ASA –altistumiset vuosittain, myös sopimushenkilöstön osalta Työterveyslaitokselle.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Alueella on ajoittain palveluntuottajaan liittyviä saatavuusongelmia työterveystarkastusten osalta. Näissä tapauksissa tulisi esimiehillä olla toimintaohje siihen, kuinka palvelu saadaan järjestettyä. Pitkät etäisyydet ja harventuva palveluverkosto aiheuttavat lisääntyvää haastetta.

ASA-altistumisten seurannalle tarvitaan sähköinen järjestelmä, jossa työntekijän oikeudet-, työntäjän velvoitteet- ja työterveyslaitoksen tavoitteet saataisiin modernilla tavalla kuntoon.

Palvelua kehitetään siten, että sekä tarjonta, että tarpeet osataan ennakoida.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pohjanmaan pelastuslaitos noudattaa sopimushenkilöstö ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksissa pelastuslain 53§, valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta 7§, ja työterveyshuoltolain 3 luvun periaatteita.
- Sopimushenkilöstö tulee huomioida pelastuslaitoksen henkilöstöä koskevassa osassa Hyvinvointialueen työterveyshuollon suunnitelmassa

Palvelutason kehittämistarve

Kehittämistarve liittyy yhteisten toimintatapojen varmistamiseen, palvelun yhdenmukaisen saatavuuteen liittyviin ongelmiin. Ongelmat pyritään selvittämään palveluntarjoajien kanssa käytävillä säännöllisillä yhteistoimintaneuvotteluilla.

4.4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pohjanmaan pelastuslaitos noudattaa Pelastusopiston sivutoimiselle henkilöstölle vahvistamaa opetussuunnitelmaa. Kurssien käynnistämisen-, tarvekartoituksen- sekä kurssinjohtajien ohjaamisen osalta pelastuslaitoksella on toimeksiantosopimus Pohjanmaan pelastusalan liiton (Spek:n) kanssa. Sopimuksen toteuma ja tarvekartoitus käydään läpi vähintään vuosittain tarvittaessa useammin.

Koska Pohjanmaan pelastuslaitos ei ole koulutusorganisaatio, eikä näin ollen resurssia irrottaa varsinaisena työaikanaan henkilöstöä sopimushenkilöstön kouluttamiseen, pelastuslaitos tukee vapaaehtoistoimintaa pelastuslain hengen mukaisesti. Pelastuslaitos edesauttaa sopimuspalohenkilöstön kouluttautumista, rekrytoimalla ammattihenkilöstöstä koulutustyöstä kiinnostuneita kurssinjohtajia tukemalla heitä tarvittavan pedagogisen koulutukseen hankkimisessa, jotta he voisivat toimia kurssien kouluttajina ja vastuuhenkilöinä. Itse koulutustyö tapahtuu henkilöstön omalla ajalla.

Vuositasolla Pohjanmaa pelastuslaitoksella on suunnitelmassa n.700 koulutettavapäivän toteumasta alueellaan. Sopimus on pääosin toteutunut.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vastaavien kouluttajia tarvitaan lisää, jotta pelastusopiston opetussuunnitelman mukaisia kursseja voidaan toteuttaa koko alueella. Tavoite että, vastaavia kouluttajia olisi alueellisesti tasaisesti huomioiden nykyiset koulutettavat. Sivutoimisen henkilöstön raskaan kaluston kuljettajien tarve kasvaa ja tavoitteena on että asemilla on riittävästi sopimushenkilöstöä ajoneuvojen ja muun kaluston kuljettamiseen ja käyttöön.

Eteläisen alueen savusukelluskelpoisten määrää tulee lisätä. Savusukellusvalmiutta pyritään vahvistamaan siten, että toimintakykyvaatimusten mukaista pelastustoimen palvelua voidaan järjestää alueen asemien yhteistyöllä ja niihin perustettaviin savusukellusryhmiin.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Koulutettavapäivien määrä ja niiden toteutuminen säilytetään vähintään 700 päivän tasolla, järjestelyt on hoidettava joko omana toimintana tai ostopalveluna.

Palvelutason kehittämistarve

Kehittämistarve liittyy seurantaan ja koulutusten kirjaamiseen, kouluttajien saatavuuteen ja ulkopuolisen palveluntuottajan tuottaman palvelun varmistamiseen tai toiminnan siirtämiseen omaksi toiminnaksi, joka vaatii sisäisiä järjestelyjä ja päätöksiä.

4.5 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen

4.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 64 § mukaan Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

1. huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista;
2. kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin;
3. huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta;
4. varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä
5. huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Pelastuslaitoksen valmiussuunnitelma on päivityksen alla. Valmiussuunnitelman pohjaksi laaditaan poikkeusolojen riskianalyysi pelastuslaitoksen kannalta. Suunnittelutyö on aloitettu.

Pelastuslaitoksen vakinainen henkilöstö on varattu. Väestönsuojelukoulutukset ovat olleet tauolla. Johtamisjärjestelmät ovat asianmukaiset. Hälytysjärjestelmät kattavat suurelta osin 1 ja 2 riskialueet. Evakuointisuunnitelma päivitetään, kun sitä ohjaava asiakirja hyväksytty.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen on noudatettava lakien määräyksiä. Määräykset sisältävät yksityiskohtaisia vaatimuksia varautumiselle. Alueen riskeistä ei tässä vaiheessa ole noussut tekijöitä, jotka edellyttäisivät muuta kuin lakisääteisten tehtävien hoitamista. Pelastuslaitoksen tavoitteena on ajantasainen poikkeusolojen riskianalyysi ja siihen perustuva valmiussuunnitelma sekä käyttökelpoinen evakuointisuunnitelma. Suunnitelmien pohjalta toteutetaan järkevät

ennakkovarautumistoimet sekä koulutetaan henkilöt. Tavoitteen saavuttamisen esteenä on riittämätön henkilöstöresurssi.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pohjanmaan pelastuslaitoksella on ajantasainen valmiussuunnitelma vuoden 2024 aikana. Suunnitelma päivitetään neljän vuoden välein tai yleisen tilanteen oleellisesti muuttuessa.
- rekryointitarve pelastustoimen suunnittelija 1HTV

Palvelutason kehittämistarve

Valmiuden ja varautumisen kehittämiseen sekä jatkuvuuden hallinnan suunnitteluun kohdennetaan 1,5 HTV:tta, johon lasketaan mukaan pelastustoimen suunnittelijan ja valmiuspäällikön osuus. Väestönsuojeluun varautuminen vaatii suunnittelua ja työaikaa. Suunnitelmat saadaan päivitettyä vuoden 2024 aikana, jonka jälkeen voidaan aloittaa muiden toimijoiden suunnittelun ohjaaminen, joka käytännössä yhteensovittamista, ei suunnitelmien laadintaa. Yhteistoimintaa pitää kehittää hyvinvointialueen varautumisen kanssa voi mahdollistaa resurssien yhteiskäyttöä.

Oman toiminnan kehittämiseksi on käynnistettävä väestönsuojeluorganisaation koulutus. Koulutus voidaan aloittaa, kun tarvittavat suunnitelmat on laadittu. Kouluttaminen vaatii lisäresursseja tai ulkopuolisen palvelun käyttöä. Materiaalinen ennakkovarautuminen vaatii rahoituksen ja niiden hankinnat tulevat perustumaan suunnitelmiin. Pelastuslaitos ohjaa alueen valmiussuunnittelua siten, että vastuviranomaisten valmiussuunnitelmat päivittyisivät vuoden 2025 loppuun mennessä.

4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Väestönsuojeluun varautumista suunnitelmin ja yhteistyössä ohjaa mm pelastuslain 65 §.

Pelastuslain 65 § mukaan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Suunnittelun johtamiseen ei ole riittänyt resursseja. Pelastuslaitos on jonkin verran vastannut esim. kuntien kysyntään suunnittelun tukemiseksi.

Pelastuslain 65 §:n mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia

laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Väestönsuojeluun ja varautumiseen käytettävissä oleva henkilöresurssi on pelastuslaitoksella periaatteessa 1 HTV.

Pohjanmaan pelastuslaitos tekee valmiussuunnittelussa tiivistä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Keskeisimmin yhteensovittamistehtävä liittyy valmiuslaissa tarkoitettua väestön siirtämistä koskevaan suunnitteluun, jonka olennaisin osa on Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveysviranomaisten ja pelastuslaitoksen evakointisuunnitelmien yhteensovittaminen. Sen lisäksi on sovitettava yhteen muiden viranomaisten, kuntien, kaupunkien ja toimijoiden suunnitelmat huolehtien samalla siitä, että tehtäväjako on selkeä.

Pelastuslaitoksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveysviranomaisten evakointisuunnitelmien lähtökohdat ja käsitys väestön siirrossa sovellettavista peruseriaatteista ovat yhtenevät. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden piirissä olevien osalta on sovittu, että vastuu niin suojaväestön kuin väestön siirron käytännön toteuttamisesta on sosiaali- ja terveysviranomaisilla niiden henkilöiden osalta, jotka eivät kykene siirtymään itsenäisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen on johdettava väestönsuojelun suunnittelua. Tavoitteena on ajantasaiset suunnitelmat kaikilla vastuutahoilla.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Evakointia koskevat suunnitelmat päivitetään päätöskauden aikana. Väestönsuojeluun liittyviä suunnitelmia laaditaan ja ylläpidetään. Suunnittelussa huomioidaan alueen kunnat, teollisuus sekä hyvinvointialueen omat toimialat
- Pelastuslaitos huolehtii, että pelastustoimen vastuulla oleva väestönsuojelutehtäviä koskeva toiminta ja suunnitelmat on yhteensovitettu Pohjanmaan alueella. Yhteensovittamistyössä keskeisin rooli tulee olemaan väestönsuojelun yhteistyöryhmän toiminnalla. Yhteensovittamisesta vastaa valmiuspäällikkö.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskaudella on tarpeen pyrkiä yhteensovittamaan Pohjanmaan pelastuslaitoksen valmius- ja evakointisuunnitelmat yhteistyöalueen ja yhteistoiminta-alueen muiden pelastuslaitosten vastaavien suunnitelmien kanssa ainakin siltä osin kuin suunnitelmissa käsitellään pelastuslaitosten väliseen yhteistyöhön mahdollisesti liittyviä seikkoja. Yhteensovittamiseen suunnitteluun on kohdennettava 0,3 htv:ta.

4.5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella väestönsuojeluun ei ole määritelty erillistä väestönsuojeluorganisaatiota, vaan toimintaa toteutetaan ja johdetaan pelastuslaitoksen omana toimintana.

Onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueella hoidetaan osa väestönsuojien valvonnasta ja turvallisuusviestintä, joka voidaan poikkeusoloissa tehostetusti liittää väestönsuojeluun ja omatoimisen varautumiseen. Lisäksi tehtäviin kuuluu poikkeusolojen ja sodan aikana myös muita tehtäviä, muun muassa johtokeskustyö, kuntien yhdyshenkilöt jne. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kohteilla on pelastuslain mukaisesti omat kiinteistökohtaiset pelastussuunnitelmat, joihin kuuluu väestönsuojien käyttöönottosuunnitelmat.

Pelastussuunnitelmissa on määritelty kohteiden turvallisuusvastuu ja nimetyt väestönsuojelun vastuuhenkilöt ja väestönsuojien hoitajat.

Pelastuslaitos on riippuvainen ulkoisten toimittajien hyödykkeistä, kuten varaosista ja polttonesteistä sekä voiteluaineista. Yhteistoiminnalla huoltovarmuuskeskuksen kanssa voidaan osittain varmistaa toiminnan jatkuvuutta ja muulla tavoin sopimalla toimittajien kanssa ja omalla valmiusvarastoinnilla, koska hankintaketjut ovat pitkiä ja monimutkaisia ja niiden toiminnan takaaminen kaikissa turvallisuustilanteissa on haastavaa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Väestönsuojeluorganisaation määrittäminen on keskeinen edellytys toiminnan jatkumiselle poikkeusoloissa.

Tavoitteena on määrittää väestönsuojeluorganisaatio siten, että pelastuslaitoksen toimintaa ja pelastustoimen palvelujen tuottamista pystytään poikkeusoloissa jatkamaan mahdollisimman pitkälti normaalioloja vastaavasti huolimatta pelastustoimen palvelujen lisääntyneestä tarpeesta.

Väestönsuojeluorganisaation rakennetta, tehtäviä ja suorituskykyä on tarpeen jatkuvasti muuttuvassa tilanteessa arvioida, että ne vastaavat poikkeusolojen vaatimuksia. Organisaatiota päivitetään tarvittaessa sisäministeriön perusteiden mukaisesti

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Organisaatiota ja suunnitelmia tarkastellaan vuosittain ja tarvittaessa päivitetään
- Pelastuslaitos ylläpitää suunnitelmia pelastuslaitoksen alaisen väestönsuojeluorganisaation henkilöstön, materiaalin ja tilojen määrittämiseksi.

- Väestönsuojeluorganisaation tiedot tallennetaan omaan rekisteriin. Rekisteriin tiedot tarkistetaan vähintään kahden (2) välein, henkilötietojen oikeellisuus kuitenkin vähintään viiden (5) vuoden välein.

Palvelutason kehittämistarve

Väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvien henkilöiden ja edellä mainitun materiaalin, kaluston ja tilojen tiedot tallennetaan pelastuslain 92 §:n mukaiseen varautumistehtävien rekisteriin. Rekisterin kehittämistä jatketaan. Rekistereiden ylläpitoon on kohdennettava n. 0,2 htv:tta.

Sopimuspalokuntalaisten käyttäminen pitkissä varallaoloissa, jopa päätoimisesti vuorotyöajassa on osittain suunnittelematta. sopimushenkilöstön käyttö on huomioita jatkossa palokuntayhdistysten kanssa tehdyissä sopimuksissa. Pelastuslaitoksen vakituisten henkilöstön ja sopimuspalokuntien koulutusta lisätään väestönsuojelun kokonaishallinnan parantamiseksi.

4.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos on varannut päätoimisen henkilöstön. Pelastuslain 65 §:n mukaan kukin viranomaisen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta. Pelastuslaitoksen henkilövaraukset perustuvat valmiussuunnitelmaan. Varaukset on päivitetty vuonna 2019, joten seuraava tarkistus on 2023/24.

Poikkeusolojen toimitilarpeet perustuvat valmius- ja evakuointisuunnitelmiin. Pelastuslaitos varmistaa tarvittavien toimitilojen käytettävyyden yhdessä Puolustusvoimien asianomaisten joukko-osastojen ja laitosten kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Varaamalla väestönsuojelutehtäviin tarvittava henkilöstö ja varmistamalla tarvittavien toimitilojen käytettävyys varmistetaan osaltaan pelastuslaitoksen kykyä muodostaa väestönsuojeluorganisaatio myös puolustusvoimien liikekannallepanon aikana taikka tilanteessa, jossa reserviin kuuluvia asevelvollisia määrätään ylimääräiseen palvelukseen.

Pelastuslaitoksen organisaatio toimii poikkeusoloissa ja varmistaa omat tarpeet on siten, että käytettävissä on riittävästi henkilöstöä ja kalustoa. Henkilöstön varaamistarve selviää suunnittelun edetessä. Sopimushenkilöstöä varataan lisätarvetta vastaavasti. Toiminnan keskeinen tavoite on, että kaikki väestönsuojeluun käytettävä materiaali ja henkilöstö on varattu. Varaukset pidetään ajantasaisina.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos huolehtii oman pää- ja sivutoimisen henkilökunnan ja sopimuspalokuntiin kuuluvien vapaaehtoisten henkilöiden sekä pelastusalueen ajoneuvokaluston varaamisesta, ja huolehtii näiden varausten ajantasaisuudesta.
- Pelastuslaitos käynnistää rakennusten varaamista koskevat neuvottelut Puolustusvoimien edustajien kanssa.
- Pelastuslaitoksen henkilövaraukset tarkistetaan ja tarpeelliset henkilövarausesitykset tehdään enintään kolmen vuoden välein, mutta kuitenkin aina, jos väestönsuojeluorganisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia.
- Henkilö-, ajoneuvo ja toimitilavarausten ajantasaisuudesta vastaa valmiuspäällikkö. Henkilö- ja toimitilavarausten ylläpitämiseen kohdennetaan n. 0,1 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Rakennetaan pelastuslaitoksen oma väestönsuojeluorganisaatio, johan varataan mm. toiminnassa mukana olevia henkilöitä. Tulevalla palvelutasopäätöskaudella tulee kehittää mahdollisen vapaaehtoisresurssin henkilövarausjärjestelyitä yhdessä muiden väestönsuojeluun liittyvien organisaatioiden kanssa. Varaamista koskevaa yhteistyötä on kehitettävä, jotta pelastuslaitos voi neuvoa ja ohjata kaikkien väestön suojaamiseen tarvittavien toimijoiden varauksia.

Toiminnan järjestäytymiseen tarvitaan erillinen toimeenpanosuunnitelma, jonka avulla voidaan hallitusti siirtyä täyden valmiuden käyttöön poikkeusoloissa

4.5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Väestönsuojeluhenkilöstöä ei viime aikoina ole koulutettu. Pelastuslaitoksen henkilöstö tekee pääasiassa samoja tehtäviä kuin normaalistikin. Tehtäviä joudutaan poikkeusoloissa priorisoimaan ja henkilöstön työpanosta siirtämään tarvittavaan työhön.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Erityiskoulutuksen järjestämiseen on tarve, kun väestönsuojeluorganisaatio on muodostettu.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos ylläpitää henkilöstönsä osaamistasoa harjoituksin ja koulutuksin.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen vastuulla oleva väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstö koulutetaan pelastuslaitoksen henkilöstöstä. Koulutuksia ja harjoituksia tulee järjestää säännöllisesti. Pelastuslaitos pyrkii vaikuttamaan PEO koulutustarjonta paikallisen tarpeen perusteella.

4.5.6 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 77 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa.

Pelastuslaitoksella on pääsääntöisesti miehitetty tilanne-/johtokeskus. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä mahdollistaa johtamistoiminnan järjestelyt myös tilanteessa, jossa häiriö kohdentuu kriittiseen infraan.

Poikkeusolojen tilannekuva- ja johtamistoiminta edellyttää soveltuvia ja toimintavarmoja viestiliikenneyhteyksiä. Toimintavarmat viestiliikenneyhteydet ovat tarpeen muun muassa pelastusmuodostelmien, pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskuksen, hyvinvointialueen ja kuntien johtokeskusten sekä eri hallinnonalojen poikkeusolojen suojelumuodostelmien ja eri viranomaisten välille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Viestiyhteydet ovat johtamisen perusedellytys. Tarve on pitää järjestelmät toimintakuntoisina ja varmistettuina sekä rakentaa varajärjestelmiä asemien väliseen yhteydenpitoon.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

Pelastuslaitos ylläpitää käytössä olevia johtamisjärjestelmiä ja varajärjestelmiä. Pelastuslaitoksen kyky johtaa pelastustoimelle kuuluvia väestönsuojelutehtäviä kaikissa tilanteissa pitää kehittää.

Palvelutason kehittämistarve

Johtamisen ja hälyttämisen varajärjestelmien kehittämistä jatketaan, huomioiden riskianalyysin johtopäätökset. Järjestelmät vaativat jatkuvaa päivittämistä ja laitteiden ylläpitoa. Henkilöstöä tulisi kouluttaa toimintaan tilanteessa, jossa johtamisjärjestelmät eivät toimi tai johtopaikka on tuhouttu.

Pelastuslaitoksen yksiköille tulee luoda hajasijoitus suunnitelma sodan ajan tilanteita varten.

4.5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hyvinvointialueella ja hyvinvointialueen pelastuslaitoksella ei ole sopimusta kuntien varautumisen tukemisesta. Pelastuslaitos osallistuu maakunnan varautumisen yhteensovittamiseen Pohjanmaan turvallisuusfoorumin verkostorakenteen kautta, johon ollaan perustamassa erillistä kuntaryhmää.

Pohjanmaan hyvinvointialue ja alueen kunnat sekä muut toimijat ovat perustaneet Pohjanmaan turvallisuusfoorumin vuonna 2022. Foorumin tarkoituksena on yhteistyön avulla kehittää alueen kokonaisturvallisuutta ja kriisinsietokykyä, kehittää valmius- ja turvallisuusasioihin liittyvää suunnittelua ja harjoittelua sekä mahdollistaa osaltaan tilannekuvan jakaminen ja kuntien ja asiantuntijaorganisaatioiden tukeutuminen toisiinsa. Foorumin toimintaa on vetää hyvinvointialue.

Foorumin toimintaan osallistuu kuntien lisäksi hyvinvointialue, eri viranomaisia ja laitoksia sekä kolmannen sektorin toimijoita. Pelastuslaitos tukee foorumin toimintaa ja ylläpitää foorumin asioita valmistelevaa sihteeristöä.

Pelastuslaitoksen tilannekeskuksen kautta järjestetään kunnille hälyttämis- ja tiedottamispalveluita. Häiriötilanteen aikaista tukea voidaan järjestää joko pelastuslaitoksen aloitteesta tai kunnan pyytämänä. Edellä mainitun lisäksi pelastuslaitos on tehnyt kuntien kanssa yhteistyötä valmiusharjoituksissa joko lähettämällä niihin yhteyshenkilöitä tai osallistumalla kuntien omiin harjoituksiin. Väestönsuojista annetaan pyydettyä lausunto rakennuslupavaiheessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tavoitteena on edelleen olla aktiivinen kuntien suuntaan. Kuntien kanssa tehtävällä yhteistyöllä pyritään osaltaan edesauttamaan hyvinvointialueen pelastustoimen vastuulle kuuluvien varautumistehtävien yhteensovittamista.

Pelastuslaitos ei tee väestönsuojien käyttöönotto tarkastuksia vaan vaatii todistuksen tarkastuksesta kiinteistönomistajalta. Jos tarkastus päädytään tekemään pyynnöstä, on se maksullinen. Pelastuslaitos voi omasta aloitteestaan tehdä valmiustarkastuksia, jolloin se on maksuton.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu Pohjanmaan turvallisuusfoorumiin aktiivisesti ja johtaa sihteeristön toimintaa
- Kartoitetaan kuntien suorituskyvyt pelastustoimintaa varten häiriötilanteissa
- Sovitaan yhteisen tilannekuvan jakamisen menettelyt käytännön tasolla.
- Kuntien johtoryhmien hälytyspalvelua ylläpidetään ja testataan vuosittain

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistoimintaa kehitetään ja valmiuspäällikön ja muiden päällystöviranhaltijoiden työpanosta kohdennetaan yhteensä n. 0,25 HTV:tta. Turvallisuusfoorumin työ sisältyy tähän.

Harjoitusten kautta otetaan turvallisempi etäkokousten ja yhteydenpidon alusta, joka toimii turvallisuusverkossa.

4.5.8 Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

Ensihoito ja ensivastepalvelut

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää. Ensihoito ja siihen kuuluva ensivaste palvelut määritelty Pohjanmaan hyvinvointialueen Ensihoidon palvelutasopäätöksessä. Pelastuslaitos osallistuu ensihoidon palvelutasopäätöksessä ja siitä erillisen sisäisen sopimukseen kirjatulla tavalla Sairaalapalveluiden tuottamaan ensihoitoon ja ensivasteeseen.

Palvelu sisältää perustasoisen ensihoidon tehtävät, joihin palomiehen peruskoulutus antaa toistaiseksi hyväksyttävän pätevyyden sekä ensivasteen 29 eri paloasemilta. Ensihoidon palveluihin on kohdennettu pelastajan työpanosta 13 HTV:tta. Ensivastetehtäviä on hoidettu viimeisen viiden (5) vuoden aikana yhteensä 2349 tehtävää. Sopimus on perustunut pelastustoiminnan valmiuteen, jossa on käytetty ensivastekurssin käyneitä henkilöitä.

Järjestely on parantanut hiljaisemmilla asemilla pelastajien rekrytointia ja mahdollisuutta ylläpitää koulutuksessa saatu perustason osaamista. Kuitenkin koulutusvaatimusten lisääntyminen saattaa vaikuttaa jatkossa pelastushenkilöstön käytettävyyteen ensihoidossa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan valmiuden puutteiden vuoksi on arvioitava, onko ensihoidon kanssa tehtävällä yhteistyöllä saavutettavissa valmiuden parantamista niin pelastustoiminnassa kuin ensihoidossa. Hybridiyksikön käyttö esim. Kaskisen paloasemalla olisi kokeilun arvoista, josta mahdollisesti molemmat voisivat hyötyä. Mikäli metsäteollisuuden rakentaminen toteutuu, sillä voi olla palvelutarpeen lisäämiseen ensihoidossa, jossa mm. hybridi yksikön käyttöä voisi kokeilla.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- Pelastuslaitos jatkaa aluevaltuuston päättämän ensihoidon palvelutason mukaisesti ensihoidon palveluiden tuottajana yhteistyössä sairaalapalvelujen kanssa
- Ensivaste perustuu pelastustoiminnan suunniteltuihin valmiuksiin

Palvelutason kehittämistarve

Pelastajien suorituskykyjen ylläpito vaatii jatkossa entistä enemmän harjoituksia ja koulutuksia, jotta valmiudet erilaisiin tehtäviin voidaan varmistaa. Suorituskykyvaatimusten kehitys ja samanaikaisesti pelastustoimen henkilöstön rekrytoinnin haaste nostaa yhteistyöjärjestelyn jatkossa uudelleen arvioitavaksi. Onko ensihoidossa oleva 13 HVT:sta pelastajaresurssit käytettävissä pelastustoimen palveluiden parantamiseksi.

Pelastuslaitoksen toimialan viestintä

Pelastuslaitoksen viestinnän painopiste on varsinaisen toiminnassa onnettomuustiedottaminen ja turvallisuusviestintä. Onnettomuustiedottaminen tukee pelastustoiminnan onnistumista ja onnettomuuden vaikutusten lieventämisessä tilanne paikan lähiympäristössä välittämällä esim. vaaratiedotteita. Ennalta sovitusta kiireellisistä tehtävistä lähtee mediatiedote samaan aikaan kun pelastuslaitos saa hälytyksen. Tarkempi jatkotiedote välitetään hätäkeskuksen tuella ½ tunnin kuluessa mediatiedotteen antamisesta, jossa todetaan lyhyesti tilanne ja seuraavan tiedottamisen ajankohta ja vastuuhenkilön yhteystiedot yhteenottoa varten. Lisäksi laajemmissa tilanteissa annetaan tietoa tiedotustilanteen järjestämisestä. Näillä toimenpiteillä pyritään varmistamaan häiriötön pelastustoiminta.

Pelastustoiminnan johtamisen painopiste on tehtävien turvallisessa hoitamisessa. Pelastustoiminnan alkuvaiheessa ei ole aina ympärivuorokauden lisäresursseja aloittaa heti, vaan porrastaen tilanteen ja resurssien mukaan. Virka-aikana viestintää pystytään heti kohdistamaan resurssija. Hyvinvointialueella ei ole vielä sovittu, miten viestintä tukisi onnettomuustiedottamista sekä vuorovaikutteista viestintään pelastustoiminnan aikana, silloin kun se on mahdollista (virka-aika).

Johtamiseen kohdennettu resurssi on 24/7 lukuun ottamatta arkipäiviä ei ole mahdollistanut sosiaalisen median alustojen käyttöä onnettomuustiedottamisessa. Siksi se on jäänyt vähäisemmäksi.

Turvallisuusviestinnän rooli painottuu lähinnä onnettomuuksien ehkäisemiseen ja omatoimisen varautumisen eli jokamiehen taitoihin selviytyä erilaisista tilanteista mahdollisimman hyvin. Turvallisuusviestintää on sovittu välitettävän sosiaalisen median alustoilla Facebook ja Instagramissa. Samoilla alustoilla pelastuslaitos edukseen toiminnallisilla postauksilla, joissa sopimuspalokunnan ovat olleet aktiivisia omilla sivuillaan. Haasteena on jatkossakin osaamisen turvaaminen resurssit erityisesti virka-ajan ulkopuolella.

Muutoksessa on ollut haasteita niin sisäisen viestinnän alustan käyttöönotossa kuin ulkoisen viestinnän alustan valinnassa. Palveluiden ja ohjeiden alustaksi sisäministeriön pelastusosasto on ohjannut pelastustoimi.fi sivujen käyttöönottoon: Samanaikaisesti hyvinvointialueen omat sivut ovat tärkeä paikallinen ratkaisu palveluiden löytämiseen. Linkitys toimii tällä hetkellä pelastustoimi.fi sivuilta hyvinvointialueen sivuille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Viestinnän muutokset sosiaalisen median ja vuorovaikutteellisuuden lisääntymisessä, tiedon välittämisen nopeudessa asettavat pelastuslaitoksen viestinnän tarpeeseen ja osaamiseen lisääntyviä odotuksia. Nykyinen nopea kansalaisviestintä edellyttää pelastuslaitokselta parempaa ja nopeampaa valmiutta viestintään. Viestinnässä käytettävät erilaiset digitaaliset alustat ja julkaisujärjestelmät ovat muuttaneet työntekoa. Viestinnästä on tullut vuorovaikutuksellista ja yleisö osallistuu aktiivisesti. Tämä koskee organisaatioiden omia työntekijöitä. Ylhäältä johdetun viestinnän merkitys vähenee ja on yhä tärkeämpää osata toimia muuttuneessa viestintäkentässä.

Hyvinvointialueen kaksikielisyys on tärkeä huomioida siten, että suomen- ja ruotsinkieliset asiakkaat saavat palvelua omalla äidinkielellään. EU:n direktiivi edellyttää, että julkisen sektorin verkko- ja mobiilipalvelut tulee olla kaikkien ihmisten käytettävissä riippumatta henkilön toimintarajoitteista tai ominaisuuksista, kuten esimerkiksi iästä, näkö- tai kuulokyvystä tai vammoista. Hyvä saavutettavuus vaatii erilaisten käyttäjätarpeiden tunnistamista ja huomioimista.

Hyvinvointialueen viestinnässä on tämän tavoitteen saavuttamiseksi osaamista ja mahdollisuuksia tukea kouluttaa pelastuslaitoksen henkilöstön valmiuksia eri tasoilla. Sisäisen viestinnän tarve korostuu muutoksessa. Hyvinvointialueen viestintä on tehnyt suunnitelmallista muutosviestintää, josta pelastuslaitoksen henkilökunta on saanut kokonaiskuvaan hyvinvointialueesta ja toiminnan uusista järjestelyistä. Pelastuslaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyö kehittyminen vahvistaa jatkossa niin ulkoista kuin sisäistä viestintää. Pelastuslaitos on hyvinvointialueen viestinnän kanssa parantamassa työyhteisöviestintää ja pelastustoimen palveluiden esille tuloa hyvinvointialueella. Sisäisen viestinnän pitää tavoittaa jatkossa sopimushenkilöstö extranet ratkaisulla, jolla voidaan varmistaa, että tieto tavoittaa alueen toimijat alueen asemilla.

Aluevaltuuston päätös palvelun palvelutasosta

- pelastuslaitos huolehtii palveluiden näkyvyydestä pelastustoimen valtakunnallisessa pelastustoimi.fi sivustolla
- pelastuslaitoksen tulosalueet osallistuvat pelastuslaitoksen ulkoiseen viestintään ja palvelun ja ohjeiden päivittämiseen
- järjestää sisäisen viestinnän siten, että tavoittaa sopimushenkilöstön ja -palokunnat

Palvelutason kehittämistarve

Tiedonkulun parantamiseksi ja kehittämiseksi paloasemille ja henkilöstölle selvitetään info TV:n uudelleen käyttöönottoa yhdessä viestinnän kanssa. Lisätään henkilöstön valmiutta ja osaamista osallistua viestinnän toteuttamiseen sosiaalisessa mediassa. Arvioidaan sosiaalisten media alustojen hyödyntämistä viestinnän työkaluina.

5 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Kehittämissuunnitelma on kooste palvelutasopäätösten kohdista, joissa on tuotu esiin joko kalusto-, henkilöstö- tai toimitilarpeita.

Hyvinvointialuemuutoksessa siirtyi kolmen kunnan Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden järjestäminen. Siirto tarkoitti n. 23 % palvelutarpeen kasvun. Pelastustoiminnan osalta siirtymässä ei tullut yhtään päällystöviranhaltijaa. Lisäksi valvonta eikä turvallisuusviestinnän resursseja ei siirtynyt hyvinvointialueelle.

Valvonnan, turvallisuusviestinnän ja onnettomuuskehityksen/palotutkinnan resurssien lisäystarve on tulevalla päätöskaudella noin 3 htv:tta. Tämä vähentää pelastustoiminnan resurssien käyttöä valvonnassa.

Pelastustoiminta tarvitsee lisää työaikaa niin päätoimisten kuin sopimushenkilöstön osaamisen kehittämiseen ja ylläpitoon tehtävien alati monipuolistumisen ja vaatimusten lisääntymisen vuoksi. Koulutussuunnittelijan tehtävän täyttäminen on välttämätön osaamisen hallinnan ylläpitämiseen ja suunnitelmalliseen kehittämiseen.

Yksi keskeinen kehittämisen painopiste on riskianalyysin, toimintaympäristötietojen ja tapahtuneiden onnettomuuksien analyysitietojen konkreettisempi hyödyntäminen ja johtopäätökset palvelutasoa ja toimintoja määriteltäessä. Tällä tarkoitetaan muun muassa onnettomuuksien ehkäisyä, pelastustoiminnan sekä varautumisen ja väestönsuojelun mitoituserusteita, sekä edelleen toimintaa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastustoiminnan ja väestönsuojelun suunnitteluun on tarve lisätä päällystötasoinen 1 htv.

Toimintavalmiuden parantamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi on lisättävä pelastajien määrää ja alueelliselta kurssilta valmistuvat olisi hyvä mahdollisuus korjaamiseen. Muuten rekrytointi on vaikeaa, koska valmistuvia pelastajia on vähän tarjolla. Valitulla työaikajärjestelyllä on merkitystä rekrytoinnin onnistumiseen. Kaskisen tilanne on seurannassa ja korjaus tulee tehdä henkilöresurssien valmiuden osalta asemien Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Närpiön kohdalla.

Kalusto, veneet ja ajoneuvot on sisällytetty investointisuunnitelmiin vuosille 2023–2026. Tilojen investointivaraukset 2024–26 sisältyvät jo pidempiaikaiseen investointisuunnitelmaan.

Tiedossa olevat uudet veloitteet esimerkiksi toiminnan suunnitteluun, seurantaan ja raportointiin sekä omavalvontaan tulevat edellyttämään resurssointia, jota aiemmin ei ole ollut ja jonka osoittaminen on vaikeaa, varsinkin jos toimintaan on käytettävissä niukkenevat voimavarat. Pelastuslaitoksen toiminnan ja kehittämisen minimitaso on suoriutua lakisääteisistä tehtävistä vähintään säädösten mukaisesti.

Kehittämistavoite	Toteuttamisaikataulu (vuosi)	Lisäys käyttötalousarvioon (t€)	Investointitarve (t€)	HTV -vaikutus
[Palvelu], ([Viittaus asiakirjan aiempaan kehittämistarvekohtaan]) [Tavoite] [Viittaus asiakirjan aiempaan kehittämistarvekohtaan]	[Alku] – [Loppu]	+ [€] ([vuosi]) + [€] ([vuosi])	[€] ([vuosi]) [€] ([vuosi])	[x]([vuosi])
Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän käyttöönotto 4.1.	2024–2026	+10 (2024) +20 (2025 –)		
Onnettomuuksien ehkäisyn resurssien kehittäminen				
- Valvonta 4.1.6	2024	+ 150 (2024–2025)		2 htv (2024-2025)
- Onnettomuuskehityksen seuranta 4.1.4, palontutkinta 4.1.2	2024	+ 30 (2024)		0,5 htv (2024)
Pelastustoiminnan ja väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu				
- Pelastustoiminnan suunnittelija 4.5.1	2025	+ 60 (2025)		1 htv (2025)
- Väestönsuojelun suunnittelija 4.5.1.	2025	+ 60 (2025)		1 htv (2025)
Investoinnit ja investointityyppiset hankinnat / Investointisuunnitelmassa yht: Pelastustoiminta ja siihen varautuminen / pelastustoiminnan kalusto ja ajoneuvot Ympäristövahingontorjunta (4.2.21) / Kalusto ja veneet Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa	2024–2026		4 640 pela 1 290 öt 1 480 (2024) 1 650 (2025) 1 510 (2026) 530 (2024) 360 (2025) 400 (2026)	
- Pelastustoiminta, ajoneuvot ja kalusto				
- Öljyntorjunta, veneet ja kalusto				
Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet, 4.2.2.7.	2024–2026		110 (2024) 110 (2025) 110 (2026)	
- Tilaturvallisuus				
Henkilöstöhallinto ja koulutusten seuranta järjestelmä, 4.2.2.4	2024–2026			
- HR-ohjelma (Numeron)		+ 100 (2024–2026)		
- koulutussuunnittelija		+ 60 (2024)		
- erityiskoulutukset (ml. vesisukellus)		+ 40 (2024–2026)		1 htv
Investoinnit ja investointityyppiset hankinnat / Investointisuunnitelmassa yht: Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet, 4.2.2.7	2024–2026	2 800 (2024–2026)		
- Övermark				

<ul style="list-style-type: none"> - Vaasa - pääasema - Vaasa – Liisanlehto <p>Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet, 4.2.2.7./korjausrakentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mustasaari (Björköby, Smedsby-Böle, Kvevlax) 		<p>36 (2024) 1236 (2025) 1277 (2026)</p> <p>45 (2024) 102 (2025) 104 (2026)</p>		
--	--	---	--	--

Taulukko 9: Kehittämissuunnitelman kooste